

64874

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KANİ'NİN MANZUM LETAİFNAMESİ
(İNCELEME VE METİN)

Durmuş Ali ÇIRAKLI

Eylül - 1998

ADANA

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

**T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KANİ'NİN MANZUM LETAİFNAMESİ
(İNCELEME VE METİN)**

**HAZIRLAYAN
Durmuş Ali ÇIRAKLI**

**DANIŞMAN
Prof.Dr.Mine MENÇİ**

Eylül - 1998

ADANA

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KANİ'NİN MANZUM LETAİFNAMESİ (İNCELEME VE METİN)

Durmuş Ali ÇIRAKLI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Bu Tez ~~25.10.1998~~ Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oybirliği/
Oyçokluğu İle Kabul Edilmiştir

İmza:.....
Prof. Dr. Mine MENGI
DANIŞMAN

İmza:.....
Doç. Dr. Erman AKTUĞ
ÜYE

İmza:.....
Yrd. Doç. Dr. İ. Çetin DERDİYOL
ÜYE

Bu tez Enstitümüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Hazırlanmıştır.
Kod No:

Prof. Dr. Mahir FİSİNOĞLU
Enstitü Müdürü
İmza ve Mühür

NOT:Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan , çizelge , şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

KANI'NİN MANZUM LETAİFNAMESİ
(İNCELEME VE METİN)

Durmuş Ali ÇIRAKLI

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Mine MENGİ

Yıl: 1998

Sayfa: 202+5

Letaifname'nin İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasının başında konusu belirtilir. Buna göre Letaifname, Yeğen Mehmet Paşa'nın hizmetinde görevli Dadi ve Badi mahlaslı iki askerin ağzından birbirlerine nazire olarak şaka yollu söyledikleri ve herhangi bir kimseyi hedef almayan manzum ve mensur sözlerden ibarettir. Günlük yaşantıda karşılaşılan çeşitli olaylar, toplum içerisinde bazı kişilerle meslek mensupları, özellikle Allame takma adlı kişiye yöneliktir. En yoğun eleştirinin yapıldığı Allame, Kani'nin yakından tanıdığı, bilgisiz olduğu halde toplum içerisinde bilginmiş gibi davranan ancak her zaman küçük düşen, cahil, bilgisizliğinin farkında olmayan davranışlarında tutarsızlık gösteren biridir. Allame takma adlı kişinin Hekimoğlu Ali Paşa olduğunu tahmin etmekteyiz.

Kani'nin gezip gördüğü yerlerin ilginç yönleri (Şumnu , Şam , Halep , Eflak....) ile İstanbul ile İstanbul 'un semtlerinin öne çıkan yönleri belirtilir. Her ne kadar bir kimseyi hedef almadığı belirtilse de tanınmış bazı şahsiyetlere ismen eserde yer verildiği görülür. Karacaoğlan , Aşık Ömer, Hacı Bektaş-ı Veli, Hebennaka, İncili Çavuş... Aile içi ilişkiler, günlük yaşantıda karşılaşılan bazı sorunlar işlenirken, örf, adet, gelenek ve görenekler yer yer eleştirilir. Bireyler arasındaki diyaloglarla toplumun çeşitli kesimleri eleştirilirken zaman zaman çocuksu bir ifadeyle şirde hiç beklenmeyecek bazı sözlere yer verilir. Bütün bu konular işlenirken de alabildiğince müstehcen, ağır, kaba ve argo diye nitelendirmekten daha öte yüz kızartıcı ifadelere yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yergi, Allame, Mizah

ABSTRACT

MSc THESIS

THE INVESTIGATION AND EXPLANATION OF KANI'S LETAIFNAME POEM

Durmuş Ali ÇIRAKLI

**Sub-department of Turkish Language and Literature
Institute of Social Sciences
University of Çukurova**

Supervisor : Prof.Dr.Mine MENGI

Year:1998

Pages:202+5

The subject of Letaifname is printed out at the bottom of the Istanbul University Library copy. According to this, Letaifname is consisted of written in rhyme and metre and in prose words that gets nobody as a target is said as a joke and as a similar thing by two soldiers with Dadi and Badi nicknames who are in the service of Yeğen Mehmet Paşa. Diferent events that is faced in daily life is tent to the somebody in the society and memberships of job especially it tent to the person who was Allame nickname. Most criticized person Allame is someone who is well known by Kani and although he is unlearned, he behaves like a learnedman in the society but always felt ashamed, uneducated, out of his uneducation and who has inadequete behavior. We guess the person with Allame nickname is Hekimoğlu Ali Paşa.

The interesting regards of places (Şumnu, Şam, Halep, Eflak...) that Kani has been and famous regards of Istanbul and it's neighbourhoods are ponted out. Although it is pointed out that gets nobody as a target, some famous people take place by name: Karacaoğlan, Aşık Ömer, Hacı Bektaş-ı Veli, Hebennaka, İncili Çavuş... Common usage, custom, traditon and fashion are sometimes critisized when the problems that are faced in daily life and the connections in family are being worked out. While dialoges among péople and some parts of the society is being critisized, sometimes the words that has a childish explanation and some unexpected words takes place in poem. While all these subjets are being worked out explanations, that make people blush take place and these explanations can't be identified like obscene, offensive, rude and slang.

Key Words: Criticize, Allame, cok.

İÇİNDEKİLER

I. ÖNSÖZ.....	1
II. KISALTMALAR.....	2
III. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ.....	3
IV. GİRİŞ.....	4
1. BÖLÜM	
KANİ'NİN MANZUM LETAİFNÂME'Sİ	
A) Letâifât-ı Kânî ile ilgili Genel Tanıtım.....	6
B) Eserin Konusu.....	7
C) Eserin Değerlendirilmesi.....	11
D) Letâifât-ı Kânî'de Geçen Mizah ve Hiciv Ögeleri.....	13
2. BÖLÜM	
A) SONUÇ.....	16
B) BİBLİYOGRAFYA.....	18
3. BÖLÜM	
METİN.....	22

I. ÖNSÖZ

Kânî'nin Letâifnâmesi üzerindeki çalışmamıza 1993 yılında başladığımız halde çalışmamızı çeşitli nedenlerle bugüne kadar bitiremedik. Başlangıçta elimizde Köprülü Kütüphanesi (Mehmed Asım Bey Kısmı) nüshası bulunmaktaydı (Milli Kütüphane, Mikrofilm Arşiv Numarası A-1649, kayıt numarası 422/2). Bu nüshayı okumaya başladıktan sonra eserin başka nüshalarının da olabileceği düşüncesiyle kütüphanelerde araştırmaya giriştik. Araştırmalar sonucunda İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki yazma nüshanın mikrofilmine ulaştık. (Milli Ktp. Mikrofilm Arşiv Numarası A-4763, kayıt numarası T.5604)

Çalışmamızda nüsha karşılaştırması yaparak en doğru metni ortaya koymaya çalıştık. Bunun için nüshalardan birini esas almamız gerekiyordu. Köprülü Kütüphanesinde bulunan nüsha daha eski olduğu halde eksik olmasından dolayı İstanbul Üniversitesi nüshasını esas aldık. Böylece elimizden geldiğince doğru metni ortaya koymaya çalıştık.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan yazma nüsha, manzum ve mensur olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Mensur kısım, daha önce doktora tezi olarak hazırlanmıştır. (1)

Çok uzun ve yorucu çalışmalarımızda büyük bir sabır ve özveriyle yardımlarını esirgemeyen, çalışmalarını arasında bana zaman ayırma fedakârlığında bulunan hocam sayın Prof.Dr.Mine MENGİ'ye ve Dr. Dilek BATISLAM'a; ayrıca gerek çalışmalarımızda yardımcı olan, gerekse bu konuma ulaşmamda yıllarca emek harcayan hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yararlı olması dilekleriyle...

Durmuş Ali ÇIRAKLI
Adana-1998

---

(1) H.Dilek Batislam, Kânî'nin Mensur Letâifnâmesi ve Hezliyâtı, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi) Adana, 1997

II.KISALTMALAR

Bas.	:Baskı, Basımevi
Bkz.	:Bakınız
Böl.	:Bölümü
c.	:Cilt
C.Ü.	:Çukurova Üniversitesi
Ek.	:Eksik dize veya sözcük
Fen Edb. Fak.	:Fen Edebiyat Fakültesi
Haz.	:Hazırlayan
İST.	:İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshası
İst.	:İstanbul
KÖP.	:Köprülü Kütüphanesi nüshası
Ktp.	:Kütüphanesi
mad.	:Maddesi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
no.	:Numara
Ok.	:Okunmayan sözcük veya söz öbeği
S.	:Sayı
s.	:Sayfa
TDK	:Türk Dil Kurumu
TTK	:Türk Tarih Kurumu
Üniv.	:Üniversitesi
(V)	:Vezin uymuyor
v.	:Varak
vb.	:Ve benzerleri
vd.	:Ve devamı
vs.	:Ve saire
Yay.	:Yayınevi, yayınları
yy.	:Yüzyıl
_____	:Müstehcen ve kaba olması nedeniyle yazılması uygun bulunmayan söz veya söz öbeği

III. TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

1. Çeviride metnin olabildiğince orijinal imlâsına sadık kalınmıştır.
2. Farsça kelimelerdeki vâv-ı ma'dûle (h^{vâh}) işaretiyle; Arapça ve Farsça kelimelerdeki medli hârfler î, â, û biçiminde verilmiştir.
3. Çeviri metinde özel isimler, başlıklar ve satır başlarında büyük harf kullanılmış; herhangi bir noktalama işaretine yer verilmemiştir.
4. Şiirlerin ölçüleri ayrı ayrı belirtilmiştir.
5. Ölçüye aykırılık gösteren dizeler, (V) harfiyle gösterilmiştir.
6. Arapça ve Farsça bazı metinler, olduğu gibi yazılmıştır.
7. Müstehcen sözcüklerin çokluğundan, bu kelimelerin çıkarılmasından dolayı anlamın tamamen bozulduğu şiirlere çeviri metinde yer verilmemiştir.
8. Tam olmayan dizeler (Ek.) şeklinde belirtilmiştir.
9. Lâtin alfabesinde bulunmadığı halde Arap alfabesinde bulunan veya Lâtin alfabesinde yalnızca bir şekilde yazıldığı halde Arap alfabesinde birden fazla yazımı olan harf ve işaretler, aşağıdaki gibi gösterilmiştir:

,	٬
Ş, ş	ش
H, h	ح
H, h	خ
Z, z	ز
İ, î; D, d	ذ
T, t	ط
Z, z	ظ
,	ع
Ğ, ğ	غ
K, k	ق
N, n	ك
S, s	ص

IV.GİRİŞ

Letâifnâme kelimesi "latifeler kitabı", "şakalı, eğlenceli, güldürücü fıkraları bir araya toplayan kitap; bir tür gülmece antolojisi" anlamlarına gelir. "Letâif" kelimesi "latife"nin çoğuludur. Latife ise "güldürmek, eğlendirmek için söylenen söz, yapılan hareket; şaka, nükte", "güldürücü kısa hikâye, fıkra" gibi anlamlar taşır. Latife kelimesi "lutf" kökünden gelir.Lutf kelimesi "iyilik ve yumuşaklıkla muamele, mülâyemet, nevâzîş; kerem, ihsân; müsâade", "hoşluk, güzellik, iyi muâmele, iyilik, kolaylık ve yardım gösterme, Allah'ın yardım ve müsâadesi" anlamlarını taşır.

Divan edebiyatında letâifnâmeler hiciv ve mizah konulu eserler olarak karşımıza çıkmaktadır. Hiciv kelimesi "biriyle, şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hâle koyma, yerme", mizah kelimesi "şaka, latife, eğlence, alay" anlamlarına gelir.

Hayatın ciddi yönleriyle birlikte gülünç, eğlendirici yönleri de bulunmaktadır. Milletlerin de günlük yaşantısındaki fıkra, şaka, alay gibi eğlendirici söz ve latifeleri belli oranlarda edebiyatlarına yansır. İnsanları eğlendiren ve onların hoş zaman geçirmelerini sağlayan bu ürünler önce sözlü olarak doğarlar; daha sonra yazıya geçirilerek edebi değer kazanırlar. Halk şiirinde hiciv ve mizaha çok eski zamanlardan beri yer verilmektedir. Hatta yalnızca yergi amacıyla yazılmış destanlar da bulunmaktadır.

Divan edebiyatı, şiir ağırlıklı bir edebiyattır. Eski Türk edebiyatının ilk dönemlerinde gururlu ve ciddi bir insanın gülmesinin ayıplanacak bir davranış olarak görülmesi nedeniyle hiciv ve mizah ikinci derecede görülmüş; daha çok anonim ürünlerde işlenmiştir. Daha sonraki dönemlerde bu anlayış değişmiş olsa da sanatçılar şiiri küçülttüğü düşüncesiyle zorunlu durumlar dışında hiciv ve mizaha fazla başvurmamışlar; ancak mizahi eserler yazılmıştır.

Eskiler, mizahi bir eserin edebi sayılabilmesi için ince bir nükte, zarif bir mazmun içermesi, zekâyâ hitap etmesi gerektiğini belirtirler. Latifenin değeri zekâyâ hitap etmesi, hoşâ gitmesi ve eğlendirici olması ile ölçüldüğü halde Divan şiirinde mizah müstehcenlikle eşdeğerde tutulmuş, hatta küfre kadar uzanmıştır.

Divan şiirinde mizah konulu eserler şöyle sınıflandırılabilir:

1. Manzum latifeler
2. Nesir fıkralar
3. Mizahi mektuplar
4. Arzuhaller
5. Mizahi münazaralar
6. Mülâtafalar
7. Name başlığı taşıyan mizah eserleri
8. Mizahi şerhler
9. Tehziller (1)

---

(1) PALA İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, c.I-II, Akçağ Yay. 2. Baskı Ankara 1989, s.353, 354

2.BÖLÜM

KANI'NIN MANZUM LETAIFNAME'SI

A)Letâifât-ı Kânî ile ilgili Genel Tanıtım:

Çalışmalarımız süresince eserin iki yazma nüshasına ulaşabildik. Bunlardan biri, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde T.5604 kayıt numaralı olan Letâif ve Münşeât'tır. Daha yakın zamanda yazılmış olmasına rağmen hacimce diğer nüshaya göre daha geniş olmasından dolayı nüsha karşılaştırmasında bu eseri esas olarak aldık. Bu nüsha, manzum münşeât ve mensur hezliyâttan oluşmaktadır. Manzum bölüm, 96 varaktır. Mensur önsözden sonra,

Baş:Başmaz ayağını leb-i bâm olmayan yere

.....

Son:Belürsüzdür yüzü aşarı bu çakşur-ı maşûruñ

Mensur önsözden sonra kaside, gazel, müstezat, tahmis, kıta ve mısralar yer alır. 276 şiir bulunmakta, şiirlerin çoğu için mensur olarak yazılmış kısa açıklamalar yer almaktadır. Nazım şekilleri ve türleri, alışlagelen kullanımlarından farklı özellikler göstermektedir. Münşeât içinde 5'inin dizelerinden birinin yazılmadığı 2317 beyit, 34 kıta, 16 muhammes, 3 mısra bulunmaktadır. Nesih yazı 14 satır abâdi taklidi kâğıt, kahverengi meşin, zencirekli cilt; adi yıldız başlık, kırmızı söz başı, ilk çift sayfa yıldız cilt, diğerleri kırmızı.

Eserin başında kütüphanenin resmi mührü ile Hekimbaşı Behçet Efendi ve kardeşi Abdülhak Molla'nın temellük kayıtları yazılıdır. Eser, toplam olarak 187 varaktan oluşmakta olup çalışma konumuz olan manzum letâifnâme eserin 1-96. varakları arasındadır.

Üzerinde çalıştığımız eserin ikinci nüshası Köprülü Ktp. (Mehmed Asım Bey kısmı), 422/2 kayıt numaralı "Letâifât-ı Kânî" adlı manzum letâifnâmedir.

Bu nüshada letâifnâme su dizelerle başlar ve sona erer:

Baş:Münif Efendi Merhûmuñ Kara Bilgic

.....

Son:Şilam için geçerim bu kafadan gayrı

Bu, diğer nüshaya göre çok kısadır. 29 varaktan oluşan eser içerisinde uzunlu kısıtlı 108 şiir bulunmaktadır. Diğer nüshada olduğu gibi daha çok kaside ve gazellere yer verilmiştir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan nüshaya göre daha eski nüsha olduğu için Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri de görülür (örneğin IST. kârvân, KÖP. kârbân, IST. hizmet, KÖP. hıdmet, IST.ammâ, KÖP. likin...)

B)Eserin Konusu:

Eserin, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi nüshasının başında konusu belirtilir. Buna göre Letâifnâme, Yeğen Mehmet Paşa'nın hizmetinde görevli Dâdi ve Bâdi mahlaslı iki askerin ağzından birbirine nazire olarak şaka yollu söyledikleri ve herhangi bir kimseyi hedef almayan manzum ve mensur sözlerden ibarettir. Günlük yaşantıda karşılaşılan çeşitli olaylar, toplum içerisinde bazı kişilerle meslek mensupları, özellikle 'Allâme takma adlı, Kânî'nin yakından tanıdığı ve bilgisiz olduğu halde toplum içinde bilginmiş gibi davranıp her zaman küçük düşen kişi anlatılmış; aynı zamanda Kânî'nin gezip gördüğü yerlerin ilginç yönleri eserde işlenmiştir. Her ne kadar bir kimseyi hedef almadığı belirtilse de tanınmış bazı şahsiyetlere de eserde ismen yer verildiği görülür (Karacaoğlan, Aşık Ömer, Incili Çavuş, Hacı Bektâş-ı Velî vb.).

Aile içi ilişkiler, günlük yaşantıda karşılaşılan bazı sorunlar işlenirken, örf, âdet, gelenek ve görenekler yer yer eleştirilir. Bireyler arasındaki bazı diyaloglar ile sanatçının gezip gördüğü yerlerin (Sumnu, Şam, Halep...) özellikleri ile buraların tanınma nedenleri verilir. Zaman zaman da çocuksu bir ifadeyle şiirde hiç beklenmeyecek bazı sözlere yere verildiği görülür. En yoğun eleştiri ise 'Allâme takma adlı kişiye yöneliktir. Bu kişinin Kânî'nin yakın çevresinde yaşayan, onun yakından tanıdığı biri olduğu eserden anlaşılmaktadır. Buna göre 'Allâme cahil, toplum içerisinde davranışlarında tutarsızlık gösteren, ancak her konuda en doğru bilgiye sahip olduğunu iddia eden biridir. Bütün bu konular işlenirken de alabildiğince müstehcen, ağır, kaba ve argo diye nitelendirmekten daha öte yüz kızartıcı ifadelere yer verilmiştir. Yaptığımız araştırmalar neticesinde 'Allâme takma adlı bu kişinin, Kânî'nin yakından tanıdığı ve bir süre yanında çalıştığı, çeşitli devlet görevlerinde bulunan, hatta sadrazamlık da yapmış bulunan; kaynaklarda şairliğinin de olduğu bildirilen Hekimoğlu Ali Paşa olduğunu sanmaktayız. Aşağıda, sözü edilen kişinin adının geçtiği beyitler verilmiştir:

Ben mu'temed olalı bu yapıda 'Aliyâ
Muğaddîsi kirhora ya kalğaya beñzerim

'Alîyi da'vet it it it üzümün it hoş-âb
(Ek.)

Gâh 'Alî gâh Ali gâh 'Allâme koyup
Mahlasın kâfirliği gibi kazarnâk eylesem

Bütün paşaların sayıları 'ikkâmları cümle
Çok dâr-ı 'Ali Paşayı hem nâm-ı felek _____

Neden manzûrdur enzâr-ı a'yâna bu 'Allâme
Kim itdi bilsek anı herze-gûyân üstüne nâzır

Ben Kudüde yer bulsam eger kâ'ilim 'Alî
Seccâdemi ser saff-ı haremde seresim yok

Boynuz asdı yine hammâm kapısında 'Alî
Duht u rez muğbecé nâmında çıkardı iki pîc

Si're tevbe eyle 'Alî bok yeme
Harcıfı bil böyle gâli bok yeme

Alîsin çünkü mükerrer âline
Terk kıl bu mekr ü âli bok yeme

'Aliyâ al malaşı imzâya yaz
Al ile âlî gör âlî bok yeme

Bâdiyâ 'Alîye şetmi boş koma
Boynuña alma vebâli bok yeme

'Aliyâ şî'r adını alma dile
Hâk-tâb' ol hûk-ves şalma dile

Ba'zen it tanbüresi çal 'Aliyâ
Saz-ı ehl-i fikreti çalma dile

Kaşmerlige bu zûn kaşar olmazsa 'Aliyâ
Kırkıñ çıkınca yetsün amân Bâdî pâklik

'Aliyâ her bitîşe bir dizi Hâlic câ'ize
Benden al tek sen hemân nazm-ı belîge râğbet it

Benek ile Şevkete taklîd tururken 'Alî
Zihnimi açmağicün bir iki çakmak da 'abes

Kalafât-ı şahid fażl u hünerimdir 'Alî
Şîm devâtı kemer-i şöhrete taşmak da 'abes

Alîdir o Bâdî sen aña beñzeyemezsiñ
Alnında o secceyle seri kendüye maşûş

Sükût-ı halkdan dil-gîr olup dâhdâh-ves 'Alî
Yine hasret-kes-i taşîn poh poh olduğun görsek

Gösterme dişiñi bakınıp gülme 'Aliyâ
Gösterme sen ne tâzeye ne ihtiyâra sin

'Alî yetiş yetişme dimez kimsecik saña
Ol istemez anıñ meresin hiç yarasın

Pek es şavur ve lîk çâpik indir 'Aliyâ
Bulduğda göl kenârına müşrifce yaras âyîn

Kaçan kim mâverâ-yı tab'ını tahtıs ider 'Alî
Lügaz fennin dahı tab'ı gibi telvîs ider 'Alî

Lügaz çokluk heves-kâr olacak şey mi be korkum bu
Mu'ammâya dahı ol fitneyi tevrîs ider 'Alî

Bokun âhir çıkarmak dillemekdir kaşdı eş'arı
Anıñcün fikrini hep çeşmede temkîs ider 'Alî

Ekânîm-i selise bahşı çok Boğdânda geçmişdi
Bayağı iddi'â-yı sîve-i teslîs ider 'Alî

İnanma tersine evkâdına bî'at da eylerse
Pes ezikdi dakîka anı da tenkîs ider 'Alî

Şaçma eş'arı yâhûd 'Alîniñ
Ya çürük kozu ceviz dalınıñ

Benek ile şu kene taklîd turur ger 'Alî
Zihni açmak için bir iki çakmak da 'abes

Hayâlet-i kâyîdesi 'Alîniñ
Ölür küs-i Eflâkiyândan lezîz

Bizim Deli 'Ali sâyislere aman mı virür
Acından ölmeyicek bârgîre şaman mı virür

Bâdî gören mesâri'-i şî'ir rekîk mi
Bir dâhı hezl 'Alî-i üstâddan döner

Dâdî öldüyse şu 'Alî-i gözük sağ olsun
'Anber olmazsa ne gam tâze tezek sağ olsun

Beygir olmazsa mekârîden ey 'Alî
Kûfe-i fışkı ile koca eşek sağ olsun

Her kûşede kîr-i yüz bulamazsıñ 'Alî
Ric'at-ı kahkarî-i yel yepelek sağ olsun

Dermiğraz-ı lark oynasa sürhser 'Alî
Mihriz aña dir kalk çocuk reh-güzerimden

Çıkmazdı nazmımıñ kızılı hârice eger
Yüzleşmesem ger 'Alî-i şahib-'ayâr ile

Kâfiye harfi hâlyâ işte omzumda 'Alîniñ
Harf-i rûyda dal veya olmasa olsa hep zede

Biraz bak baklavât nâ-puhte es'âr ile ey 'Alî
Misâl-ı Şevki-i bî-mâya itlâf-ı midâd eyle

Halep tâtı katı başup yarağı delik
'Alî rivâyetin altiya deñlü atasına

Hatîbu'llâh ayâ fazıla-i dîv-i nâ'ik
La'netu'llâh-ı 'Alîniñ ve 'Alî abâ'eñ

Kişinin, kendisini koruyan ve yükselmesinde yardımcı olan bir kimseye karşı bu kadar aşağılayıcı, ağır bir dil kullanması ve hakaret dolu ifadelere yer vermesi, gerçekten olması zayıf bir ihtimaldir. Ancak Kânî ile Hekimoğlu Ali Paşa'nın arasının bilemediğimiz bir nedenle bozulmuş olması da muhtemeldir.

C)Eserin Değerlendirilmesi:

Eserin başında yer alan önsözde eser hakkında bilgi verilmektedir. Mensur önsözde Dâdî ve Bâdî mahlaslı iki askerin ağzından birbirine nazire olarak şaka yollu söylenmiş sözler olduğu ve herhangi bir kimseyi hedef almadığı belirtilirken bazı kişilerin ve davranışların eleştirileceği anlaşılmaktadır. Önsözden sonra Allâme takma adıyla ifade edilen kişi hakkında eleştirilerin yer aldığı kasideler sıralanmaktadır. İlk şiirlerde eleştiri, sonraki şiirlere göre daha ölçülü ve müstehcenlikten uzak olarak yapılmıştır. Ancak beşinci kasideden itibaren eleştirinin seviyesi yükseltilmiş, müstehcen sözcükler de yer almaya başlamıştır. Bütün olumsuz yönlerin yüklendiği Allâme, gittikçe daha ağır bir dil ve üslûpla alabildiğince eleştirilmiştir.

Allâme hakkında yazılmış kasideler, açıklama kısmında övgü amaçlı yazılmış olduğu gibi belirtilse de hem şekil, hem içerik olarak kasidenin özelliklerinden çok uzaktır. Kaside, birini ya da bir yeri övmek amacıyla yazılan şiir olmasına rağmen burada eleştiri amacıyla yazılmıştır. Ayrıca hacim olarak birkaç kaside hariç, genellikle olması gerekenden kısadır. Ancak şiirlerde Kâni'nin çok gezdiği, geniş bir kültüre sahip olduğu, yaptığı benzetmelerden ve yazdıklarından anlaşılmaktadır.

Kaside, gazel, muhammes, kıta, beyit ve mısralardan sonra İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde 43a; Köprülü Kütüphanesi nüshasında 6a'da elif harfinden başlayan gazel ve müstezatlar yer alır.

Üzerinde çalıştığımız Kâni'nin Letâifnâme'sinde günlük yaşantı içerisinde aile içi ilişkilerle insanlar arasındaki diyaloglara yer verilmiş, belirli kesimlerle kişiler, bazı davranışlar kıyasıya eleştirilmiştir. Eserin çoğu yerinde sanat kaygısı taşınmadığı gibi şiirden çok hakaret ve küfür niteliği görülür.

Mizah ve hiciv, yaşamın ayrılmaz parçasıdır. Belli oranlarda mizah ve hicvin edebiyata yansması da kaçınılmazdır. Ancak eserin letâifnâme geleneginin ötesinde belirli kişi, yer ve davranışlara hakaret niteliği taşıyan kısımları nedeniyle edebi değer taşımadığını veya edebi değerinin düşük olduğunu iddia etmek yanlış olmaz.

Letâifnâme'nin dili,zaman zaman Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar kullanılmasına rağmen, tamamen Arapça ve Farsça olarak yazılan kısımların dışında çoğu yerde anlaşılır bir özellik gösterir. Kelimeler yer yer alışlagelen

kullanımlarının dışında, sözlükte yer aldığı biçimlerden farklı olarak kullanılmışlardır. İmlâ olarak Eski Anadolu Türkçesine yakınlık gösterdiği yerler de bulunmaktadır. Çeşitli mesleklerle ilgili sözcüklerle mahalli söz ve söz öbeklerine de yer verilmiştir. Atasözleri ve deyimler, yeri geldikçe kullanılmıştır. Şiirde kafiye ve ölçü var olduğu halde zaman zaman kafiyesiz ve ölçüye uymayan dizelerin de bulunduğu görülmektedir.

Kâni'nin Letâifnâme'si yazıldığı dönemin dil, kültür ve dünya görüşünü, belirli insanlar, olaylar ve davranışlarla ilgili olarak bakış açısını yansıtmaya bakımından - her ne kadar müstehcen ve kaba ifadeler yer verilmiş olsa da - her edebiyat eseri gibi önem taşımaktadır.

D)Letâifât-ı Kâni'de Geçen Mizah ve Hiciv Ögeleri:

Kâni, Letâifnâme'nin başındaki mensur önsözde eseri herhangi bir kimseyi kastetmeden şaka yollu olarak yazdığını belirtmiş olsa da, eleştiriler belirli kişi ve davranışlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu eleştirilerin en önemlisi Allâme takma adlı kişiye yöneliktir. Bunun dışında toplumun bazı kesimleri, belirli davranışlar, aydın kesim ile devlet adamlarının bazıları, kadın-erkek ilişkileriyle günlük yaşantıda karşılaşılan çeşitli olaylar üzerinde durulmuş, eleştiriler yapılmıştır.

Çeşitli yer, kişi, olay ve davranışlar eleştirilirken çoğunlukla tek yönlü olarak değerlendirilmiş, olumsuz olarak verilen özellikler en abartılı biçimde işlenmiştir. Müstehcen söz ve ifadeler, kaba ve hakaret dolu söyleyişle birleşince eğlenceli ve güldürücü fıkraları bir araya toplayan kitaptan çok, sırf belirli kesimleri ve olayları aşağılayıcı amaçla yazılmış yüz kızartıcı bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır; bu da eserin edebi değerinin düşük olmasına neden olmaktadır.

Bazı dini ve ahlâki davranışlar eleştirilirken küfre ve kaba ifadelerle hiç sakınılmadan yer vermesi, Kâni'nin yaşadığı dönemde ahlâki bozukluğun, dini inançlardaki zayıflamanın, insanlar arasındaki sosyal ilişkilerdeki seviyesizliğin hangi boyutlarda olduğunu gözler önüne sermektedir. Kâni, eserde yüz kızartıcı olmasından dolayı bir sanatçının kullanmayacağı söz ve ifadelerin ötesinde ağza alınması dahi hoş karşılanmayacak söyleyişleri hiç çekinmeden, rahatlıkla vermektedir. Bu özelliklerini göz önüne alacak olursak, eserin hiciv ve mizah amacından çok belirli kişi, davranış, kesim ve inançlara öfkeyi dile getirdiği de söylenebilir. Bu öfke, imadan çok öte açıkça belirtilmiştir. Zaman zaman da çocukça bir yaklaşımla düşünce ve duygular aktarılmıştır.

Şiirlerde yoğun biçimde eleştirilen 'Allâme takma adlı kişiyi metinden yola çıkarak şöyle tanıtabiliriz: Sarıhanlıdır. Koyu esmer tenli, soluk yüzlü, çirkin biridir. Çok süslü giyinir. Başına üç endaze eski bir şal sarar, onun üzerine de siyah mest takar. Beyaz renkli cübbe giyer. Bıyıklıdır. Gözlük kullanır. Elleri kirli, yüzü burusuktur. Temizliğe dikkat etmez, bundan dolayı çevresindekiler rahatsız olur. Sağlam bir bünyeye sahiptir. Falcılık ve hamallık yapar. Annesi ve kızkardeşi vardır.

'Allâme, soğuk karakterlidir. İnsanlardan uzak durur. Hangi konuda olursa olsun kendisinin en doğru bilgiye sahip olduğu iddiasında olan, ancak bilgisizliğinin farkında olmayan bir kişidir. Hatta kendi bilgisinin herkesten fazla olduğu iddiasıyla bilginlere meydan okur. Gereksiz sözler sarfetmek sanki onun karakterine özgü bir davranıştır. Şairlik iddiasıyla şiirler yazar ancak yazmış olduğu şiirler imlâ yanlışlarıyla doludur; şiirlerinde ölçü ve kafiye bulunmaz. Şairliği de, kişiliği de kendine özgüdür, kimseye benzemez. Eleştirileri hoş karşılamaz. Kahve şairlerinin ozanıdır. Ancak yazmış olduğu şiirler kalem şuarası tarafından dahi eleştirilmektedir. Tüfeğin kurusıkı ateşlenmesi gibi, şiirlerinin de hiçbir etkisi yoktur.

Açgözlü ve işgüzarıdır. Her işi yapmak, ne bulursa yemek ister. Sonunun ne olacağını düşünmeden her işe girer. Ne kadar üzgün olurlarsa olsunlar çevresinde bulunan kişileri maskaralık yaparak eğlendirir. Pintidir. Konuşması dinleyenleri etkiler.

Kibirlidir, kendisini başkalarından üstün görür. Sık sık karar değiştirir. Her işi yapmak ister; manastırda papazlık yapmayı dahi arzular. Başına hep istenmeyen olaylar gelir.

'Allâme, çok sırra sahipmiş gibi görünür. Çok cahildir. Kendisini Büyük İskender kadar güçlü ve önemli görür. Şairlerin en düşkünüdür; hiçbir işe yaramaz, her konuda eksikliği vardır. İkiyüzlüdür, herkesin düşüncesine göre konuşur. Çıkarı olduğu zaman eşeğe bile iltifat eder. Talihi kötüdür, isteklerinin hiçbirini gerçekleştirmez.

Kadınlara karşı düşkündür; namus diye bir kaygısı yoktur. Dini, insani ve ahlâki kurallara önem vermez. Hiç bir durumda utanmaz. Hep pis işlerle uğraşır. Her gördüğü şeyi elde etmek ister, düşünmeden hareket eder. Topluluğa, sohbet ortamına giremez. Herkesi dolandırır. Düzelmek gibi bir amacı da yoktur.

Ortalıkta görünmez; gözden uzakta bulunmayı sever. Uzak yerlere gider: Balkanlar'da, Mısır'da, Şam'da, Halep'te bulunmuştur. Kiliseye de gider. Dama ve satranç oynayarak eğlenir. İnatçıdır; başından olacağını bilse dahi inadından vazgeçmez. Birini aldatmak isterse, onu bakışlarıyla etkiler.

Kötülüklerin hepsini bilir; 'Allâme olmasının nedeni de budur. Katır gibi, kendisine yakın olmak isteyenlere zarar verir. Han soyundan gelir; insanlar arasında destanı söylenecek kadar ünlüdür. Rüzgâr kadar hızlıdır ancak yüreksizdir. Kendisinden söz edilince garipleşir.

2.BÖLÜM

A) SONUÇ

18. yy. Divan edebiyatı sanatçılarından olan Kâni'nin manzum ve mensur eserleri bulunmaktadır. Üzerinde çalıştığımız eseri olan Letâifnâme, manzum ve mensur olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Manzum bölümde mizah ve hiciv konulu olup değişik nazım biçimleriyle yazılmış şiirler yer alır.

Kaynaklara göre Kâni, mizah ve hicive düşkündür. Ancak o, mizah ve hicivi şakalı, eğlenceli, güldürücü olayların anlatıldığı ve hoşça zaman geçirilecek edebi eser oluşturmaktan çok, toplumun bazı kesimlerini, bazı dini ve ahlâki kuralları, davranış biçimlerini ve insan ilişkilerini, toplumsal bazı değerleri eleştirmek amacıyla kullanmıştır. Çok ağır ve kaba ifadeler, müstehcen olmaktan öte yüz kızartıcı sözlerle birleşince amacı edebi olmaktan çok doğrudan doğruya ölçsüz, seviyesiz eleştiri, hakaret olmuştur. Bu da her ne kadar herhangi bir kimseyi hedef almadığı, nazire yollu yazıldığı belirtilse de imadan çok açıkça belirli kişi ve kesimlere yöneliktir.

Osmanlı toplumunun 18. yüzyıldaki yapısı, sosyal değerleri, düşünce ve anlayış biçimi Kâni'nin Letâifnâme'sinde açıkça ortaya konur. Sonuçta Osmanlı Devleti'nin bu yüzyıldaki ekonomik ve siyasi açıdan gerilemesiyle birlikte dini ve ahlâki değerlerin aşırı biçimde yozlaştığını, bozulduğunu bu eserden anlamaktayız. Bunların dikkate alınmasıyla eserin tarihi açıdan da değerinin olduğu gerçektir.

Şiirlerde toplumsal olaylarla bazı davranış biçimleri yanında en çok Allâme takma adlı kişiye yönelik olarak yazılmış kısımlar yer almaktadır. Allâme, bu şiirlerin tamamında çeşitli yönleriyle ağır biçimde eleştirilir. Allâme'nin metinlerden ve tarihi kaynaklardan yola çıkarak kim olduğu hakkında kesin bir yargıya varamamakla birlikte Kâni'nin yakından tanıdığı, çok olumsuz davranışları ve özellikleri olan, cahil, tutarsız bir kişi olduğunu söyleyebiliriz. Allâme takma adlı kişinin Kâni'yi Tokat'tan İstanbul'a götüren ve onun hâmisini olan, bir süre de sadrazamlık görevinde bulunan Hekimoğlu Ali Paşa olduğunu tahmin etmekteyiz. Şair, Allâme kişiliğinde aslında benzer davranışlara sahip kişileri de dolaylı olarak eleştirir.

Allâme dışında Aşık Ömer, Gevheri gibi özellikle kalem şuarası halk şairleri ile bazı tarihi ve dini kişilerin de isimleri geçer.

Letâifnâme, her edebi eser gibi yazıldığı dönemin dil ve kültürünü, toplum yaşamını, dünya görüşünü yansıtmaları bakımından önemlidir. Ayrıca Allâme takma adlı kişi ile ilgili olarak yapılacak araştırmaların bizi ilginç sonuçlara ulaştırabilecek nitelikte olduğunu sanmaktayız.

B) BİBLİYOGRAFYA

1. Ahmet Vefik Paşa, Lehçe-i Osmani, İstanbul 1306
2. AKALIN, L. Sami, Edebiyat Terimleri Sözlüğü, Varlık Yayınları, 6. Basım, İstanbul 1984
3. AKSOY, Ömer Asım, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, c.I-II, TDK Yayınları, 4. Baskı, TTK Basımevi, Ankara 1984
4. Ana Britannica, "Kānī" mad. c.XII, Ana Yayıncılık, İstanbul 1988, s.515
- _____, "Letāifnāme" mad. c.XIV, İstanbul 1989, s.424
- _____, "Mizah" mad. c.XVI, s.155 vd.
- _____, "Yergi" mad. c.XXII, s.384 vd.
5. BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.II, MEB Basımevi, İstanbul 1987
6. BATISLAM, H.Dilek, "Kānī'nin Mensur Letāifnāmesi ve Hezliyyatı", Basılmamış Doktora Tezi (Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü), Adana 1997
7. BORATAV, Pertev Naili, "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı", 4. Baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1982
- _____, Folklor ve Edebiyat II, Adam Yayınevi, İstanbul 1983

8.Büyük Larousse, "latife" mad. Milliyet Yay.
İstanbul 1993 c. 14 s.7379

—————, "letâifnâme" mad.c.14, s.7447

9.DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik
Lügat, Aydın Kitabevi, 7. Baskı, Ankara 1986

10.DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, TDK Yay.
Ankara 1983

—————, Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları,
Ankara 1983

11.KANI, Ebubekir Tokadî, Manzum Hezliyat, Asım
Bey (Köprülü Ktp.), 422/2 Yk. 51-79

—————, Manzum ve Mensur Hezliyat, İstanbul
Üniversitesi Ktp. T.5604/1, Yk.96

12.KARAALIOĞLU, Seyit Kemal, Ansiklopedik Edebiyat
Sözlüğü, İnkılâp ve Aka Kitabevi, 3. Baskı, İstanbul 1983

—————, Edebiyat Terimleri Kılavuzu, İnkılâp ve
Aka Kitabevleri, İstanbul 1975

13.LEVEND, Ağâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi
(Giriş), TTK Yayınları, c.I, 3. Baskı, TTK Basımevi, Ankara
1988

14.Meydan Larousse, "latife" mad. c.VII, Meydan Yay.
istanbul 1972, s.832 vd.

—————, "Kâfî" mad.c.VI, istanbul 1971, s.867

15.Muallim Naci, Lugat-ı Naci, Çağrı Yayınları,
istanbul 1987

16.NECATİGİL, Behçet, Edebiyatımızda isimler Sözlüğü,
Eklerle 14. Basım, Varlık Yayınları, istanbul 1991

17.ÖZKIRIMLI, Atilla, Türk Edebiyatı Ansiklopedisi,
"Kâfî" mad. c.III, s.715-716

18.ÖZÖN, M. Nihat, Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük, 7.
Baskı, İnkılap Kitabevi, istanbul 1987

19.PALA, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü,
c.I-II, Akçağ Yay. 2. Baskı Ankara 1989, s.318,353,354

20.Şemsettin Sami, Kamus-ı Türkî, Çağrı Yay. istanbul
1314

21.TUĞLACI, Pars, Okyanus Ansiklopedik Sözlük, c.IV-V,
Pars Yay., istanbul 1972

22.Türkçe Sözlük, Yeni Baskı, c. I-II, TTK Basımevi,
Ankara 1988

23.Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, "Hez1" mad.
c.IV, Dergāh Yayınları, İstanbul 1981, s.213

_____, "Hiciv" mad. c.IV, s.223-224

_____, "Latife" mad. c.IV, s.81

_____, "Mizah" mad. c.VI, İstanbul 1986, s.382

vd.

3.BÖLÜM

METİN

1ST.1b

Letâ'if-î Kânî

KÖP.- Kânî Efendi merhûm bî-zâtihi hicv vâdisine mâ'il olmayıp ancak câ-be-câ (2) kendülerini ba'zî letâ'if inşâdına iqnâ iden 'allâme yâdigârı (3) hakkında ve kezalik sefer-i sâbıkda Yegen Mehmed Paşa hizmetinde Dâdî ve Bâdî (4) maḥlaş iki nefer cavuşlar ağızından gûyâ birbirlerine nazîre olarak (5) inşâd itdikleri muḥrikât ve sâ'ir ba'zî manzûm ve mensûr (6) letâ'yifleridir ki bir kimesneyi teşhîre mebnî hicv maḳûlesi olmayıp (7) mücerred letâ'yife dâ'ir sey'ler olmakla bu maḥalle sebt ve imlâ olundu

Kaşîde der-vasf-ı 'Allâme

-1-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Başmaz ayağını leb-i bâm olmayan yere
Olmazsa dam dama be-hem-beste fakfaka

2. Hasret-kes-i kenâre-i kurbânı meh-like
Hâk-ı kudûmu olmağa üftâde mazlaka

3. Ma'nî metîn ne deñlü olursa kayar yine
Buzhâne-i tabî'atıdır 'ayn-ı mazlaka

1ST.2a4. Cezm etdirirdi şihhat-i dör u teselsülü
KÖP.- 'Amk-ı buhar-ı hamkı biḥâr ide 'am'aka

5. Taşdik olur müsellimeniñ iddi'aları
Es'âri varsa rütbe-i kizb-i muşaddıka

6. Olur ğalîz devre-i ḥusk u siyâh-ves
Bir ḥarf atarsa bâde-i şırf-ı mürüvete

7. Ma'nâ vü vezn ü nükte fedâsıyla nâ-bekâr
Ebkâr-ı nazmı üç ile itdi muḥallaka

8. Ol şîr-pençe merd-i ma'ârif ki döndürür
Es'ârı bir pacavra-i zîst-i mumazzaka

9. Hallâk-ı ma'nî-i hezeyân kim hayâline
Reşk eyler idi maḥfâ-i çayr muḥallaka

10. Sâyestedir maşâri'-i mismâr varını
Mervân-misâl biri tutup başına kaka

11. Sultân-ı bî-tekellûf dîvân-ı nazm kim
Açılmadan kilidi qirer beyt-i muḥlaka

- 12.Köhne tebîre-i kalafâtıyla heykeli
Tebîh olunmasın mı yamyam-ı mutavvaka
- 13.Ak akabildiği kadar ey çeşme-sâr-ı hezl
Kim döndü mehlik seniñ o kâr-ı 'ak'aka
- 14.Pestil-fürûs-ı şan'ata tecnîs kim yazar
İmlâda şakşakıyı hemân 'ayn-ı şakşaka
- 15.Çıplak-nevâz merd-i yetim hüner ki hiç
Girmez qiyimli yanına elfâz-ı muḥbaka
- 16.Bakbakı turfe kökü çubuk ḥasır maşır
Kaşr-ı suhunde tahta mı kôr ki gözün baka
- 17.Devri dönüp bozulsa eger âsyâb-ı çerḥ
Ester boğazına koca çakıldığın ḥaka
- 18.Ozan şî'r dâ'iresine hiç uğramaz
Hayret verir rumûz-ı ḥurûfa ḥafaslağa
- 19.Beşzer duḥân silkişi taḥtukaya onuñ
KÖP.- Râhibleriñ kinisede etdiği taḥtaka
- 20.Tarıltmışız efendimizi deyü bûs ider
Pâyık qûrûh-ı sey'e-i mekrûh-ı zındıka
- 21.Bağdâd âqası ḥazret-i 'Allâmetü'l-cühûl
Kim fahr ide anıñla revân-ı ḥabbaka
- 22.Günde dimâğ-ı lâne-i laklak-nişâne kim
Maḥşûsdur ḥayâline icâd-ı laklaka
- 23.Ol heft-ḥ'ân-ı herzedir iyi ki ḥab'ına
Virmek nazîre işi mi seb'-i mu'allaka
- 24.Ey şeh-süvâr-ı ma'reke-i infi'âl-i zûr
Koysañ 'inân-ı merkebi serc-i muvarraka
- 25.Kıtmîrden berü saña beşzer görölmedi
Dünbâle-dâr olup gide ḥoḡru reh-i ḥakka
- 26.Zâtıñ ne deñlü virdi şe'n hiç bilür misin
'Allâme-i Zemahşere 'âlî-i esbaka
- 27.Sen ḥarf-i bâda bir ḡazel inşâd eyleseñ
Bâde ḥacâlet ile döner âb-ı ḥandaka
- 28.Aşl-ı fażîletikle gören rûy-ı nazmıñı
Raḥmet okur ne süphe cerîr ü ferzdağa

Nazîre-i kasîde-i Nef'î der-vasf-ı 'Allâme

-2-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Aferîn ey sûr-gâhîñ cıñkıraklı kaşmeri
Dik külâhîñ başına kuyruk gibi püskülleri
2. Merhabâ ey lâf-gûrkler zümresiniñ ser-veri
Aş öcağıñ başına su paslı kesmez şesberi
3. Tâ o deñlü cânına açlık seniñ kâr itmiş
Azı disîñ ile itdiñ iki pâre mermeri
4. Sensin ol farfara-şâhib turfe senq-endâz kim
Bir de atdıñ sofradan kuzusu ile lengeri

İST.3a5. Kapu kapu gezmeden gelmiş harâret meb'âka
KÖP.- Kâse kâse içdiñ ammâ şerbet-i nilüferi

6. Ol kadar tatlıya mâ'ildir anıñ tab'ı kim
Okkasıyla yer bulur ise sucukla köfteri
7. Hiç tayanmaz kurdığı bir öyle keskin sirkeye
Olsa da pülâd eger şu fuçınıñ çenberi
8. Sikke-i şehden müberrâ ceyb-i vehmiyâniye
Va'de-i kemmûn ile şavdı bu hafta berberi
9. Kevşer-i sâ'ir eger şemmitse bû-yı koltugun
Ol zamân dabbâr ider şanur debâğat berderi
10. Ömrü geçmiş sûhte maşnû'âtı nîr necât ile
Hep şîrinlik nüshası olmuş anıñ müstahşarı
11. Bir pirinc ucuz yüzük 'arz itdi yaymacı baña
Ben colağım parmağım yok neylerim enqüşderi
12. Bûriyâsın döndürüp atesle kaplan postuna
Kahve-hâne küşesinde çok cürütdü minderi
13. Gayrı germez zinciri hâncı saña bu şeklile
Olsa serdengeçdi aşası bütün adamları
14. Başlasun anlatmağa halka seni simdengerü
Yâve-güyanıñ bu resm üzre yegâne kaşmeri
15. Dalğaban yelkovan-ı yoldaş-ı bî-nâm u nişân
Kapdırır devr ü zamân devvâr-ı bâb-ı serseri
16. Şandım odun şâdfisi ol hey'et-i ma'hûd ile
Balyadan mecrûh olup itdikde rec'-i kaşkırı

17. İkisi de qülmeden patlarlar idi qörseler
Si'r-i nâ-mevzûnunu 'Aşık 'Ömerle Gevherî
18. Hazret-i 'Allâme-i şacma-feşân kim bir eşi
Gelmedi cârsû-yı dehre ta Hevâyîden beri
19. Çizmesini çamurunu silmek için anıñ gibi
Var mı yanında taşur yazıcılar da süngeri
- 18T.3b20. Silmeden her bâr yıkamış ayağı çamurların
KÖP.- Dâ'ire semtine gelse yas ider iç mehteri
21. Kimseler itmez tahammül ayağı kokusuna
Eylese yaz günlerinde câ-be-câ cevlângeri
22. Bir 'aceb şahradır oymaq-ı diğer günüñ seniñ
Câ-be-câ mantar kıyâs eyler gören her cadırı
23. Manda-hey'et dîv-şûret merd-i külhan menzelet
Mesned-ârâ-yı bañâlet şacma-qû-yı ezberi
24. 'Arz iderdi şâha taşvîrin koyup bârqîrini
Görmüş olsaydı qedâ bir böyle esb-i lâqarı
25. Söyledir kapkac bazârında 'uluvv-himmeti
Kim viresî vîrseler dünyâya olur müsteri
26. İşgüzâr olduğunu seyr it ki lâzımdır hele
Ocağa bir masa vü bir kürek ü bir gelberi
27. Rütbe-i iz'ânını bundan kıyâs eyle hemân
Kıbtî zann eyler nerede görse sahs-ı esmeri
28. İzhâr itmiş meger sâbıkda eski na'alleri
Pek güzel yapardı anlardan bulup âhengeri
29. Köfte-hora kasmer ashâb kıla kasır-ı semâ
Ey zügürtler yaylası erbâbınıñ ser-defteri
30. Sensin ol yahni-kapan-ı zirzııldak-ı cihân
Sendedir balğam tükürmek sende şavtıñ engeri
31. Sensin ol tanbüreniñ orta teli zir ü bamı
Râzdân-ı perde-i seyh-i gazîz-i sesteri
32. Varma şu koñsu kapusu yanına sen bir dahı
Karıvı vazık döğer soñra tuyarsa Sevheri
33. Oduna kış günlerinde hiç mezveret çekmeden
Öksürüklü katırıñ bıkırdı qerçi baytarı
34. Seni serdengeçdi aşası sanurdu her gören
Beliğe şoksañ eger kim fil disinden hanceri

IST.4a35.Şimdi bilmezsin kerâste şan'atınıñ esmâsını
KÖP.- Tahta serdârı olaydıñ sasırırdıñ dülgeri

Kaşîde der-hakk-ı 'Allâme

-3-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. 'Allâmeyim eşekdeki hâşâyâ beñzerim
Kizb ü dürûğ içindeki hâşâyâ beñzerim
2. Hinzîr hâneme gice almam harîfleri
Mel'ûn-terim Cezâ'irî Paşaya beñzerim
3. Ben Seyh Necd mazhar-ı vecd-i muşanna'im
Sol dâr-ı nedve fażlası şorbaya beñzerim
4. İncili Çavuşuñ boğazına takup sözün
Türküñ dedigi qibi tağ aşaya beñzerim
5. Şaçma kara sözüme kulak aşmayıñ benim
Şacındı virmede keñ-i paşaya beñzerim
6. Taşlar zirzıbildak olur zirzobân-ves
Şas atmağa ne minnet taşanaya beñzerim
7. Mâkûs dest-qâh-ı sebistân-ı mel'anet
Bir kez geçerse destime çulhaya beñzerim
8. Çak çak öter papazlarıñ başın ağrıdır
Tak tak öter câki cû kilisâyâ beñzerim
9. Şişe içinde koymuyor anı Yehüdiler
Horoz kapağı icre milisaya beñzerim
10. Sora sora üzüm tükü şalkımını sorar
Şurmadan ne fâ'ide surnâyâ beñzerim
11. Soram dutar o sora sora çok sorar kanım
'Aşru'l-'uşûr-ı şuverde şurnaya beñzerim
12. Ardın alur işiñ bokunu çıkarır leşin
Seytân terse terse de ters aya beñzerim
13. Ahsentü yâ uhaysen-i ahlâk dîhkete
Ağûs-ı zenc ü nokta-i hüsniâyâ beñzerim

IST.4b14. Malutâmı Malatyada şatdıqım için
KÖP.- Moltanyana beñki de Malţaya beñzerim

15. Bir an sa'id-i tam qibi sâye şalınmazım
Sâl-ı nühûset icre kebîsâyâ beñzerim

16. Hep İngiliz Firenkle İspanya içindedir
Coğrafya muşavviri haritâya beñzerim
17. Ben gâvur İzmiri idim evvel bu arada
Bu burunla hemân Burunovaya beñzerim
18. Bitlisde Dâsnîhenk idi adım benim ve lîk
İbne elinde kirlü zolataya beñzerim
19. Eşek Hasan maşalları hep ezberimdedir
Küçük şıpaya belki de harçaya beñzerim
20. Ben mu'temed olalı bu yapıda 'Aliyâ
Muğaddîsi kirçora ya kalûaya beñzerim
21. Yengeç gibi yanuca yanuca ilerlerim
Hırcınlığımda toptolu hırcâya beñzerim
22. Hülyâda şan balat keriziyim bok üstü bok
'Allâmeye ya boğluca bir çaya beñzerim
23. Varçaya hizmet ile de dök kuyruğuñ harîñ
Varçan deçilse de hele varçaya beñzerim
24. Mihriz be-kef ters şedde herze-vekîl-i dehr
Bulduğu boklu ota konar çaya beñzerim
25. Kırmir kalûh 'aşr-ı Kızılbaş-ı bed-ma'âs
Eski kurumsâğım koca kozmaya beñzerim
26. Ben tente üzre ten tene ten ten didikçe hep
Tana tenenni tenni tenennâya beñzerim
27. Ger kökü kirli kir görü kerrât ile görür
Kör kirpi kertiginde kerâtaya beñzerim
28. Kerrât ile kerrâyı kör alı kerâ ile
Kirlen didiği kerre kerânâya beñzerim
- 1ST.5a29. Sen kan kudıs iken ne revâ başıña kaça
KÖP.- Üste kızır disüñ mü ki müşâyâya beñzerim
30. Mentüş Memiş ikisi karındaşları imiş
Dir şoy boku yemiş Memiş Ağaya beñzerim

31. Serkes ki ser keser alur ekser keser keser
Güler keser keser dise kistrâya beñzerim
32. Şerrüvü şer ü rûş u rû-şer araşır eşer
Did didişir düşer şer eşer aya beñzerim
33. Bokdan kılıç kaçacıdan aşlan kaçā kaçā
Sürtünmeden yağarlı şıpa çaya beñzerim
34. 'Alfiyi da'vet it it it üzümün it hoş-âb

Der-hakk-ı 'Allâme

-4-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Bu bizim 'Allâmeniñ va'âdi şaklar şaklamaz
Destine girse eger bir karı şaklar şaklamaz
  2. Kuçu içinden çıkarır gâhîde kor koynuna
Şu yalancı gibidir kim mârı şaklar şaklamaz
  3. Ben seferliyim deyü gâhî giyer şalvarını
Gâhî de ol kirlice şalvarı şaklar şaklamaz
  4. Eylese cerrârlık i'lânına bir kez heves
Varır ol her hâneye yalvarı şaklar şaklamaz
  5. Oğlanıñ destin tutup keklik gibi turmaz seker
Lânesinde yavrusun cil vâri şaklar şaklamaz
  6. Gâhîce it tanbüresi gâhîce kara düzen
Dâmeni altında bir Bulğarı şaklar şaklamaz
  7. Şuşa kârlık arzûsuyla idip kîrin be-dest
Gicelerde itdiği ilgâri şaklar şaklamaz
- IST.5b8. Bu ne serdir beygire söz añladır hem-çün nakîb
KÖP.- Sırr-ı mektûmun bizim soyçarı şaklar şaklamaz
9. Av alurken tazı itse intikâl-i âhîret
Ba'de 'Allâme kühen yaltarı şaklar şaklamaz
  10. Bir eşek bulsa yüküyle semt-i hürmetde eger
Ol palan-püş esegi har-vârî şaklar şaklamaz
  11. Gerçi ğayret de komaz düşse dahîl ocağına
Bildigim budur koca portarı şaklar şaklamaz

Kaşîde der-hakk-ı 'Allâme

-5-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Burnu 'Allâmenîñ bağda tebûrâk eylesem
Anasınıñ _____ gibi anı şad-çâk eylesem
2. Burnunu kazma kürekle bir iyi ayıtlasam
Ya'ni ol kârîzi bu kazûreden pâk eylesem
3. Çün râhîkîye tenezzül eylemez kâfir harîf
Ben anuñ tellü ğidasın bâri tiryâk eylesem
4. Gâh 'Alî gâh Ali gâh 'Allâme koyup
Maḥlaşın kâfirliği gibi kazarnâk eylesem
5. _____ ḥammaş sarâbı içmeniñ çok ḥâşşası
Lîk ben daḥı anıñ katığını kâk eylesem
6. Kendüsin pâk eylemek müşkül bu kazûrâtdan
Bâri kazûrâtdan ol ḥûkî bî-pâk eylesem
7. Rûzgârıñ cevri çarḥıñ bok işi çokdur velî
Ben şu 'Allâme bokundan selb-i idrâk eylesem
8. Râc koysam sofrasına vârze ile kaynadup
Vârzisini berk tâk esâtır benâk eylesem
9. İşî çamurdur anuñ ammâ vücûdun yıkayıp
Ah bir kerre kibir-gâhın bun-ı ḥâk eylesem
10. Küfre meyli yokdur ammâ rafzını izhâr idüp
Anı bâlâ-zîb-i bezm-i ehl-i isrâk eylesem
11. Başını yarsam o kâfir mâcerânıñ _____ gibi
_____ kapısında serin hem seyr-i Eflâk eylesem
12. Firfûlûk gibi dönerdi Kâniyâ bağda müdâm
Burnunu 'allâmeniñ bir kez bütürâk eylesem

Der-hakk-ı 'Allâme

-6-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Behey insâfsız evrâka bari acı söz yazma
Öñü elfâz-ı özlendirme tursun bari öz yazma

2. Biraz çıplak şakât elfâz bul nazım isteriseñ
Comaksız yaz vavîñ başın yazarsañ hâyı köz yazma
3. Baña bir kazı beyzâvî virüñ arduda ey ahbâb
Yakışmaz baña zirâ yenge kadın yollu yüz yazma
4. Harâmîler gibi şî'riñ yolun ur kısr-ı lafzın soy
Me'anîniñ nesîmi var celediñ soñra yüz yazma
5. Biraz da ihtişâr it laklakiyâtı sepişdirme
Yazarsañ bir bucuğ mışra'cegiz yaz bari yüz yazma
6. Riyâ-kârâne evzâ'a yakışmaz h'âhiş-i Nârçîl
Vezîri kaḫ'a olsun hud'a lîk'anı da derd yazma
7. Tutup teymür maşayla zerr ü sîmi it istkmâl
Yazarsañ tezkire ba'zı mahalle bî-pürüz yazma
8. Zeyit yağıyla hürmayı karışdır gayrı perhîz tut
Şakın yağlı yeme defterde hiç sağır öküz yazma
9. Köpek yazmak katı âsân idi Yahya Efendide
Ve likin güc gelir 'Allâme baña şimdi yüz yazma
10. Hemân cerrârlıkla iktifâ it bundadır râhat
Müzevir maḫzur i'lâm eyleme temhîr-i cüz yazma
11. Köpek yazması için lâ-aķıl bir kuḫu bal ister
Evkât tut 'âneye aldanma hem şakın ucuz yazma
12. Eger başdırsa bir yerden biri şîrinlikler yaz
KÖP.- Piresiz nüsha isterlerse dudağıñı büz yazma
13. Yüzün yaz kırk yalan dîvânesin gayrı çerâğ eyle
Dürûğ-ı bî-fürûğñ kaşların râstıķlı düz yazma

Der-ḫaḫ-ı 'Allâme

-7-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Şat-ı Bağdâda girse de 'ar karîz hicâb olmaz
Kararmaz çehresi anasını şâhib-i kîlk _____
2. Benim göklüm anıñ evzâ'ına duymaz katı özler
O ister ise râhat ile ister evyerek _____
3. Sefer-i _____ tulumdan olur imiş ben işitmişdim
Kifâyet eyler o 'allâme köhne dünbelek _____

4. Bizim Kıbtî beceraklı varıp ta'cîze baş olsun
Kara kız da sevicilerle konuşsuñ eliñ _____
5. Tüyün döksün yılanlar gibi kavlasın uyuz olsun
Etibbâdan anasını Yehûdi-i tûlek _____
6. Yanassın iskele etrâfına Sultân Tepesinde
Anasını kayıkçı şâl düzdü bî-emek _____
7. Biniş şarrâfda kaldı başa 'azv eyledi kâfir
Biniş itsin anıñ hemşiresin ins ü melek _____
8. Çocuk gibi elinde şallasın kîr-i sebük-bârın
Çubuk çaldırmasın oğlun kızın fer-i felek _____
9. Bütün paşalarıñ sayisleri 'ikkâmları cümle
Çok dâr-ı 'Ali Paşayı hem nâm-ı felek _____
10. Koma taş taş bil ek ağyâr-ı nâ-sâzı bu esnâda
O pâzengiñ kızın kısrâğın bölük _____
11. Çilek-mânend çıksın taşra ağzından keber kühende
_____ kestâne-i harârmîdeyle celik _____
12. Yeliñ yazda nedir evzâ' bicâ-yı _____ gayrı
KÖP.- Anı bir güçlü kuvvetli har-ı şahib-i yelek _____
13. Ne deñlü yalvarırsa ol kadar bel başma kaplıdır
Varıp külhânda erbâbına itsin dellek _____
14. Bir iki kerre _____ kanâ'at gelmez ol hîze
Anı Hindî-peçe sâ'il 'Araplar ile Lek _____
15. Katı sessiz de olmaz it düğünü olmağa muhtâc
Kurulsun hînzîr tekâhında 'âlî-mu'terek _____
16. Tomuz dürtünde bul var bir eşek Türk kendiñi _____
Yatırsın bir tomuz ağılına hem dürterek _____

Der-hakk-ı 'Allâme

-8-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Halt ile 'Allâmeniñ kulu cihânda bir yürür
Evlisiyle mürsiliñ evli cihânda bir yürür
2. Birbiriyle karşı karşıya sidik yarışdırır
Şi'r ile 'allâmeniñ bevli cihânda bir yürür

- 3.Ergeniñ gerçi evi barkı degildir muntazam
Lakin ergenle müdâm evli cihânda bir yürür
- 4.Evleriñ eṭrâfına düşmüşdür ekser havlılar
Lîk baksañ ev ile havlı cihânda bir yürür
- 5.Peşkiriñ havlıya ruhcânı degil câ-yı hilâf
Gâhîde peşkir ile havlı cihânda bir yürür
- 6.Ṭavlı hınzır arık şamsun yan baş gelir
Bu 'acêpdır kim arık ṭavlı cihânda bir yürür
- 7.Bir ferâ'izdir hesâbı hażret-i 'allâmeniñ
Redd ile mîrâsda 'avlu cihânda bir yürür
- 8.Çünkü itden zindedir zât-ı şerîfi şüphesiz
Zindegânîsi ile ğavlı cihânda bir yürür

İST.7b9.Tarḫı yokdur güneği kîrâzmasınıñ velî
KÖP.- Rûsbî kaştı ile nevli cihânda bir yürür

- 10.Hav hav eyler şî're amma gözü ışırmaz yine
Aman eyle maẓmûndan hevli cihânda bir yürür

Der-ḫaḫḫ-ı 'Allâme

-9-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

- 1.Var bir ḫarım amma binecek bir feresim yok
'Allâme gidisi gibi zırlak teresim yok
- 2.Kâfir gidiniñ bût gibidir cehre-i naḫsi
Bir vechile islâmıma düşmez göresim yok
- 3.Ey çarḫ kerem kıl baña sen ḫimmeti boş ko
Zîrâ adam olmağa benim hiç hevesim yok
- 4.Ben Kudüsde yer bulsam eger kâ'ilim 'Alî
Seccâdemi ser şaff-ı ḫaremde seresim yok
- 5.Pušt-ı ḫar-ı yabâni iken câ-yı ka'idim
Vardır disem aldanma mücerred feresim yok
- 6.Sanma beni sen üstür-i şehrah-ı muḫabbet
ḫar-ı beççe de olsam 'unkumda ceresim yok
- 7.Borç alma tolandırma baña emr-i sehildir
Ammâ ki bu niyyetler ile hiç viresim yok

- 8.Vardır eresim tâ benden ğayyâya da ey dil
Gör hikmeti Cennetcede 'ayan eresim yok
- 9.Sünnetçe degildir baña imdâd ve likin
Zindîkda müridân-ı i'ânet-i resim yok
- 10.Hakka yarasa yaramasa hâcetim olmaz
Bir mezhebi cûn yarasa zîrâ yarasım yok
- 11.Hak-güylüğe gelse keşke keşk-horum ben
Bâtıl söze âğâzda kat'a hırsım yok
- 12.Herze-meres meklebe-i rafz-ı kadîmim
KÖP.- Boş bir ite beñzer yılışım ki meresim yok
- 13.Germem göğüs erbâb-ı teberrîye ki zîrâ
Hiç ehremin bitlese göğüsüm geresim yok
- 14.Nikbet-gedem iki kapılı hân gibidir hep
Gözleyene gizli hâremimde hırsım yok
- 15.Kânî arama sen benim etvâr-ı kabîhim
Zîrâ ki revâfiâda serî'atca resim yok

Kasîde der-vasf-ı 'Allâme

-10-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.İster iseñ bizim 'Allâmeyi külhânda ara
Ya Ebû Zeyd-i ser-vecî gibi vîrânda ara
- 2.Kimseniñ 'aklı keser mi ki anı bula bugün
Var anı eski oçalardaki şirvânda ara
- 3.Maskıt-ı re'si anıñ cûn meder-i Bitlisdir
Hażîrâ itme heves berrü beyâbânda ara
- 4.Aralık virme ara tara anıñ sakbesini
Marıhorda hakîme şor ya ki Milânda ara
- 5.Semt-i Kilânda bir Nârçîl itmiş sırka
Hele Tebrizi de hoş geçme Sifâhânda ara
- 6.Silsile-nâmesiniñ mukteziyâtındandır
İrdir sen anı cem' eyle de İrânda ara
- 7.Şoñbet-i hâş Debîrânda bulunmaz zîrâ
Semt-i idbârda yâd yere yâd bir anda ara

8.Küpe porçan dimiş Eflâk lisânında velî
 7omuzâ porç dimişler ise porçanda ara

9.Virme hergiz eline tut diye de bir nesne
 Bu 'akıl kârı mıdır malîkî vîrânda ara

IST.8b10.Kârı gör kir gibi giyer kör olup gezmeden
 KÖP.- Anı sûrâh-ı 'amîk-i şeh-i mârânda ara

11.Arkası üstüne anı devir ardıñda koma
 Kumâsı kadını da halkâ-i devrânda ara

12.Koyayı almış ele şuya segirdirdi dün
 Çünkü gavğa kıoya sen anı kıo ya cânda ara

13.Çâk çâk eyler kilisâda vü karış çâki gibi
 Yürü var çâklı kilisâda ya câcânda ara

14.Var Kireçburnunda şor anda Horasânîleri
 Alçı söndürmede ölmüşse de dermânda ara

15.Sen anıñ izini bulmak nice mümkün Kânî
 Anı ezhayye günü muķassem kıurbanda ara

Kasîde der-vaşf-ı 'Allâme

-11-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1.Beķzemez bir kimseye hiç bir işi 'Allâmeniñ
 _____ isterken gelür lâbüd cişi 'Allâmeniñ

2.Sûret-i zinde bir erkek de olursa oluyor
 Eşegi üst oturur çıksa dişi 'Allâmeniñ

3.'Adet itmiş kendüye it tanbüresi çalmağı
 Erba'inde bellü olur cünbüsü 'Allâmeniñ

4.Giyer der-dest ü buzâk ender seyr-engüştdür
 Añlamaz ahvâlini her bir kişi 'Allâmeniñ

5.Şehvet-i nâ-gâhına erkek kediler reşk ider
 Halkı uyutmaz tavanda hışhışı 'Allâmeniñ

6.Geh dama gâhî de şatranc oynamağla eglenür
 Mat ider fil-i demâni her kişi 'Allâmeniñ

7.'Avrete söz yok ve lakin hak budur ki Bâdiyâ
 Zevkine varmaz efendi her kişi 'Allâmeniñ

IST.9a8.Bok bulaş zâhirde bātında kamu arâyişi
KÖP.- Olamaz hergiz temiz içi tışı 'Allâmenîk

- 9.Şoĥbetinde şomşovuk bomboz adalar var iken
Bellü olsun mu kırâğısı kışsı 'Allâmenîk
- 10.Şâhidân zor ile dâ'im tomuz topu olur
Toĥrusu a'cûbedir her varışı 'Allâmenîk
- 11.Kıssa-i nâfe-i nüvişetde oldu âşikâr
Maşlahı murdârlığı ğıll u ğışşı 'Allâmenîk
- 12.Şâhid-i 'adlımdir elbette 'ulüvv-i ke'bine
Evliyâ şanması Hâcı Fışfışı 'Allâmenîk
- 13.Ademi güldürmesin mi bül-fuzûl-ı sūr-ves
Ĥod be ĥod sever Ĥotânda kışkışı 'Allâmenîk
- 14.Câşni-i ĥurfesi her kimseniĥ ĥab'incadır
İt üzümünden kalır mı mişmişi 'Allâmenîk
- 15.Uykuya varsa kiraz-âsâ solur ĥorul ĥorul
İt ĥoruldusu gibidir mişmişi 'Allâmenîk
- 16.Fıtrat-ı islâm bahşinden olur ma'lûm kim
Olmaya danışır andâ dânişi 'Allâmenîk
- 17.Kanma kandırma rûsûmun aĥlamışdır ğâlibâ
Cum'a cem'inde yamandır kanışı 'Allâmenîk
- 18.Kesdirir başın 'inâdı üzre ısrarı hele
İtdirir ehl-i dile bir kan işi 'Allâmenîk
- 19.İtgöz eyler bir sıĥarın görse lâbûd aldadır
Kim ma'âza'llah oburdur bakışı 'Allâmenîk
- 20.Şoĥbeti akındılıdır hem-çû karîz-i balât
Ĥâşılı böyle kalursa bok işi 'Allâmenîk
- 21.Câme inc kaĥ kuddîs ehîbbâ hûkes 'İsâ küllî
Gör nice rengin-terdir kaĥışı 'Allâmenîk
- 22.Ahremın sūrunda yaĥlış pûtes aĥbâr u vukûtes (V)
Beřzemez Poĥcu Murâda cakışı 'Allâmenîk
- 23.Soyulandan zûr ile ba'de'l-tebevûl çıkmada
Müşebbehdir ehîbbâsı akışı 'Allâmenîk

Kaşide der-vaşf-ı 'Allâme

-12-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Sen okuduñdu sicillât-ı siciliyyâtını
Boğdu derdi seni görse bütün fırka-i şıc
- 2.Ey uyuz it be ayağın sepedü zîb sen it
Bıyığına yürü sen it be-hemân var tez şıc
- 3.Boynuz aşdı yine hammâm kapısında 'Alî
Duğt u rez muğbeçe nâmında çıkardı iki pîc
- 4.Eliñi ko _____ üstüne kokla başın
Hele yer küklesi-mânend çükük kalmaya gic
- 5.Gerçi 'Allâme kodosluk da bilirmiş ammâ
Pilâvıñ eskileriñ tolmalara itmiş ic
- 6.Sen tomuz gibi azularla nidersen bıçağı
Çal koyun bekçilerin öñ dişiñ ile iki bic
- 7.İç ağası midir oğluñ mudur ardıfca gezen
Giderek her ne bulursa o çocuk da eder ic
- 8.Basıña kaldır o ekşi kara tut renkliyi
Kaşık ile yemeniñ dadını bulmazsın hic
- 9.Boğ yeme var pilâvıñ köhnesini baklava kes
Üstüne hem şuvacık ağası gibi boza ic
- 10.Buzlu su boza ile puhte giryeü'l-gasyân
Bir çift rākısı nûs eyle de bâri gör gic
- 11.Be-sekird avlusu toldu kocamanlarla bugün
Havraya erken ulaşmağa çalıñ kaldıñ gic
- 12.Hoş hiç âh ki dîn hiç nidârı îmân
IST.10a Ey hîred-söz-i cihân cûn tûna hîc-ender-hîc
KÖP.-

Kaşide der-vaşf-ı 'Allâme

-13-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1.Yine bir maşlahat tedbirin itdi kâtib-i muhîr
Güzel resm âşinâlık kârdânlık olmasa zir zir

- 2.Neden manzûrdur enzâr-ı a'yâna bu 'Allâme
Kim itdi bilsek ani herze-gûyân üstüne nâzır
- 3.Noḥûd-âsâ girer her aṣa her dūzaḥda sâhib-post
Yeri her sems-hâne kûşesinde câm-ves ḥâzır
- 4.Çün itmez inkıyâd üscûdledim emrine çün deyü
Niçün olsun anıñ ḥaḳḳında zât-ı kibryâ minzır
- 5.Semer kırmak kolan be-güsiste itmek iş midir Bâdiyâ(V)
Dise 'Allâmeye şü ḥar-zarîfânıñ birisi zır
- 6.Ayâ destûr sâhib-rûtbe-i saman-serây refiz
'Ukûl-ı köhne-i kâşiye sensin fikr-i müstaḥzır
- 7.Görenler şahş-ı u'cûbe-tirâz-ı çehre-i sürhûḳ
'Azâzîl-i sihrüyü derr ü dîvârdan kazır
- 8.Sen ol ter-dest-i üstad-ı fuẕûl-ı aşırısın kim
Düşen bingâḥ kazgân becce ki yanar cazır cazır
- 9.Hazırla ha hazırla işte geldi aş-ı hefdâna
Şumûs u bakla vü bādâm u bindıḳ aḥzır ev ḥâzır
10. اَفْدَلُ تَعَدُّرٍ مِنْ عَدْرَةٍ فِي جَبَلٍ || وَقَدِّمَنَّ بِسَيْدِكَ دَهْرًا اِذَا اَعْلَزِدْ
11. وَتَنْزِرُ فَاغْتَدِرَانِ زُرَّتْ خَلْوٌ وَتَقَرَّبَا اِذَا مَا اَبْرَدَ كَلْبًا وَفِيْنِ اَلْحَمِيْتِ خَيْرٌ

Kaşîde der-vaşf-ı 'Allâme

-14-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.10b1. 'Allâme-i Zemaḥşer karn-ı düvâzde
KÖP.- Ya'ni Hüseyñ Ağa ser-cerrâḥ-ı kâ'inât

- 2.Ayîne begendir hefitâd-ı dū-milel
Seddi sedîdi fitne-i Ye'cûc-ı mümkünâd
- 3.Rûy-ı sefîd sâhid baḥt-ı sipihr-kâm
Pişânî-i dū-rengi rakîb bihîn-âdât
- 4.Asîb her fütâde vü aşup her ğarîb
Alüfte-i meğâsid-i işlâḥ-ı sâlihât
- 5.Yek-şenbih-i şühûr u şeb-i mevlid şürûr
Sâl-ı hezâr-ı miḥnet ü mâḥ-ı ḥavâdisât

6. Güher-âb perver-i kühen-âbâd her sefeh
Hâtır-nevâz zümre-i peşât-ı mühmelât
7. Devrân-güzât âl-i tuveys esâ'im unâs
İklîm-dâr-ı memleket-i neyk-i bî-sebât
8. Halvet-nişîn-i mastaba-i hîz-i perde-dâr
Çalk âşinâ-yı meh-îriz-i gündâde-i toğat
9. Hâncer be-dest muğlim-i kir âveri harîs
Nîster be-kef bekâret-fersâ-yı ganiyât
10. Sersâm-ı mest-fitrat u bersâm-ı kûr-zâd
Behrâm-ı Gûr-ı karn-ı kadîm-i müsâkeşât
11. Al-i buvaye silsilesinden nümüde-ser
Her sürhser anîla ne mümkûn mufâharât
12. Hâr-vâr-ı köhne-i hiyel enbân-ı mefsedet
Hâr-var olup leked-zen eger gâh iltifat
13. Tahmâsb Hânı memleket-i 'akdi zandaka
Lehrâseb-î diyâr-ı cimâ'î fevâcsât
14. Itse laţîfede hedes-âmîz sözlerin
Pîşânî-î pezângeye dâğ ider şekât
15. Zîrâ ki her sühande virür keyf-i neşteri
Derc itdigi 'afyon u müzeharf mükellelmât
- IST.11a16. Sermez hep ce'âfire-i kâş-ı nâ-tırâş
KÖP.- Pâ-ber-hevâ-yı 'akdi sahîfi menât u lât
17. Mânend-i kîr-i şehvete kızsa kellesi
Dik dik atılsa virmese gündâdeye necât
18. Eyler mişâl-'alakama bir anda 'âlemi
Fâmâli-i Hülâgû-yı huşyeyle zûdmât
19. Gösterme çıkmasun kızılı su 'akîdeniñ
Virmez mühürlü kırmızı kırsa şeref nebâb
20. Da'vâ-yı sebze-i ser-i destârı boş ko
Bîgâne sebzenîñ olamaz münbiti külât

Der-hakk-ı 'Allâme

-15-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Şi're tevbe eyle 'Alî bok yeme
Harcıñı bil böyle galî bok yeme

2. Kāl u kıl eyle geçin bil hâliñi
Añma hiç maži ve hâli bok yeme
3. Alîsin çünkü mükerrer âline
Terk kıl bu mekr ü âli bok yeme
4. Emr-i zîbâla ri'âyet kılsaña
Bulmañın mağdîsi bâlı bok yeme
5. Surh-sersin bilürüz hâhâm-ves
Şanma bu destâr-ı âli bok yeme
6. Aliyâ al maḥlaşı imzâya yaz
Al ile âlî gör'âlî bok yeme
7. Ala nisbet Râfîzîye pek ba'id
Alma ağza şahb u âli bok yeme
8. Nazm u nesre bayhûde taklîdi ko
Çün şebah olmaz le'âlî bok yeme

1ST.11b9. Olan ol ve kevn bahşin eyleme
KÖP.- Añlamazsın çün me'âlî bok yeme

10. Bildigiñ yañıldığıña yetmiyor
Başlama yollu su'âlî bok yeme
11. Ne çeker kayış bilür misin 'acep
Çözme gafletle devâli bok yeme
12. Çün felek ayuya kaval çaldırır
Fark it akvâl u kavalı bok yeme
13. Çün toñuza çıkdı adıñ çâre yok
Gayri ey tokuz babalı bok yeme
14. Bâdiyâ 'Alîye setmi boş koma
Boynuña alma vebâli bok yeme

Der-ḥakk-ı 'Allâme

-16-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. 'Aliyâ şî'r adını alma dile
Ḥâk-tab' ol hük-ves salma dile
2. Ehl-i dillerle konuş ammâ velîk
Şî'ir da'vâsın şakin alma dile

3. Ba'zen it tanbûresi çal 'Aliyâ
Saz-ı ehl-i fikreti çalma dile
4. Olma âzürde gökûl erbâbına
Neyler iseñ eyleyüp kalma dile
5. Kıpkızıl olsun başıñ sencerin-ves
Çün murâd başdan beyn alma dile
6. Kıbtî-i Eflâkiye çaldır kemân
Çek anı 'işret-gehe çalma dile

7. Tal _____ hem-cü mürgâb-ı Yehûd
İST.12a Lik 'Allâme şakın talma dile
KÖP.-

Der-hakk-ı 'Allâme

-17-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. Temeshur olmaz idi olmasa 'âlemde 'Allâme
Ma'ârifden urur dem bî-mehil her demde 'Allâme
2. Dağı hûn-germ iken cerhi degildi hâceti ammâ
Soñunda oldu müztarr sâyiş-i merhemde 'Allâme
3. O heykel ile o kelle kulakla olamaz hem-ser
Ki eyler serzeniş Keloglana percemde 'Allâme
4. Yüzünde mü-yı Şeytânî gibi bir haç mı var bilmem
Ki halkı güldürür hem sür u hem mâtemde 'Allâme
5. Tururken ben odun yarıcı vü habbâl nâmında
Geçermiş bî-edeb bir iki kaç sersem de 'Allâme
6. Cevâ'iz virmede Pinti Hamîde döndürür idi
Kaşîde 'arz ideydi devlet-i hâtemde 'Allâme
7. Anıñla iftihâr itsem muhaldir çarha ey Dâdî
Bulunmaz arduda zîrâ ki her âdemde 'Allâme

Der-hakk-ı 'Allâme

-18-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Hazret-i 'allâme nâzûk-hamîr
Zinde-bûd ammâ cümrâbına cemîr

2. Her ki şenîd mest sadâyiş-i be-güft
Enkerü'l-esvât naşavtü'l-hamîr

3. Ehremini dîd eger he'etîş
Güyed in bu ne binleyse emîr

4. Güyed-i dîger ki nemîdânmiş
Hüsyetü zübbetü rahtin am îr

IST.12b5. Yarhamuku'llâh zedi 'atşâ'i
KÖP.- Zâke bedâ 'atüke fîmâ emîr

6. Rabbüke fî istike yâ zubbeti
Yeltekiyânü fekâne'd-demîr

7. Zübrü sebîkâti fikâçe gadet
Vâhidühâ lu'betü ibnâ semîr

8. İz hațaru ilâ sit min-ez-züb ev
Hucnete zübbi's-su'arâ min zamîr

Der-hakk-ı 'Allâme

-19-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. 'Allâme Şaruhan şuyuna intiḥâl ider
'Aynıyla ben anı Şaruhan iderim gider
2. Karışmasun o hîz muhâna yazık olur
Ben zammile okur da muhan iderim gider
3. Burnu yukarıdır el irişmez kulağına
Beynisini kubûr-ı lehân iderim gider
4. Bamyacı idi şimdi lâhanacıyım dimiş
Rüsvâ-yı 'ibret-i dü cihân iderim gider
5. Andan ben intikâm alamam mı fi'l-meşel
Şîrânı gıbta-i rûyhân iderim gider
6. Varsa dimâgıf olmağa irân-zemîne şâh
Bir şıçra şeh-i Şafhân iderim gider
7. Kânî kedü becâ-yı bādıncân nişte est
Ammâ kühânı dâhı muhan iderim gider

Der-ḥakk-ı 'Allāme

-20-

Mef'ûlü/Mefâ'tlü/Mefâ'tlü/Fe'ûlün

- IST.13a1. 'Allāme şakin sen orasin iş odu tut
KÖP.- iş tutmaz işe dîdelere seng-i bedî tut
2. Hep nîk ü bedîñ ḥazrete teslîm idüp evvel
Ağzıñ dilîñ ölçe' koyup vaz'-ı bedî tut
3. Çok tutma kararı kısmını evde çekerek yap
Bir penbe gibi oğlan olursa ebedî tut
4. Her gördüğün ak örmeli fertûte 'acûzûñ
öp ellerini anâ di ister ebedî tut
5. İrgad gerekise hıyar evleklerine sen
Bul bir çıtağı gel aka gel gel diye di tut
6. Her çendikidi fâre tutar 'âdetidir o
Sen fâreyi bosla bir iki körpe kedi tut
7. 'Allāme şu tavşan bir iki olsa da yeñ mi
Dilkü tutacak olsañ eger altı yedi tut
8. Hâlt eylese 'allāme eger urma yüzüne
it urdu yerine kavâni boğu yedi tut

Der-ḥakk-ı 'Allāme

-21-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Yazıcı olmağın 'Allāmemiz yazar çizer
Bu i'tizârı atıp ortaya kenâr çizer
2. Nizâma kor da tekâsîm-i herze-i nazmın
Cedâvil-i şahf şî'iri bir kenâr çizer
3. Bir iki harfi de yazarsa çizilmamak müşkül
Eline her kim alırsa anı çizar çizer
4. Sezerse kahveci tiryâki akçe virmemesin
Kömürle şafha-i dîvârı bî-şümâr çizer
5. Hemîşe tâlib-i nâm olduğun bilip ḥakkâk
Fuşûs-ı hâtemi turma yazar kızar çizer

IST.13b6.Hemîşe şâf-dili seng-dil ider ta'zîb
KÖP.- Bilür şâfî bütûn seng pür-serâr çizer

Der-hakk-ı 'Allâme

-22-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

1. 'Allâme kadirgâdaki ırğad olacaktır
Burnu o kadirgaya bucurgâd olacaktır
2. Kendüsi emâsiyyeye santurlu müsellemler
Oğulları şubaşı-i Tokad olacaktır
3. 'Allâme Bulğara da varıp yorgun olunca
Gävura kaçup inle ki har-vâr olacaktır
4. 'Allâmenîf evrâdı giceyle çadır içre
Zırla ha ha zırla ha ha zırlad olacaktır

Der-hakk-ı 'Allâme

-23-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Bir 'Arap ya bir telek görse hamâmlarda hemân
Kir-ves 'Allâme hep kalkar kendin gösterir
2. Bir müselmân görse kurtu kapısındadır 'akab
_____ gibi kalkar hemân portar kendin gösterir
3. İki kere ihtilâm oldum deyü fahr iderek
Ol cünüb 'Allâme-i murdâr kendin gösterir
4. Bir papas varmış manâstırda dise bir Ermeni
Fevricek papaslık taşlar kendin gösterir

Der-hakk-ı 'Allâme

-24-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.14a1.Beyt-i 'allâme cühûd yalısıdır yanpurudur
KÖP.- Sirtına yükledilen töhmetinîf kanburudur

2. Çün töhmetden geçinür arsa-i efsâdda ol
Ol sebebden katı it canlü katı arkurudur

3. Bir zamân karîze düşmüş gibi şırşıklam idi
Simdi ayazda kalmışcasına kupkurudur
4. Renk virmez ne kadar böylesini bilse de halk
Kimi tahminle kırdır kimisi dir tordur
5. Kendüsin meclis-i 'irfânda alçaqlatmaz
Söz şoruldukca diger nîst şoyunda şurudur
6. Şavtına enker-i esvât kadar vasf olmaz
Gerçi kimisi çakıldak kimisi dir borudur
7. İşlağın pek de dimâğı idemez hażm velî
Kurudan kuruya yer keyfi cebinde kurudur
8. Husyeteyin çıkarıp alınına yapışdırmış
Ani şalgam başa fark eyleyemez dir urudur
9. Koyuvir deyü ider kahveciye hep ibrâm
Koyuda virse içer zann ider anı turudur
10. Bâdiyâ çalkadığım elleme çavdardır hep
Tab'-ı 'Allâme anıñ gözleri bol kalburdur

Der-hakk-ı 'Allâme

-25-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. Zebânî hiç zarf harf nâmûsu kadın çıkmaz
Bizim 'Allâmenîñ v'allah burnu bokdan çıkmaz
2. Hemân açlıkla eyler işgüzârlık itse de ba'zen
Bire 'Allâme aç itden çıkar iş tokdan çıkmaz
3. Şikeste-bestedir a'câm-ves takrîri aflanmaz
Karîneyle beli mefhûm olur mantûkdan çıkmaz
- 1ST.14b4. Çatalına girdir boynuz çatallandıkca bir forkuf
KÖP.- Cezâsıdır ile't-tekfîn boynu tokdan çıkmaz
5. Öğütmüsdür suhen-i habbâtını as dehâniyle
Çıkar mazmûn-kabl aldık velî medkûkdan çıkmaz

Der-hakk-ı 'Allâme

-26-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. İşitdik biz bu esnâda yine 'Allâme olunmuş
Velî bir dâhî tahtlık itmemek üzre gizülenmiş

2. Karûn-ı mâzîye taklîdi-i maşûb teceddüddür
Belî pindâr-ı ZÜ'î-karneyn anda nev-be-nevlenmiş
3. Katı bälâhemimdir her sebük-bâra dimâğ itmez
Nişân-gâh-ı şehâb-âsâ perî-şehvâtı cevlanmış
4. 'Arap çengâne Urfâne telek nâţûr da olsun
Hemân bir 'avret olsun kışşasında söz velolunmuş
5. Dimişler lende hâmiñ sille-zârım tartğan kîster
Aman 'Allâme çıkma câmeden Hamza 'âlevlenmiş

Der-hakk-ı 'Allâme

-27-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Var iken bende be 'Allâme bu tab'-ı zırrîť
Karagöz gibi ider halk-ı cihâni tensîť
  2. Çerçi-i bender-i 'irfân olalı 'Allâme
Rište-i nazma kaťır boncuđu eyler satmîť
  3. Kışarak tut kalemi pek uzunun alma ele
Väsîťilerde ne efrât gerek ne tefrîť
  4. Yek kalmada baña inşâd-ı ğazel lâzım mı
Si'r' odur kim gele kâle be hezârân taksîť
- IST.15a5. Cünbüş-i kebek ü şîşden tağılur efkârım
KÖP.- Giryeler eylesün tab'ımı Bâdî tağılîť

Der-hakk-ı 'Allâme

-28-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

1. Binnâk resmi alsalar 'Allâmeden eger
Rûmuñ harâcı ile ider üstür egeliñ
2. İblîsiñ mekâdarını bilmedik la'îñ
Pislik tururken itmege ba'îsi ne pâklik
3. Ab-dest yok namâz oruç adın işitmedik
Tiryâkiye yakışmadı mı teryânelik
4. Bî-kaydî-i zenâdikadan aklışıldı kim
'Allâmede kadîm-şifât nâ-be-pâklik

5. Maksad ne habse bātınını keşfden bize
İçik tışık gibi mi ne bu sine-çâklik
6. Bu turfe işlerik seni koymaz kaşarlığa
Toprak kabardıp eylemeden turfe hâklik
7. Kaşmerlige bu zün kaşar olmazsa 'Aliyâ
Kırkık çıkınca yetsün amân Bâdî pâklik

Der-hakk-ı 'Allâme

-29-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Yanıña yaklaşmaz oldu şahid ma'nâsınıñ
Hep anı bu bed-zebânlıklarla tecnîb eyledik
  2. Lafz u ma'nî bî-vech cem' itmedik ammâ yine
Şaçma-i dîvânçe-i güftârı tertîb eyledik
  3. Yükledip bārgîrān-ı nazm u nesri sırtına
Derd-mend dîvāncığı beyhûde tâ'zîb eyledik
- IST.15b4. Kat'-ı rızık itdik me'ânî haşşasın ketm eyleyüp
KÖP.- Kismet-i mîrâsdan elfâzı tahyîb eyledik

Der-hakk-ı 'Allâme

-30-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

(ÇIKARILDI)

Der-hakk-ı 'Allâme

-31-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

1. 'Allâme dir ki mes'ele-i iştikâkda
Virdim egerci pâk-cevâb işte kâkda
2. Oğlan toğurtuyor söze alsa kalem ele
Oğlana sen dime göricek heşt kâkda
3. Zâg-ı siyâh-ves oynaridim koz dalında ben
Çün karga dülegin ide isrişte kâkda
4. Tarla kenârına gömelim biz cevizleri
Bağsañ nice büyür bu sene geşt akâkda

İST.16a
KÖP.-

Der-hakk-ı 'Allâme

-32-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1.Sağa her bär dimez miyim ki ey 'Allâme
Sağa ger kırım iti zor devirir ise de süsle
- 2.Su aralıkda ey 'Allâme bir kerre geber sen de
Sağa Kânî Efendi virse telkîni boğuk sesle
- 3.Tefekkür ezkerü'l-'ahde'l-lezi ahrecet min denyâk
'Aleyhi tûb velâ tegâffül 'inne'l-hüdbâ' ve'l-ğasle
- 4.O köhne şâlî-i uskırlık fâmı başına sarma
Seni papaz şanurlar gayrı gezme bu siyeh mestle

Der-hakk-ı 'Allâme

-33-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Ah 'Allâmeye olmasa şopadan gayrı
Dimese kimse aña hic şopadan gayrı
- 2.At koparsa kalabalıkda da düşse kavuğu
Hep kırılrsa kemigi köhne kupadan gayrı
- 3.Lezzet-kâr-ı levâta be-mezâk-ı zındık
Olamaz aklıdığım ulu yupadan gayrı
- 4.Umarım haqdan o kâfir-beceye urmaya hep
Vardıyân başı müdâm üstürüpâdan gayrı
- 5.Çarı aldıkça nikâh itmekiçün hücreesine
Bir iki Ermeni bir iki yupadan gayrı
- 6.Ele aldıkça dukasın Dimetoka dukası
Girmeye nesne büt eline dupadan gayrı
- 7.Hiç ses aklamaya şaşsa kala hayretle
Nesne işitemeye bir üstübâdan gayrı
- 8.Kopdurup eşheb-i nâyını bucûrgâd iderek
Dimeye sihre idenler de kupadan gayrı

İST.16b9. Kırayım boynuzun 'Allâmeniñ ol yüzden kim
KÖP.- Var mı çarına beşzer zürapâdan gayrı

10. Vaktiñ oldur hele İskender-i Zü'l-karneyni
Sırrınıñ mazharı yok diyem papadan ğayrı
11. Mäsiväyü bütün atdım didigi cümle yalan
Atmadı nesneyi 'Alläme tıpadan ğayrı
12. Anañı _____ eşekler dir isem kezib iderim
_____ anasını kimse şıpadan ğayrı
13. Emeli katı uzun 'aqlı kısa fikreti keç
Gidemez bir tarafa gitse şapadan ğayrı
14. Ez-każâ bir köye varsa hatıb olsa meşelâ
Minber olmaz aña şâyestâ sehpadan ğayrı
15. Ol kadar hatt u muzharif müte'affin şi'ri
Kazamaz hâk-i zamîrini çapadan ğayrı
16. Bokluca hânda satarlar koyup elfiyyesine
Kıralıñ şidigini turfe çapadan ğayrı
17. İmtizâc eyleyemez yahni-i papazı anıñ
Ya yaban sarmısığı ya ki çapadan ğayrı

Der-hakk-ı 'Alläme

-34-

Mef'ülü/Mefâ'tlü/Mefâ'tlü/Fe'ülün
Mef'ülü/Fe'ülün

1. 'Alläme koca hellegi ol sen de merâbit
Terk eyle 'inâdı
2. Ol ğayrı şeref-bahş-ı rebâtât u merâbit
Fî külli nevâdı
3. Tâ havf ide senden şubası şahne u zâbit
Tut bir yeñi vâdı
4. İblîs gibi olma cenândan yere hâbit
Zer' itme fesâdı
- IST.17a5. Olma 'amel-i hayra şaķın cehlile hâbit
KÖP.- Saht eyle kenâdı
6. Lâ-büt habitat nefesiñ ve'c-câhil ü hâbit
Fî külli bevâdı
7. El-enfüsü şüh u şâhü'l-cühelâ şa'b
Kâil-küfr kabihî

- 8.Lâtile kılup iltilâ seyn bezi ilti'ab
Fâ lellü zebîhi
- 9.Inne'l-ğurefâü'l-mütenâsın hüyü'l-le'eb
Li'llâhü semîhi
- 10.Lakin kılübü'l-uzmayuz 'echel de'ab
Sehl ü sebcîhi
- 11.An künti 'alâ hıddek yürfi' kalemü'r-ri'ab
Ez-zâk-i şahîhi
- 12.Evkünte 'ali behc hedi rabbek-i râbiṭ
Ve istiğân bezâdı
- 13.Ğâhî ki şerâb-ı şer ü şür efşeri vângâh
Şad-perde bed-desti
- 14.Efsâr beser bir nehnî tâ beser-i câh
Çün gâvurları
- 15.Dürer ez-sadef düzdü dürri zedil mâh
Beftî ki çe dürri
- 16.Ağâhne-i ez-tühemi dil-i bezni râh
Eyvâh çe kerrî
- 17.Cev küyü ve bürrâv be-cevebürne-i âğâh
Yâvıyıla bürrî
- 18.Ve engâh beküyü ki merâbud himme gâbit
Yazub fevâ'idi
- 19.Ey gülü ekül ala gele azca gele zâd
Söyle bire pâzenk
- 1ST.17b20.Ey gül tüyü cân-keş her bende vü âzâd
KÖP.- Efsid ola yazanıñ
- 21.Tâ der-pahışı fehm nedârî şeref-zâd
Fekmez mi yanar neñ
- 22.Surhu beser-i test mülâzım zeçe kes-zâd
In şer zekücâ renk
- 23.Pâzenk-i nüvisim türâi der-hat âzâd
Diger heme sâzenik
- 24.Mü'min neşvi tâbere haq ne-i sâbit
Ey sahare-yi şâdî

Der-hakk-ı 'Allâme

-35-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Burnuna 'Allâmeniñ ey bād-ı zorta himmet it
Turma es hic ne şakala ne bıyığa minnet it
2. Sağa yokdur fâ'ide nân-pâre-i es'ârdan
Bunda yavru çıkarılmaz gel su yerden hicret it
3. Kes başıñ Moskovlarıñ gel baş açık iste çelenk
Sen dağı meydânda 'arż-ı kelle-i bî-devlet it
4. Bed-du'â ile kırıl sun Rûsya kâfirleri
Düşmene bâri bu yıl 'allâme bağı-ı nûkbet it
5. Aliyâ her bitişe bir dizi Hâlic câ'ize
Benden al tek sen hemân nazm-ı belîge ragbet it

Der-hakk-ı 'Allâme

-36-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

Der-hakk-ı 'allâme

1. Si'r-i 'Allâmeye diğkat ile bakmak da 'abes
Vezni yokdur diyerek başına kakmak da 'abes
2. Gerçi taşsîne de gelmez sühan-ı bî-mağzı
Lîk hezl itmeyüp âsûde bırakmak da 'abes
- 1ST.18a3. Benek ile Sevkete taklîd tururken 'Alî
KÖP.- Zihnimi açmağičün bir iki çakmak da 'abes
4. Revnak-ı meclis-i hezl olmuşiken es'ârım
Bî-sebeb ruk'a-i tesvîdimi yakmak da 'abes
5. Kalafât-ı sâhid fażl u hünerimdir 'Alî
Sîm devâtı kemer-i şöhrete takmak da 'abes

Der-hakk-ı 'Allâme

-37-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Cevheri 'Allâmeniñ olmak da her dem mevc mevc
Kim lodoslarda olur güller sularım mevc mevc

2. Kış günü ferâce'î sok üstüne düşdükce kar
Eyler imâ olduğun anîk mukaddem mevc mevc
3. İtdî hummâ-yı nevâzil anı bir rütbe müzâb
Öksürük gelse olur şadrında balğam mevc mevc
4. Gâlibâ gölde ta'ayyüş eyler imiş ördecik
Kim sereydi hem yağından yanmıyor hem mevc mevc
5. Bakla anbarında yatmış gâlibâ yüz üstüne
Cehresi 'Allâmenîk olmuş muhabbes mevc mevc

Der-hakk-ı 'Allâme

-38-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. O kurd ağızı kalafât ile mantar mısın kâfir
Yâhûd yazıcıyân içinde soytarı mısın kâfir
2. Yalan mısın 'acep 'akrep misin arı mısın kâfir
Katı murdârî misin merd mert-dârî misin kâfir
3. Hele kâtibleriñ rüsvâyı olduğunda yok süphe
Yâhûd yazıcıyânîñ katı bî-'ârî mısın kâfir
- IST.18b4. Alaca bulaca beygirlere döndürdün es'ârî
KÖP.- Dirildirsın ölü bârgîri soytarı mısın kâfir
5. Beyaz cübbe çedik-vâri sarı mest pâbücuñ her kim
Görürler şançar adı dir safa karı mısın kâfir
6. O arı sokacak dilber nefesinde sâkit olmaz mı
Şokarsın tıfî-ı ma'nâyı şarârî misin kâfir
7. _____ koşuları ton paça hammâma gidersin hem
Şorana hastayım dîrsin ya bî-mârî misin kâfir
8. Eliñ yetmezse elbette diliñle rence eylersiñ
Bilinmez kirpi mi demi itdigi hârî mısın kâfir
9. Gezüp dillersin ardından biraz aşğâb sevdâyı
Hevâyî-mesrebânîñ ya'ni dem-dârî mısın kâfir
10. Saña her kim çıkarsa arkasın fi'l-hâl teklersin
Sökün virmekdesin her bâr bazarî misin kâfir
11. Seni hep aklamadık yerde bulur Bâdî-i bî-mâye
Kaba kacağa şıgmaz hâşılı târî mısın kâfir

Der-hakk-ı 'Allâme

-39-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Ardından atsa birisi vakit geçirmeden
'Allâmeniñ olur kalafâti teker meker
2. 'Allâme şol omuzunu da eylese fedâ
Bulmak muhâldir fe'enne men kefer mefer
3. Yok inhirâf-ı tab' keç nazmına vech
Zill-ı sakîl enf-i 'anîfi eger meger
4. Tahşîş-i secî cephesine eylemek 'acep
Câmûslarıñ cebînini eyler sakar maçar
5. Ol iñfişâna cünbüş 'anazı firîbini
Alsa hayâle maqberelerde gelir melir

IST.19a6. Tenk-i me'anî arkama hiç virmedi ta'ab
KÖP.- 'Allâme itdi piştimi yüz biñ semer memer

Der-hakk-ı 'Allâme

-40-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Bizim 'Allâmeye leb gâhî de sebb baş berâberdir
Ki yanında anıñ şeker ile şeb baş berâberdir
2. Birini ayağıñ birini günkâhıñ ile basdır
'Akâr irâdda burnum _____ hep baş berâberdir
3. Çıfıt sıtması tutsa zann ider cezbe anı ol göl
Cûsar göller gibi bañr bilâтта teb baş berâberdir
4. Turanlar malımız yaşı kaçancaları dir baksak
Mezâkında tezekle hun-fesâ hab baş berâberdir
5. Kimin şarığına şokar kimin cîbine kor 'azmıñ
Ki 'indinde şimâh-ı gûş ile ceb baş berâberdir
6. İder sağıyla da soluyla da 'allâme istiñcâ
Ki dest-i râsıtıyla togrusu ceb baş berâberdir
7. Aña her ehrimen kavim haşımca i'tibâr eyler
'Acem sârñânile yanında âñ âb baş berâberdir

8. Bir için şu gibidir bir tulum mey i'tikâdında
Hele Rûm ehrimenle anda meşreb baş berâberdir
9. Har-ı har-vâr pûşe har-ı zarfâna biner her gâh
Ferest ester bağıl bâr-gîr merkeb baş berâberdir
10. Ne kayd şive-i şer'ine kaşd 'âdet-i mer'i
Mezâk-ı i'tizâl ahkâm-ı mezheb baş berâberdir
11. Kara kura cühûdîsi beyâzîñ sarısı Rûmûñ
Hulâsâ revnak-ı eyyâm ile seb baş berâberdir
12. Kamış kaz tüyü hâme kıl kalem çöp pâre-i yâbis
IST.19b Lu'âb sâlya-i tîfîlân mürekkeb baş berâberdir
KÖP.-

Der-hakk-ı 'Allâme

-41-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

1. 'Allâmeniñ eş'âr-ı teri kendüye maşşûs
Reftârı da hem-cûn eseri kendüye maşşûs
2. 'Allâmeye bir 'acebe yakışmış kalafâtı (V)
Bir hardır o güyâ semeri kendüye maşşûs
3. Sürşal idişi dağ-ı dil-i 'akreb ü yengeç
Yan yan gezisi kerr ü ferî kendüye maşşûs
4. Hortumlu dolama kalafâtıyla edâsı
Sîmîn-i devât u kemeri kendüye maşşûs
5. Tahrik-i lisânıyla be-hem-cûnbûs-i desti
Şacma sözü hep güfteleri kendüye maşşûs
6. Hâlimî müberredde kehârîb-i zamândan
Var bir püserider bediri kendüye maşşûs
7. 'Alîdir o Bâdî sen aña beñzeyemezsin
Alnında o secceyle seri kendüye maşşûs

Der-hakk-ı 'Allâme

-42-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilûn

1. Yazmazsa bir gazelin kazârâ eger galat
'Allâme fahr salyasın eylerdi reşk sât

2. Bâdî tüfenkçi başısı nazm ehliniñ benim
Evrâk-ı si'r-i kuruşıki şacmalar nuķat
3. Ol rütbe pâkdir 'Arasât-ı hayâli kim
Bal dökseler yalanur aña nisbeten balat
4. Mahrûm-ı h'ân u şalatım olmuş kimesne yok
Bir kerre yok didimdi bir üftâdeme fakat

İST.20a5. Kesmez kalem-tırâş ile 'Allâme kat'î gör
KÖP.- Bir kez rakîbiñ olur ise eñsesi' makat

Der-hakk-ı 'Allâme

-43-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. Yine bâb-ı zafer bir dâhı meftûh olduğun görsek
Bizim 'Allâmeniñ de omzu mecrûh olduğun görsek
2. Bilinmez metn-i mastardan me'ânî-i Makâlâtı
Anıñ bir kerre bir minvâl meşrûh olduğun görsek
3. Sızup ser-mest lâyi'akl tayansa rû-yı dîvâra
Anıñ hem-heykel-i vakvak u yebreñ olduğun görsek
4. Cızıklar şerhalar alında yüzünde olup zâhir
Temesühr büstânı bir dâhı matrûh olduğun görsek
5. Nohûdiyle müberred binseler ercûhaya ammâ
Nohûdî semt-i râciñ kendi mecrûh olduğun görsek
6. Sükût-ı halkdan dil-gîr olup dâhdâh-ves 'Alî
Yine hasret-kes-i tahsîn poh poh olduğun görsek
7. Cihânı tutsa taşsa kulzüm-i zehhâr es'ârı
Su tûfân-zâr nazma Keşî-i Nûh olduğun görsek

Der-hakk-ı 'Allâme

-44-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

1. 'Allâmeniñ ki işine bir karı yorasın
Şarsın zamân-ı fakr u fenâsında yarasın
2. 'Allâme şakınup girecek olmayor diye
Hinzîrler kovalayacak olsa yarasın

3. Gösterme dişiñi bakınıp gülme 'Aliyâ
Gösterme sen ne tâzeye ne ihtiyâra sin

1ST.20b4. 'Alî yetiş yetişme dimez kimsecik saña .
KÖP.- Ol istemez anıñ meresin hiç yarasın

5. Sen içi nolduğın bilemezsin o kañbeniñ
Bir gün ola ki içerisin belki yarasın

6. İtdirme aşığı koma 'allâme tut metin
Nikbet-gedeñ finâsına olsa ziyâres âyin

7. Pek es şavur ve lîk çâpik indir 'Aliyâ
Buldukda göl kenârına müsrifce yaras âyin

Der-ħakk-ı 'Allâme

-45-

Mef'ûlü/Mefâ'tlü/Mefâ'tlü/Fe'ûlün

1. Bir Ermeni girse ele mürgün gibi olsa
'Allâmeye şap çekse ki dirgen gibi olsa

2. Bir hâşiyet olsa bedelâsında zenâni
Cümlâ boşayıp soñrası erken gibi olsa

3. Kolluk öñüne varsa da di çekse giceyle
Kañranlı şopalar dañı gürgen gibi olsa

4. Cin çarpsa tahta püşuñ üstünde yaturken
İt kapsa kâpış cîfeyi yerken gibi olsa

5. Mescidde yuvalansa kalafâtı başından
Minber basamağı yüce sergen gibi olsa

6. Ordugada bir gün dise muğlimlere nâ-gâh
Ya devre-i pîrîde o virket gibi olsa

7. Şaşkunluğ ile kârîze düşse boğa batsa
Cerrârlığa hırşâ-i överken gibi olsa

8. 'Allâme kerâmet şaturak gelse kapuya
Ammâ diş-i eşvâz megâdirken gibi olsa

9. Yaltaklanarak bir de şıcan yalasa görsek
Mektebde çocuklar el öperken gibi olsa

1ST.21a10. Kirkinse biraz şi'ir dañı tâ şalsa ammâ
KÖP.- Ğarz-ı nağamâtı it ürürken gibi olsa

- 11.Şaşursa da giç gelse saĥûru yemese lîk
Zannında vaĥitler daĥı erken gibi olsa
  - 12.Ĥuşk olduĥunu aĥlasa da loĥma-i rızķıĥ
Lakin yemesi tâze vü terken gibi olsa
  - 13.Her şûret ile maşharelik yaķışır ammâ
Hengâm-ı televvüt ditrerken gibi olsa
  - 14.'Allâmemiziĥ cûrcunası ĥoşdur a cânım
Lakin ĥuyudan ĥoĥa çekerken gibi olsa
  - 15.İp tutmaz uĥursuz kısacık baĥlanur ancak
Bilmem kırılır mı İpi ürken gibi olsa
  - 16.Eylerse de vaĥşî-i noĥûddeyle teşâkil
Ehlîligi boş ĥoysa da ürken gibi olsa
  - 17.Bayramda öpüşse bir iki ĥarciyelerle
Lîk ayu enüĥini severken gibi olsa
  - 18.'Allâme şapur şapur öpüşse şu telikle
Bambuĥ kedi paşdırma geverken gibi olsa
  - 19.Cân virse me'âlî-i beden ma'nîye ammâ
Elfâz-ı mezâyâlarına ten gibi olsa
  - 20.Töhmetle tutulsa yüzüne ĥalk tükürse
Mescidde ĥoca şıpa _____ gibi olsa
  - 21.La'biyla tolandırır sa iyilik sey'i şatsa
Ah ol şatılık nesne de ĥurgen gibi olsa
- 'Allâme nokta nâmında bir zenci nâĥırı tezevvüc itdikde Kânî
Efendi merĥûmuĥ inşâd itdikleri ebyâtdır

-46-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

İST.21b1.Noktatün tekfîk 'Allâme-i şûĥutü'l-esîr
KÖP.- Gayru hazâ'n-noktaü'l-müsveddedü's-semrât ĥayri

- 2.İşte şimdi bulduĥ 'Allâme belâ-yı mübrimi
İşte nokta işte zenci işte mescid işte deyr
- 3.Var aralıkda oturgil işlat ister yok ĥanâ
Pâkile o sâĥdan dendân muştı yaz bir
- 4.Dün gice seyrimde gördüm ĥâzret-i 'Allâmeyi
Ey seyir bu nokta-i şek ey temâsâdır bu seyir

5. بعد از سال چون نقطه کبریا بود	بوکاشاهد در پیرایات ایضا خیر
6. لمینل من فخذ من بهوی الیویو القفل کس	س العذارى تشتمى ابراً يتاح خيراً فخير
7. لاشعاراً کشراب تتفن من ذری	کتبه من حين ما قلن واشعار الذبیر
8. کان کالمن الذی یفس بالمدخل	کان کالبثوت من قرآنة الوهو البیر
9. والذی کان یب الدب فی حیح القلا	م الخلل الناظر الشہوان غیراً ثم غیر
10. اوغیزا و طیزا و کفر و یستغ	من حسین الکنس ما الوشم الفصیح
11. یا الضیر المشتمی المصفر لونا کالسكر	جل کونا مثل حمر الوحش حراً بالضمیر

Hirmen-i haтта

Meseddek der-vaşf ân ki güyend ura her ehrimen lâ-yeseddü
meseddek

-47-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.22a1. Dizilir kış günü kar üstüne tavşan saf saf
KÖP.- Nitekim balıadaki 'asker-i koşan şaf şaf

2. Bebr ü tat küned ehl-i hıred hoşân şaf şaf
Der-şikâr gâh be-ţazi dehr-i evsân şaf şaf

3. Ez-sükkân-ı şayd-ı yedezdir nâvişân şaf şaf
Dizilir bāğce içinde çünâ veşân şaf şaf

4. Safa cönk cönk vir deyü sözü şavaşan şaf şaf
(YOK)

5. Bir leb-i bâm safa nerâsit-i yavşan şaf şaf
Böyle olur bizlere cenk içre kavuşan şaf şaf

-48-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Seni hezil itmegiçün üste koz külhanda
Eyledi Ermeniyândan da cüz ü külhanda

2. Mekk-i endîşe zîre der-bezn ü külhanda
İhtiyâr it yine bir genc tevekkül hunda
3. Eylesün ta safa her perçem ü kâkül hunda
Sen elif çırp çağır 'aşkile sen külhanda
4. Dilgü kuyruğun al it başıña püskül hunda
(YOK)
5. Kıl çubuğa avlayacak bağda Sengül Handa
İki yanıda seni hezl ide yârân şaf şaf

-49-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Oldu turna kaşarı şî'r-i şehâfet-âvenk
Her biri tutdı bulutlarda bir özge âhenk
2. Virmedi me'anîye tavus gibi ammâ renk
Nâr-ı denk olmadı 'cünkü şıkagör bir nâ-renk
3. Ta safa uymaya su kâfiyede bir pâzenk
Ya'ni bulmaya safa nokta koşun şahne-i kank
- 1ST.22b4. Kalmaya âyine-i zihn keşifide jeng
KÖP.- Eyleye safa şu gerdün-ı dağalcu bir reng
5. Gice feryâd iderek şanma horuldarsaf lenk
Dizilir h'ânçe ki hayl-ı kirâzân şaf şaf

-50-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Ehl-i kir eylediler güngehişe lark yarak
Söyle kim sele boğayazdı seni hoş 'arak
2. Huşyesin sen de tutup kavrayarak yalvararak
Gâh kise çıkarup 'arz iderek sîm varak
3. Ba'de lark esneyerek isteyerek fart-ı gark
Gark-ı perrâna hemân cân virerek zû'l-arak
4. İstihâdan getürüp ra'se tehâlûkle hurak
Fukhalar darbet-i kir ile giyüp bürid şark
5. Ehl-i dip-i h'ânçe-i güngehişe müstağrak
Hep dizerler seni bir niyyet-i küfrân şaf şaf

-51-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Mecmû'a-i mekâre vü müsvedde-i sefeh
Ayîne-i mefâsid ü suver tekir şereh
  2. Hayyât-ı her melâbis ü ve nizâm her küleh
Ayîne-dâr Muştafa-i 'âlim-i 'ateh
  3. Uglûta bend mazbata-i hayret ü veleh
Hâl âşinâ-yı safsata-gûyân-ı müştebeh
  4. Vech-i vecîh-i zâbıta-i şüphe vü şebeh
Kisvet-fürûş u dağdağa vezrân-ı her güneh
  5. Küllü'l-i 'ân-ı levcem'evü ihâfetihi leh
'Aciz şüdüdâz u heme Eflâkiyân-ı veleh
- İST.23a6. 'Aciz-i şoğ nümâyiş uçun beresüm vereh
KÖP.- 'Allâme vahdehü ebden ilâ şerîke leh

-52-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Gûyâ zehr-i sühân ki nedârid lübâb. u mağz
Zânru nüküfete endeksân hiç vech-i nağz
2. Açmaz Hebennağa dahı yanında ağız mağız
Secmez sakata-i sühânın çeşm zâg u çağz
3. Zîrâ açılmaga komaz olsa hezâr-ı ağız
Bisyâr o fütâde-bece bîşmâr-ı lağz
4. Ne ta'mîye kifâyet ider nuţkuna ne lügaz
İnnî izâ tehecümme min fartıhe lâ-gaz
5. Kellâ veleh tahallüfe 'annî le'âdîğaz
İslâm üstüne yürür ise hemân bir ağız
6. Dirler heme akâribi rakziyyesi şağız
'Allâme vahdehü ebden ilâ şerîke leh

-53-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Hep başına döner öküleybiñ kekez mekez
Hargez misâli olmadadır halkasına gez
2. Alsa eline tîr-i teberrâyı nîm kez
Kalmaz karâbesinde ne ok ne kemân ne kez

3. Ammâ şanur mücâhede-i mü'mini geñez
Dirler ğayâl ider bu yakalarda sen de gez
4. Fir'avn-ı nefîse le-mu'adâtihi ve gez
Lemmâ irâdi hud'âtihi Musâhu var teñez
5. 'Arâhu ve a'tedî acellen sâri 'âli-kez
Çendân kezdikle tâb-ı nedârend bî-şek ez
6. 'Irfâniyân kesbi eger şükûfte şüd bi kez
IST.23b 'Allâme vahdehü ebden ilâ şerîke leh
KÖP.-

-54-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Gâhî olur ki Şarihanı akup ögünür
Gâhî akup su gibi hacerlerle döğünür
2. Gâhî mişâl-i kendüm ü çavdar ögünür
Dirse biri eger aña gel sen de bugün ur
3. Çâb eyle su mezâri'-i ümmîd kökün ur
Takşîr iderse hod buhûr ol hîz söğünür
4. Dirsem eger gözetme su 'irfân belügin ör
tylik idenleriñ unudup eyülügün ur
5. Añ Şarihanıñ küçük çocucağın enügün ur
Sayma harîfleriñ küçügün hem büyüğün ur
6. Kalğar hemân cerâd mişâli tedid götür
'Allâme vahdehü ebden ilâ şerîke leh

-55-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Köyda ger küsi ki güväyen ahder eşikin
Hem 'ahdu hem kafa-şikend en-fiken (V)
2. Zâtında kendü surh-ser-i bed-ma'âs iken
Belki dahı hayâtda iken kendüyi _____
3. Hem kalmamış iken düğününde dönen seken
Ne yâruna mu'âvin ü ne cîret ü seken
4. Fânî iken güneynesini toğurup eken
Nuṭkunda dâhı zâhir iken şîve-i leken
5. Şu yoluna varup gelecek yoğiken çeken
Vaz gelmişiken ol seğegik kahrını çeken

6.

IST.24a Moskovlu ile seferler esnâsında bir gün mülâzemet
KÖP.- lafzı zâl ile yazılır deyü 'Allâme mu'âreze idüp
ve sözüm çıkmazsa kabağ tururum deyü 'inâd iderek bir
vechile mülzem olmağla ol meclîsde Kânî Efendi merhûmuñ
inâd itdikleri nazımdır

-56-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Almış bu imtihânda eline mülâzemet
Zâl ile yazılır deyü lafz-ı mülâzemet
'Allâme itdi ders 'inâda müdâvemmet
Mümkün egerçi Rûsya ile müsâlemet
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet
2. Sâl-i 'inâd hâsılı Mîlâdî yevm şek
Beyne'l-enâm-ı şöhret hâşî deli fişek
ilzâma ihtimâm ise lâyi' 'abeg emek
Mümkün egerçi Rûsya ile müsâlemet
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet
3. Keşf itmege bu safsatayı bî-gemi vekâset
Eylerse cehd eger biri târûz yaz havâset
Gelmez bu bâbda açılan fallar da râst
Mümkün egerçi Rûsya ile müsâlemet
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet
4. Elzâm bu cehil-nişân-ı emr-i sehl nîst
Fehm çetin-i mülâzeme yârâ-yı cehl nîst
Girmeye zill-ı şûr zi-fâhiden ehl-i nîst
Mümkün egerçi Rûsya ile müsâlemet
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet

IST.24b Köp.-
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet

5. Esb-i cümûc çarha eger baht eger ura
Mâh-ı neviñ kulağını dest-i Zuhal bura
Ma'mûldür eger kûrre üzre kabağ tura
Mümkün egerçi Rûsya ile müsâlemet
Cehl-i mürekkebe hele olmaz mukâvemmet

'Allâme işbu surhla mastûr mümsâ lügazını inşâd
buyurduklarında Kânî Efendi merhûmuñ didikleri takrîzdir

-57-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Ol nedir kim istirâhat-ı 'âlem
Ansız olmaz kâfir olsun ger islâm

2. Mücib olur tahâret-i Islâma
Râhat virür dâhil olan âdeme
3. Gerçi şıkındıyla girer ibtidâ
Mücib olur def' itmege takana
4. Ba'zı yerde 'ifâk 'ifâkda dirler
Dâhil ola çıkar iken görseler
5. Ekser mazmûn anda gelür hâtıra
Sâ'ir yerde gelmez bir dem hâtıra
6. Binmek isteriseñ ağaçdañ ata
Şıkça sefer eyle bakma şurata
7. Hall eyleyen sâ'ir açar _____
Esbâ' gelüp ta'zir ider burnunu
8. İşte lügaz böyle gerek 'allâme
_____ göreyim hall ider zarrâta

IST.25a
KÖP.-

Takrîz-i Kânî Efendi

-58-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. Kaçan kim mâverâ-yı tab'ını tahdîs ider 'Alî
Lügaz fennin dahı tab'ı gibi telvîs ider 'Alî
2. Lügaz çokluk heves-kâr olacak şey mi be korkum bu
Mu'ammâyâ dahı ol fitneyi tevrîs ider 'Alî
3. Bokun âhir çıkarmak dillemekdir kasdı eş'ârı
Anıñcün fikrini hep çeşmede temkîs ider 'Alî
4. Ekânîm-i selise bahşı çok Boğdânda geçmişdi
Bayağı iddi'â-yı şive-i teslîs ider 'Alî
5. İnanma tersine evkâdına bî'at da eylerse
Pes ezikdi dakîka anı da tenkîs ider 'Alî

Nâbî-merhûmuñ bir gâzelini zîrde surhla mestûr olduğu üzre
'Allâme tahmîs idüp Kânî Efendi merhûmuñ manzûru olduğu
derhâl inşâd itdikleri takrîzdir

Tahmîs-i 'Allâme

-59-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Zevk-ı gam dâğ-ı derûn dilde midir tende midir
Neş'e meyde mi ya bülbül-i gülşende midir

Zâhidiñ âh u enîni ekser külhende midir
Zevk-ı gam dilde midir dâgda midir tende midir
Neş'e bülbülde midir gülde mi gülsende midir

2. Hûlyâ itdi tecessüm görünür kâm-ı ümîd
Baña rû'yâ dahı olmuş bezmde kâm-ı ümîd
IST.25b Baña sermâye yeter nâ-hîred-i kâm-ı ümîd
KÖP.- Oldu sermâye-i hayret-i bekâyim ü ümîd
Bilemem eyleyecek girye midir hânde midir

3. Güm olur vaşılıñıla nice biñ hâtem-i dil
Halka-i zülfükde şaklı nice biñ hâtem-i dil
Ağdı bazîçe-i 'aşkıñda saña hâtem-i dil
Oldu bâzîçe-i 'aşkıñda nihân hâtem-i dil
Çin-i zülfükde midir sende midir bende midir

4. Gel 'aşık-ı güzelim zîver-i destâr oldu
Açılup gönca gülüñ zîver-i destâr oldu
Gül ü sünbül saña hep zîver-i destâr oldu
Gül hem açıldı hem ârâyiş-i destâr oldu
Bülbül-i bahîr ayâda mı şivende midir

5. H'âh u nâ-h'âh sühânım oldu bezmde yârân
Sebeb-i hânde olur her bir bezmde yârân
Nice terk eyleye tahmîs eyleye âlî-yârân
H'âh u nâ-h'âh olur âvîze-i gûs-ı yârân
Nâbiyâ her gazeliñ böyle hoş-âyende midir

Takrîz-i Kâniyyü'l-merhûm

-60-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Dîv-i her şeb gün 'Allâmeyi kâyende midir
Nâ-be-ma'nî sühân andan heme zâyende midir
2. Keç fehmlik nice bir bulmayacak mı pâyân
Şurhserlik gibi zâtında bu pâyende midir
3. 'Afv ider halıtların halkı yalan yañlıs iken
Yohsa andan heme tahlîf hoş-âyende midir
- IST.26a4. İnkıbazıñ sebebin var mı bilür yohsa hemân
KÖP.- Kûh yahbisde-yi maqbûzunu hâyende midir
5. Sâyesinde geçinür cümle zehârif anıñ
Dedi her saklaya ruhsârını sâyende midir
6. Cild-i hînzîr ile dendânısıñ nâ-pâkiñ
Sadedin dîde-i 'allâme güzâyende midir

7.Sühanında dağı ma'nâyı da görmüş var mı
Bâdiyâ hod-be-hod ol sîve nümâyende midir

'Allâme câ-be-câ bî-vezn ü ma'nî şî'r inşâdına mecbûr olup
kendüyi zu'munca şu'arâ-yı faşîhü'l-beyândan 'add itdiginden
bir gün dağı zîrde surhla tahtîr olunan müstezâdı nazm idüp
Kânî Efendî merhûma irâ'e itmekle anlar dağı der-'akâb inşâd
itdikleri nazîredir

Müstezâd-ı 'Allâme

-61-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün
Mef'ûlü/Fe'ûlün

- 1.Hiç görmez misin 'âşikîñi vakt ü sâlda
Ey gül-i ra'nâ
  - 2.Va'd itdiñ idi vuslatıñı mâh-ı sevvâlde
Eyle baña îfâ
  - 3.Fırsatları fevt itme yetiş firkat deminde
Ey mâh-münevver
  - 4.'Allâmeyi memnûn idegör vakt-i meyyâlde
Ey kaddi bâlâ
  - 5.Meyli var iken vaşlıñı baş eyleyegör sen
Sofra bulamazsın
- İST.26b6. Her bâr bu göñül sencileyin dil-bere düşmez
KÖP.- Ey dürr-i yektâ

Nazîre-i Kânî Efendî

-62-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün
Mef'ûlü/Fe'ûlün

- 1.Hiç görmeyesin âdem ile iti çuvalda
Ey tobra-i şavğa
- 2.Yok mu ya düdüklerdeki te'sîr kavalda
Ey nağme-i sürnâ
- 3.Ceybiñde tutuşdurmağa zahmet mi çeker halk
Ateş de bulursa
- 4.Sen yankunu seyr it hele bir kerre kavalda
Ey tünd-i müherrâ

5. Ey zübbi ziyâfet-gede-i sürdî kalğı
Ardu _____ mânend
6. İsterse Haleb zibedde olsun sen o elde
Ey zübde-i rüsvâ
7. Vir borcuñu dirlerse şakın kulak asma
Hep asma kırar it
8. Lâf ile yalanlar ile borçluyu şav alda
Aldanma şakın ha
9. 'Allâmeniñ ardınca gidilmez hezeyânda
Hatt olsa da cümle
10. Olsun mu nazîre aña şävâlda kavalda
Gel eyleme da'vâ

Gazel-i 'Allâme

-63-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Varak-pâre-i Kânîye olur olmaz cevâb olmaz
Anıñçün her bî-mezheb dehrîye çün şer'î cevâb olmaz(V)
2. Olur her meyve-i nâ-buhte tâb-ı sems ile buhte
Degil sems-i harâretile puht-ı nusret-yâb olmaz
- 1ST.27a3. Egerçi vezn ü ma'nâdan müberrâdır bu eş'ârım
KÖP.- Velîk erbâbı 'indinde şanurlar ma'niyâb olmaz
4. Sühan bir cevher-i zât-ı ezeldir tab'-ı insânda
Her âdemde bulunmaz her kelâmda âb u tâb olmaz
5. Bu şes beyti saña Kânî pençe zür-âver olmuşdur
Misâl-i mezheb-i hamse bu ebhâsdan sevâb olmaz

Cevâb-ı Kânî Efendi

-64-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Dili 'Allâmeniñ nazm u nesirden nes'e-yâb olmaz
Ki nuql-i tütüyân âbişhor-ı bezm-i gurâb olmaz
2. Dem-i sermâ şokaklarda gice tanbüre çaldıkça
Aña su püstîñ-i kûrkden a'lâ çürâb olmaz
3. Fuzûlâna ser-bâm-ı sipihre eylese ta'lîk
Bu nazma hiç kulak asılmamakdan hoş-cevâb olmaz

4. Murâdîñ hayr ise eş'âra tevbe it ki 'Allâme
Müselmânânda terk-i ezâdan pek sevâb olmaz

5. Eger 'Allâme kılârîfda hiç kargâ bugün yohsa
Pelîd kestânesinden hûb u sîrîn-ter hoş-âb olmaz

Gazel-i 'Allâme

-65-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Bâb-ı sarây-ı hümâyûna yok zehâbımız
Dergâh hallâk-ı bî-zevâladır iyâbımız

2. Özûke bir luţf-ı hafîdir ferâğ-ı câhimiz
Yokdur derûnda zerre kadar irtikâbımız

3. Mest-i şarâb-ı 'aşkla bulduk revnakı
'Aşk-ı ezel humretidir âb u tâbımız

IST.27b4. Asân idi def'-i rakîb ile vaşl-ı yâr
KÖP.- Ruhsat virmeseydi 'âlemda 'ulûvv-cenâbımız

5. Deryâ-dil olmak kadar şafâ bilmem çeh sûd
'Adil üzere görölse eger hesapımız.

6. Biz tîğ-i gamze-i hûn-rîz-i şehîdleriz
Defter 'aşkda bilmeziz hesap u kitâbımız

7. Ey zâde-i tab'-ı sürûr-ı bî-mürûr (V)
Kaldı hayâl-i kûy-ı yârda habâbımız

8. Cenâb-ı nûrî-i devr-i zamâna server ya
İtmek nazîre olmaz var iken 'âlî-i nâbımız (V)

Cevâb-ı Kânî Efendi

-66-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Çamurlandı ey şikeste hizâbımız (V)
Keçküpf-i lekette söküldü çorabımız

2. Sâh-ı sûtûr-ı nazmımıñ üstünde hem-çü bûm
Düşdü zemîne pençeleşürken gurâbımız

3. Semt-i Balât kadar bulunur mu zemîn-i pâk
Tâze zemîn istese beyit-i harâbımız

4. Baksañ bütün hevârik-ı şî're menûtdur
'Allâmelikde mâye-i şöhret kanâbımız
5. Hep geçmişi anıñ baña çıkdı velîk biz
Şarrâf Kazarla dün gice kesdik hesâbımız
6. 'Allâme ben Sürûriye açdırmazam ağız
Hep bir hesâbdır bizim Ayvâz kaşâbımız

Gazel-i Dâdî tahmîs-i Bâdî ya'ni bu iki çavuş ağızından olarak yapılmıştır

-67-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.28a1. Yakışırđı başıña kel başa merhemcesine
KÖP.5b Tabla-perçem koyuvirmekdi siper gamcasına
Başıña yok mededik hiç seniñ adamcasına
Ne tağıtdıñ o sarı saçları perçemcesine
Sende bu cünbüş ü reftâr ne sersemcesine

2. Ehl-i hezlik o tebessümlerini dişlemeyüp
Üsküdârdan geçen işte yeñi hammâl deyüp
Gebeler eski 'abâlar ile üstüñ bezeyüp
Keçeden üst yerine bir kaba ferâce giyüp
Gösteriş ile şu dîvânda gör kimcesine

3. Oluru ile kanâ'at olunur Şumnuda
Sebzevât deyü ne otlar bulunur Şumnuda
Turşu-i lâhanadan kurtulunur Şumnuda
Ne bayır turpu ne marul bulunur Şumnuda
Su cögündür salatasını yi salgamcasına

4. Lenger-i nefsi iderler saña elbet konda
Divşürürler yaķaķı tayfalar öñde şonda
Var o da'vâyı iderseñ yürü it kalyonda
Miçosun sen saña kalyoncu dimezler bunda
Şarığık hiç büzüp şarma mukaddemcesine

5. Her açık kapunuñ içine girüp de kalma
Her kabık kefçe gibi dibine dek sür salma
Boynuña her gidiniñ maşlahatını da alma
Girme her aş nohud gibi her işe talma
Üste çık bir işe girseñ bâdemcesine

IST.28b6. Yek ü pencâh olup eksigi kesre Bâdî
KÖP.- Girüden töldüğü matlûbu iken fırladı
Sen dilerseñ ki adiñ çıka mişâl-i Bâdî
Su yedi akçe saña dâğ-ı deründür Dâdî
Kan tükürseñ de yarasur saña balgamcasına

Bükreşde bir gâvur karısından 'ali tarîku't-ţayfa kocasına
olarak yazdıkları mektûba derc itdikleri nazımdır

-68-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1ST.28b1.Kocam olacak püzevenge sabâ
KÖP.8a Ğit birevü söyle bigü gel biyâ

2.Ol gideli hep beni iller _____
Ezce neden çün nite niçün çerâ

3.İç tona şalvar diyeñ âsitîn
Silgi paçavrası olup hâlyâ

4.Kimi tayakcılık idüp dögdürür
Böklüğe pîrâhen ü kaftân kabâ

5.Nagz degil gökce ki beyni ya mağz
Oldu güzel bir meze-i cân-fezâ

6.Hiç uyutmaz beni çengâneler
Çağzu vü zuğ guk dedirir kurbâga

7.Oldu deriçe derece der-kapu
_____ çıkıklarla tolu dâ'imâ

8.Oldu _____ bütün şubh u şâm
Küşe bucak orta miyân osura

9.Hıys u hisim kavm ü kabîle tebâr
_____ için yalvarıyorlar baña

10.Kalmadı bir kimse hele _____
Bâde di bîgâne bilis âşinâ

1ST.29a11.Telefağ u dâm tuzak nâm-ad
KÖP.8a Şayyadim için bunlara yok ilticâ

12.Kim beni isterse _____ bî-ta'ab
Sâmla bâm ahsâm u tañ çañ derâ

Latîfe

-69-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

(ÇIKARILDI)

1ST.29b
KÖP.-

'Avret ağzından letâ'ifdir

-70-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Hastayım hâmile hem bire harîf
Be çıkar öksüreyim oĥu kô
  2. Hâlime çünkü komazsın beni sen
_____ ekes urayım oĥu kô
  3. Biraz acık çıkar ey kirli papaz
Çalkayayım büreyim oĥu kô
  4. Bu yolluk kirli kalk fırka dahı
Kılluyu yutdurayım oĥu kô
  5. _____ de şıcacağı tutdu
Be meded oşurayım oĥu kô
  6. Bire boynuzlu bire bî-gedâlünlü
Boynuzunu kırayım oĥu kô
  7. Be harîf çintiyâna atdırdıñ
Bir eyüce turayım oĥu kô
  8. Sen kaba sürnâsın ammâ baña bak
Cenbâ koka cûrayım oĥu kô
  9. Zirp çıktıya döner iş soñra
İçine kuşdurayım oĥu kô
  10. Burnuma geldi cânım bir azacık
Be amân aksurayım oĥu kô
  11. Tıpayı atmadan evvelâ budala
Tıpasını urayım oĥu kô
  12. Kış kabağı gibi sen bir sâzeniñ
Bense sazıma süreyim oĥu kô
  13. Düşmesün üstüne bel ağacığın
Başbayak bağ sorayım oĥu kô
  14. Nice bir böyle olursun hoyrâd
Hiç dimezsın turayım oĥu kô
- 1ST.30a15. Sâ'atîf yelkovanı düşmüş aman
KÖP.- Be çıkar ki kurayım oĥu kô
16. Halâyık-rû çelebi-ıtab'im ben
Şanma ben turdurayım oĥu kô

Sefer-i sâbıkda celeb oğan Mısır 'askeri ağzından olarak 'Ali
tarîkü'l-mizâh inşâd itdikleri nazımdır

-71-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1.Yeñşeri oldum mu biz bunda yedi akşât ile
Ne balâya uğrayımlar şimdi bu şâtfât ile
  - 1ST.30b2.Biz giri döndüm kosar şaklâk gezer bir karasız
KÖP.- Biz 'ulûfe istemez v'allâh kuru gavgât ile
  - 3.Biz 'Arap oğlu degil 'Osmanlı neyler bu sefer
Yeñşeri olmaz 'Arap jenk eylemez Hırvât ile
  - 4.Mâba 'örf aş ekalliñ ya ibn asfer ya kavur
Biz seyis başı ne işin var bizim şultan ile
  - 5.Uş sene fi'l-Mısır oynatdım bizim bergütleri
Şimdi ister biz kişi oynadayım zürnât ile
  - 6.Fi'l-Haleb gördüm bizi bir ibni fellâh-füzûnuñ
Söyledi böyle nişün gezdim bütün kürvât ile
  - 7.Biz didim gel ya anasın sat hem ya ibnü'z-zenâ
Biz ezer başıñ seniñ gördüm mü bu baltât ile
  - 8.Yeñşeri oldum dañı siz masharât yafar bizi
Rûh-ı enik ümmüñ bizim göreñ görmedim mi at ile
  - 9.Üş buşuk sâ'a gezer kuşgan içinde habbelâ
Biz nîkeh-kadın tuyurayım bile şurbât ile
- Nemçe seferi esnâsında Bulğara dek istîlâsı haberi vürüd
itdigi günlerde merhûm mûmâ ileyh bir 'Arap câriyesine
denakle deyü lañife iderken inşâd itdikleri nazımdır

-72-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1.Inşâ'llah ol kadar urayım deffile nakle
Şüfide gayrı hiç ne îmân ne din kala
- 2.Hep omzu oynaya pireler gice _____
Ne asıl müselmân kala ne muhtedîn kala
- 3.Ey 'avretini. _____ Nemçe kañbesi
Bir kez varırsam anda ne ödün budun kala
- 1ST.31a4.Sen zann ider misin kala 'Osmâniyân evi
KÖP.- Gitdiyse Bulğar adına gam çün ve dîn kala

5. İnşâ'llah 'avretin _____ alurum anı
Tâ kim cihânda tâ'ife-i ehl-i dîn kala
6. Çalış çabala belki bir işcik başarasin
Yap kal'alar ziyâde memâlik idin kala
7. Üstünde dest gâlib zevi'l-âyedin ol sefih
Zann eyler ülke küh-ı ser-rişte yedin kala
8. Aldanma ey habîs felekdir komaz hele
Kor mu saña Selîm şehîk ki Dâdîn kala
9. Sen kimsin ey köpek ki saña kala Melik Şah
Şakın götürme pâdişehîk ser-haddin kala
10. İnşâ'llah 'ankarîb görür za'vin hakkıla
Bir sen felekde bir de orospu Dâdîn kala
11. Aldığın illeri sakınup virme hâtiyân
Yırtıl tarıl tomuz gibi çalış didin kala
12. Sen vâlideñden olmağın oldu âşikâr
Koyduñ mu dostluğın 'asfiye ki dâdın kala
13. Sen ol zamân işik oñarırsın anañ gibi
Kim dehri gözedir kefere mülhidin kala
14. Sen hiç geçer misin öñü pek bir palankadan
İstersin anı bir de eger bir kedin kala
15. Biz dâhi virmeyüz saña mânkar kadar yeri
Zann itme Bulgarâd ya Budin varmadın kala
16. V'allâh batacağdır adın ocağın sönür
Hinzîriñ kim umar ki adın kala (V)
17. Luğat okutma kaşdı ile hândânına
İster bâhs-ı mişâl biraz icâdın kala
18. _____ seniñ tomuz göreyim _____ gibi
Şallanasın bu mülkde âlev aradın kala
19. İslâm esîriniñ var ise de yaramazı
KÖP.- Müslim degil dimez bir yemez murtâdın kala
20. Her bir sağır her sefeh-âmüz her ni
Tağkîren olmaz mânga bize Varadın kala
21. Rûm kâfiri inanma saña 'ahd itseler
Dir şimdi her ne dirseñ o kâfirle din kala

22. Ahir saña budur diyecek cümle nâsdañ
Lâ-siyyemmâ siyâh 'Arâbıñ hezli dönçala
23. Der tenni tenni tenni terelli telet leli
Dönçale dönçale yine dönçale dönçale
24. Bir gün olur ki biz _____ Nemçe kızların
Bizden esir alan ne aña ne kadın çala
25. Kimse lisâna hâtıra da ger getirmeye
Târîhlerde çünki dimişler yâdın çala

Yeñiçerilik iddi'ası iden Türkler ağzından olarak bir
mektûbuñ zeyline yazdıkları nazımdır

-73-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Yanamaz var kalafât ile kafadan çayrı
İt gibi rûz ü seb endûh ü cefâdan çayrı
2. Yollar ortasına itler gibi murdar biragup
Akçeden elde hafâ-pâre hafâdan çayrı
3. Serde yağlı o tosun boku müzahref astâr
Elde her bâr şu kaşranlı şopadan çayrı
4. Kışlanıñ yanına da varmağa yokdur yüzümüz
İki bayramda bir arça şofadan çayrı
5. Kolluk öñünde bile râhat ile zohbet yok
Aña tebdîl diyerek sır u hafâdan çayrı
- İST.32a6. Pûzevenk usta eger yolsuz iderse birimiz
KöP.- Yerimiz yok varacak dâr-ı şifâdan çayrı
7. Nefer iken eger Egriçapu ise kolluk
İşimiz yok busuda zevk u şafâdan çayrı
8. Lîk İstânbul içinde bulunursak kafa-dâr
Olmaz eglence bize cilve şakadan çayrı
9. Gelse çan çirmızı çarpuz kefeyi alsak ele
Geçsek olmaz mı biraz da şu belâdan çayrı
10. Ah pâşkâlya geleydi ikisi bir pâreye
Şatarız çayli yumurta salatadan çayrı
11. _____ yoh pâreye sermaye kim virse gerek
Hani yumurta _____ hayâdan çayrı

- 12.Çıkırsa bir kerre üzüm de hele sen seyr itseñ
Günde kaç kerre geçer kalfa buradan gayrı
- 13.Gasıgım çatladı kardas işeyem de geleyim
Usanursun bir iki gün hortadan gayrı
- 14.Kabadayılara bir zühbet idem dirdim bah
Altı pãrem dahı var bir zolatadan gayrı
- 15._____ öğretdim elim zühbete alışdı dilim
Kalmadı hãnda kilim eski 'abãdan gayrı
- 16.Kulluguñ ben anacıgın _____ bah yoldaş
Nesi var yağlı zifirli tolamadan gayrı
- 17.Usta bir kañbe gidi kurtaramaz yoldaşını
Alamaz oldu habis şimdi ağadan gayrı
- 18.Çorbacı bir yere bakan kocaman mal eşegi
Otabaşı ne bilür bir 'acabãdan gayrı
- 19.Ben ise eylemedim ortamıñ 'arzın gözedüp
iki terbeyle beş on kerre hatãdan gayrı
- 20.Simdi kesmez benim 'aqlım ki eger bir sürcüm
Kaçmak ister aga yoldaş kaşabadan gayrı
- IST.32b21.Ustanıñ hãli bu bende para yok kurtulayım
KöP.- Cãre yokdur o zamãn cãna siladan gayrı
- 22.Ah ben neyler idim yoldaş olup da kafa-dãr
Var idi bir ağam evvel zü'emãdan gayrı
- 23.Hãlime koymadı ayırdı otabaşı beni
Bir gulãm-pãre ki yok işi safãdan gayrı
- 24.O safã didigi ne ya'ni kuruyacağıını
Kurumuş oğlana hep iki hayãdan gayrı
- 25.Beni de aldadı buldadı hemãn azdırdı
Ben de gecdim o gice sent-i Vefãdan gayrı
- 26.'Akıbet yoldaş idüp ortaya vakf itdi beni
Geçinür oldu bütün kışla hevãdan gayrı
- 27.Ah niçün bir paşalı hıdmetini istemedim
Kurtuluş yok a kafãl hiç bu belãdan gayrı
- 28.Paşalı olsam adım yahni-kapan korlar hep
Corbayı bulmaz iken kimse ağadan gayrı

29. 'Askerîdir deyü paşalı da itmez râğbet
Sovumuşlar bu ocakdan fukarâdan gayrı
30. Pâre virmez ki günâhdır deyü astarlılara
Deliler şeyhler ile budaladan gayrı
31. Ah elim degse kafâl ben sılâmı arzlamışım
Sılâm için geçerim ben bu kafadan gayrı

Kıt'a-i Kevser

-74-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Peder efendi kir şemîmi var şudur diyecek
Bağa efendi mûmâ-ileyhiden kalma (V)
O surh-ser neye mâlik idi vardı bir kavuğu
Ki al boyalı âli bu Yehuddan kalma (V)

IST.33a
KÖP.-

Tazmîn-i Kânî

-75-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Bir iki kibr-i mücessem yine olup peydâ
Cünûd-ı la'net rabbi ileyhden kalma
2. Harâbe hâneleriniñ parladî-i nakşı
Verâset-gühen neftü yehden kalma
3. Bu sem' cem' şerefde fitili yok biriniñ
Şu sam'dânda mumâ ileyhden kalma
4. Müfâheretleri bir nahve münhasır ammâ
O dâhî Ahfeş ile Sîbeveyhden kalma

Kıt'a

-76-

1.	كَمْ جَاهِلٍ جَاهِلٍ تَلَقَّاهُ مَرْزُوقًا	كَمْ عَاقِلٍ عَاقِلٍ ائْتَتْهُ مَذَاهِبُهُ
	وَصَيَّرَ الْعَالَمَ الْخَيْرَ زُنْبِيضًا	هَذَا الَّذِي تَرَكَ الْوَفَاءَ حَائِرَةً

Tazmîn-i kıt'a-i mezkûre

-77-

1.	كَمْ زُبَّةٍ زُبَّةٍ تَلَقَّاهُ مَسْبُوكًا	كَمْ لَيْسَةٍ لَيْسَةٍ ائْتَتْهُ دَبَائِرُهُ
	وَصَيَّرَ الْمُقَلِّمَ الْفَرِطِيَّ مَصْعُوكًا	هَذَا الَّذِي تَرَكَ الشَّلْوَ سَاقِطَةً

Beyit

-78-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Muhaldir çäk çäk itseñ dil-i mecrûhumu zîrâ
Eñ'evvel destîfe semestîr-i istîgnâyî ben virdim

Taẓmîn-i beyt-i mezkûr

-79-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Muhaldir yanîfa vardıkça itseñ çifteler zîrâ
Sağa şubh u mesâyimle tolu torbayı ben virdim

İST. 33b
KÖP.-

Beyit

-80-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlün

1. Cânım da seniñ ben de seniñ ey gül-i ra'nâ
El-'abd u mâyemlüke kâne li mevlâ

Taẓmîn-i beyt-i mezkûr

-81-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlün

1. Ahûrda sâyis de seniñ ey esb-i sebük-pâ
El-hayl ü mâyemlüke kâne li tûrâba

Mısra'

-82-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Ehl-i dil birbirini bilmemek inşâf degil

Taẓmîn-i mısra'-ı mezkûr

-83-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Ehl-i dil birbirini _____ inşâf degil

Bir kimesne tefâhür-güne bir tercî'-i bend yapup ve her bendini surhile zîrde meşûr olan beyitle tercî' idüp tercî'-i bend-i mezkûru ba'zıları Kânî Efendi merhûma irâ'e ve ber-cevâb tahrîr itmelerini terğîb itmeleriyle derhâl inşâd itdikleri cevâbdır

Beyt-i mezkûr

-84-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Şu'arâda baña bulunmaz denk
Añlamaz neyleyim biraz pûzvenk

Cevâb-ı Kânî Efendi

-85-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.34a1.Keç tab' keç edâ keç endâzi
KÖP.- Ki olur egrilikde ğibta-i çenk

- 2.Sensin ol sañre-i felek pûzevenk
Zât-ı nâ-pâki nüsha-i erjenk
- 3.Idemez vaşfıñı edâ kılamam
Reh-i vaşfıñda olsa da pâlenk
- 4.Sürme çekmek murâd iderseñ eger
Kirmânî olurdu aña mednek
- 5.Görse evşâf-nâme-i tab'ıñ
Tırsî vü'sözünü alurñlar denk
- 6.Danimarko saña âdil olamaz
Viremez dâd-ı keferesi Felemenk
- 7.Ben seniñ gibi görmedim şâ'ir
Nemçe gelmez yanıñda bañr-i Firenk
- 8.Rûsya rû-siyeh kebûd-çeşm
Yüzüñ ağı alnıñ açık iş selesenk
- 9.Saña bâdeyle vâşıl olmak güc
Olmasa puhte enikbeyn ile benk
- 10.Ananıñ _____ gibi bol paça ol
Olma _____ peder gibi dil-tenk

11. Saġa minnet mi var _____ istemege
Çünkü tesnîmsin dÛrri evvel cenk
12. Kal 'a-i gÛnuġ oldu kîre siper
Zartalar tutdu kÛy-tek âhenk
13. Batırıp nâheni ser-i kîri
Aġladım nerâmî-i gÛnuġ çÛn zenk
14. Komadım tÛkÛrÛk âh incinme
Korkarım ki tuta o âyine jenk
15. Tutdular gÛnÛkÛ gÛmâne şebîh
Daġı enseb görÛndÛ bendeki cenk
- 1ST.34b16. Bir 'Acem dilberi sevip şordum
KÖP.- Didim âyândır o 'anber-renk
17. GÛlerek iki dudagın bÛzerek
Didi biġ TÛrkçe Fârisîsi benk
18. İtme seng ile hiç istincâ
Kim degildir gÛnÛkle ol hem-senk
19. GÛrdÛ SengÛl Hamâmı içre seni
Bir perî-rÛy şÛh-vesin selesenk
20. Didi ben görmedim bunÛ ġiġlin
Katı yeyni katı oyun katı şenk
21. Hâcı yatmaz disem yatur dâ'im
KaragÛz gibi kalkar odur lenk
22. Babalık olsa saġa Hâcı 'ivâz
Anaġı âlamaga ider 'âhenk
23. Şeh-i milk-i temeshÛrât-ı 'adîd
Meh-i çerġ takalludât-ı dÛ-tenk
24. Sarı Ahmedle bekçi-i merġÛm
İtmeyÛp dÛnmeden bu 'âleme nenk
25. Gelseler dehr-i fitne-perdâza
İtseler heft şÛreti âvenk
26. Halka gÛsterseler 'acîb-suver
Olmâsa hiç oyunda anlara denk
27. Virseler yine masharat dâdın
Yine uçursalar biraz gÛlenk

28. Görmese rû-yı ğam birisi ebed
Varmasa yanlarına 'ays-ı zenk
29. Dişe rûh-ı Hâcı 'ivaz Karagöz
Raziyu'llahî 'ank semm'ü 'unk
30. Virse her masharat televvünde
Levn-i demmân'u pertev-i nâ-renk

İST.35a31. Cüst ü cû idüp Ermeniyâtı
KÖP.- Kalmasa bî-zero o mâlile fenk

32. Atsa ağız tûfengini Ahmed
Bekçiye kalmasa ne ok ne tûfenk
33. Okunu atsa yayını yaşışa
Oısa Ahmed oyunda aña pesenk
34. Seniñ adını temeshuruñ idemez
İtmese bir nefes bu yolda direnk
35. Örneğın virmege mecâl bulamaz
Nerede kaldı asla virsün renk
36. Habbezâ ey sülâle-i pâzenk
Levahşa'llah eyâ velîd hesenk

-86-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Sâ'iriyet sehl midir añañız
Yandan oldu böyle sıhhat gefiz
2. Bunca da'vâ bu deñlü lâf u güzâf
Elverdi mi saña düşün bir kez
3. Da'vî-i sâ'iriyet emr-i sehl
Lîk isbâtı kimyâ-ves-i ağız
4. Beñzer ol va'de böyle da'vâlar
Olmaya şhirü'l-emr müneccez
5. Böyle derciniñ evvel ey ahmak
Lâfı ko sulh cānibin tut tez
6. Boyun eg sâ'ire kemān-āsâ
İtme ihmāl ok gibi keser tez
7. Kendüñü bâri sâ'ire _____
Kîr-i sâ'irden eyle çeşm-i cerez

8. Dinse de şanıka dinür ancak
Seg-i mekes it segifdi har kes uyuz

IST.35b9. Dübrük icre kaynıyor gibi kurd
KÖP.- Saña ey hîz âdemî dinemez

10. Nerede kaldı ehl-i tab' olmak
Bir mu'arris meğânî-i mu'tezz

11. Nereden aldıñ maqâma çeşnîsin
Si'ri kim gördü tab'ıka acûz

12. Ya harîri mu'âdili tahrîr
Nereden oldu haşsa ki müfrez

13. Varak tut atlas olsun mu (V)
Dûd-ı ibne olur mu dûd-ı alkaz

14. Seni de bu sıfatda halk itmiş
Hazret-i kirdegâr cell ü 'izz

15. Bende yok vaşfıka seniñ kudret
Düşdü anıñ için sühan-ı müciz

16. Cünbûş-i kîr ile idersem eger
Güngehiñden bir iki üç müciz

17. Saña nisbetle bok yeri olamaz
Kađı-i Vâfızu'l-każâ-i seriz

18. Bir nevâzişcik ile mihriz meh
Bâri gör bir de vişne-renk keriz

19. Pek ezüp büzme mihrübânlığı
Olğör gayrı sâhibü'l-mihriz

20. Çobanıñ göñlü olıcak añıñız
Tekeden çıkarır koyu göremez

-87-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. | لا بُورُشَانِ سَمَّجِيمِ اس قُودُونَ | | أَخْبَارِ أَخْبَارِ حَيْمَا قَدُورِ قَدُونَ |

2. | دُونَ إِسْبِ الْكِبَارِ بَيْنَ غُلَا | | بَيْنَ نِيرَانِ شَهْوَةِ كَقُدُورِ |

IST.36a3. | رَأْسِيَّاتٍ قَدَقْنَ إِذَا دَا | | تَرْتَمَى مِنْ شَرِّ رَضْرَبِ الْيُورِ |
KÖP.-

4. Gâr gûnüfde bir iki gicedir
Sekl-i bîmâr-kîr hâsta uyur

5. كَيْتُو رَغَدَتْ تَقَرَّةً فِي | عَيْشِ غِرْبَانٍ عَرَبٍ وَرَدِيدُورِ

6. باری چلقه نوازش ایت خلقه | خلقه خلقه تموج ایتسون بود

7. اِنَّمَا يَا اِبَاشَتْ القُسْطَنُ | طِبِّينَ مِنْ صُلْبِ نَسْلِ قَوْمِ بُوْرٍ

8. Çigini ey günü tevmîd-i hedm
Gâh kirazma yiyeyim bäsür

9. Ya'ni kîr-i merâ-şikest-i künt
Ey suyûr-ı âferîn şad-näsür

10. Bakma Dehğâller Dehğâlesine
Gir ki dahî iderse de nâs ur

11. Sür şafâsın evir çevir gûnüf
Devirüp lark ile ya sür sür

12. Zarta-keyif tabî virür şevke
Böyfedir kâfiri olunca sür

13. Halka halka katar katar dökülüp
Mevc mevc olsa nefes hem-çün sür

14. Tursa etrâf-ı gün-gehîfde bütün
_____ sen utanma hic oşur

15. Sebep şu kadar çer-hasar-ı zikr
Böyledir vâz'-ı nâ-şevâ-yı 'uşûr

16. Sen oşurdukça canlanur girme
Gire cân-bahş olur hemîşe oşur

17. Şuveri döndü diyen yalan söyler
Şağ iken gir sıhhat dönmez oşur

18. Dağı ister mi kîr o ister zâd
KÖP.- Ne zamân kîr sıhhat ister oşur

19. Ey günü-vâs-gûn rû der câh
Ni şükür vâri kîr sıhhat mi oşur

20. Hele şî'riñ seniñ bakılsa güzel
Gün-i hezyân gibi geř beyyetü's-sütür

21. Böyle tab'-ı rekîk ile ey hîz
İtme da'vâ-yı imtiyâz u temiz

-88-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Ey sefih suhen-ver-i şâ'ir
Safa nisbetile halk hep mâ'ir
2. Böyle da'vâ-yı şî'r idersin çün
Bâri âgâze eyleme aîr (V)
3. Ya muvâfık düşer kasıkda kötek
Çalka kalğı hafif ol teîr
4. _____ vaşfı geçse meclisde
Kîr-i mahfî-şinev olur sağır
5. Ol kadar sûret-nûr _____ kîre
Ki olur iki kaynağı yağır
6. Var helâlarda kîr-i sıhhat ara
Gördüğün muğlimi hemân çağır
7. Gerçi seniñ müsâ'id ammâ sen
Günden giri gecmeden çağ erir
8. Zâğ virdikçe kîrine muğlim
Zâğ-ves turma vir hemân zâğar
9. Gerçi kâbir dimiş biraz kâfir
Safa ammâ işitme ol sağır
10. Kîr-i sıhate tayanmayup günün
Bâri oynaklık it bağır çağır
11. Toğru turma _____ düzelt ammâ
KÖP.- Yeyni ol olma gâh yeniñ ağır
12. Ağrıdırsa büzerek kîr-i _____
iyileşürse fekâhile ağır
13. Seîdi zende-i heves nâ-gâh
Dir ise külsıra girüp ağ ayır
14. Sen aña eyleyüp hemân tağrîr
Di ki sen gırra olma pek ağır
15. Gırra-i mâh-sâl şakâ (V)
Görünür olsa olma pek kağır
16. Pek de itme sükût zîrâ kim
Sen sükût itseñ ol ider gırgır

17. Gelmez ol işe sağ sözde budur
Şağ esen ol hevâ gibi sağar
18. Eger irmezse dâd kevnüñe gir
Hasret-i kîr urar aña dağ ir
19. Gic girer kîr sıhhat alabilmez
Kadrin urmasa kim _____ dağ er
20. Gırla-i kevnüñüñ akındısıdır
Dâ'imü'l-dehr işidilen gırğır
21. Gerçi serpindisin çekersin hep
Lîk tohm-ı dihiş ekersin hep

-89-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Be tomuz puşt sen niçün küsdüñ
Ki êzûñde ne ard var ne öñ
2. At sürüp geldiñ üstüne halkıñ
Ademiyet demin kavi dökdüñ
3. Fitne erbâbına sened virdiñ
Yine cem'iyete sen olduñ öñ
- 1ST.37b4. Tab'ıña incimâd mı geldi (V)
KÖP.- Sende neydi bu ser-delikle bu toñ
5. Dilerim kahr-ı hakka uğrayasın
Be gâvur' puşt işinama toñ
6. Büñ deminde yetişmedim mi saña
Kîrim açmadım mı seniñ kapuñ
7. Ne idi bunca yañılmak biñ biñ
Buña adam mı tayanur ne bu yük
8. Seniñ anañı _____ müşkül mü
_____ mi meger seni öñ soñ
9. Ereydi günüñü görüp kîrim
Er olanda olur mu söz toñ toñ
10. Didim olmaz sefîh pâk u nazîf
Anı bâri miyâh-ı telhile yun
11. Turamam vaşfın itmedikçe anıñ
Beni ahbâb gayrı hâlime koñ

12.Siz hemân baña himmet eyleyiñiz
Hâcî Bektâş uyandı sizler uyuyñ

13.Bañâ hergiz muhâlefet itmeñ
Hele bu bâbda baña hep uyuyñ

14.Oñarım ben seniñ işiñ dâ'im
İste meydân sen dahı beni oñ

15.Oñ ayak olmağa nedir bâ'is
Ki gürûh-ı ma'ârifi oñduñ

16.Var ise anda hep baña gelsün
Hiss ü hads eyhâ'l-'abâd görüyñ

17.Kılamañ öyle eylediñ rüsvâ
Ser-be-ser kâ'inâta hep kendiñ

18.Develer de güler saña añayıñ
Bire hayvân ne bu gülüs lüñ lüñ

IST.38a19.Hande-fermâ degil mi evzâ'ı
KÖP.- Ne turursız bakıñ bakıñ da gülüyñ

20.Bülbüle zâğ idemez taklîd
Tutabilmez yerini hâr'gölüyñ

21.Hele ben görmedim bu güne sefîh
Fihi memmâ yefih kul mâ-fih

IST.38a Tanzîr-i mu'ammâ-yı Münîf
KÖP.-

IST.- Münîf Efendi merhûmuñ kara bilgiç 'Ali H^vâce-nâm
KÖP.1b kimesne hakkında inşâd eylediği letâyifâtına Kânî
Efendi merhûmuñ zeyl olarak nazm eylediği şüretidir

-90-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.38a1.Oğlağıñ tâze çıkan boynuzudur
KÖP.1b Ya musaykal Hâcî Bektâş tozudur

2.Bâb-ı mescidde konulmuş piçdir
Hele Eflâkde adi korkuçdur

3.Kurd ağızlı pâbucuñ ökçesidir
Bu alacası degil gökçesidir

4.Zenbiliñ kuyrugunuñ kıvrımıdır
Hele zân vakti koyun kırkıdır

5.Sözünü işlenecek örnekdir
Ya panayırdır o ya dernekdir

6.Hasan abdâliñ keçkülüdür
Ya küçük fincânımıñ üç gülüdür

7.İçi barutla dolu fındıktır
Sekl-i dervişde bir zındıktır

8.Ya gâvur mankıdır sikkesi yok
Ya Firenk salvarıdır tüğmesi yok

9.Morino balığıdır ağ içre
Ya sıcan ölüsüdür yağ içre

İST.38b10.Tazı öfünce kaçan tavşandır
KÖP.1b Ya Azak Kal'ası ya kavşandır

11.Ya kapudeşmesidir düğmesi yok
Ya sükûtî dilidir söğmesi yok

12.'Araba dingilidir kaçırsız
Boş manâstırdır içi ruhbânsız

İST.38b13.Ya kuru bir kalafât firketedir
KÖP.2a Ya ki başdan kara bir kalyatadır

14.Soda Limanı Girid lâlesidir
Hele dayısı degil halasıdır

İST.38b15.Karpuzuñ kara çekirdekleridir
KÖP.1b Destlarıñ birbirine dekleridir

İST.38b16.Ya kadın parmağıdır bağlarda
KÖP.2a Ya çatır tırnağıdır tağlarda

17.Fistânıñ yakasıdır ya pişidir
Ya bizim pohlu yuvanıñ eşidir

18.Zemherîr içre şıçılmış bokdur
Ya mezârlıkda yatur porsukdur

19.Ya Halep köftesidir kimyonsuz
Ya Mısır Kıbtîsidir meymönsuz

20.Ya Mısır baklasıdır kabında
Ya 'Acem balıçasıdır şapında

21.Ya biçilmişçe kamış sazlarıdır
Ya bizim köyümüzüñ kazlarıdır

90/10 tazı:tazı KÖP.; kaçan:kaçar KÖP.

90/11 ya kapudeşmesidir:ya kaput eşesidir KÖP.

90/17 fistânıñ yakasınıñ ya pişidir:Fistânıñ ya yakası yapığıdır KÖP.

- 22.Ya boza mancanasıdır tıpasız
Ya 'arak çötresidir kupasız
- 23.Ya bezir bardağıdır kulpu kırık
Ya Ulah bayrağıdır sâde sırık
- 24.Salamonun gicelik kalpağıdır
Ya ki gün toğusunun Boşnağıdır

IST.39a25.Rûm ili hâcısıdır sarıksız
KÖP.2a Ya şehirli topuğudur yarıksız

- 26.Ya uyuz bārgır için bir kaşığı
Ya kaşıkçının asılmış _____
- 27.Ya kapudur o yâhûd mandaldır
Ya üç anbarlı aña sandaldır
- 28.Ya ki targın emîriñ tuğrasıdır
Keştî-i eryâleniñ sofrasıdır
- 29.Pîr eviniñ yeñi bengîleridir
Oğlanıñ eski üzengileridir

30.Pûsenik 'anteriniñ kaşmasıdır
Ya uzun boylu yaban'aşmasıdır

31.Ya Yahûdi Mûsîniñ tanbûrudur
Ya ki kaplıbağaniñ kanburudur

IST.39a32.Ya katır boncuğunun yaşsıdır
KÖP.2b Ya kızıl _____ yaşsıdır

33.Dülgeriñ çirpisiniñ aşusudur
Cehûduñ kaşmeri ya şaşsıdır

34.Ya devekusu yumurçasıdır
Ya kızıl götlü hamâm tasıdır

IST.39a35.Bu benim bilmecemiñ yarısıdır
KÖP.2a Ya ki bir cengâneniñ karısıdır

IST.39a36.Ya kazan kulpu ya helvâ topudur
KÖP.2b Ya bu soy boklarıniñ soy şopudur

37.Ya kuru hâcî yâhûd Yavuşadır
Karye-i kavmile yâhûd Tasuvadır

90/25 şehirli topuğudur:şehir toprağıdır KÖP.
90/36 kazan:kazgan KÖP.

38.Ya orospu oğluları cârşûsudur (V)
Ya Balâtdır ya anîk karşıusudur

IST.39a39.Dâr-ı Deccâle de beñzer ammâ
KÖP.3b Bir gözû kör degildir hayfâ

IST.39b40.Тофuzuñ ya hamham-ı talağıdır
KÖP.2b Ya bagırsağı ya buğurtlağıdır

41.Ya Şakız atlasıdır perdâhsız
Ya bâzirgân yüzüdür siftâhsız

42.Burnumuñ rûhu kulağım yağıdır
Ya iki tokalı kâsık bağıdır

43.Baklavalık ya nişasta unudur
iki yırtmaçlıca oğlan tonudur

44.Killi kalbura gelür kuyrukdur
Martı dirdim hele kâikuyrukdur

45.Ya tavul comağıdır kıvrımlı
Ya 'Arap dudagıdır devrimli

46.Ya şakankor ya sunkurdur bu
Ya ki bir köhnece şantûrdur bu

IST.39b47.Eser-i şab'ı ya Bağdâdîniñ
KÖP.3a Ya Hevâyîsi bizim Dâdîniñ

IST.39b48.Burnumuñ ucu kulağım dibidir
KÖP.2b Hele şol yanı _____ gibidir

49.Ya ki menzilde kaşan yerleridir
Beygiriñ 'aklı şaşan yerleridir

IST.39b50.Yaba yer turpudur uzun boylucadır
KÖP.3a Hele bu bilmeceimiz haylicedir

51.Ya çögündür sapıdır pazı gibi
Sorupdur Kör Halîliñ kazı gibi

IST.39b52.Ya şakal falı ya el yordamıdır
KÖP.2b Ya _____ ya tofuz şamıdır

90/38 orospu:orospı KÖP.

90/39 hayfâ:hayfâ KÖP.

90/42 rûhu:dibi KÖP.

90/43 baklavalık ya nişasta unudur:baklavalık nişasta unudur
KÖP.

90/45 dudagıdır:şutağıdır KÖP.

90/49 beygiriñ:bârgiriñ KÖP.

53.Ya yazılmışca mezâr taşlarıdır
Ya ki maṭbahda koyun başlarıdır

54.Ya Tatar beygiridir kuskunsuz
Ya Ulaḥ kırçmasıdır başkinsiz

IST.40a55. 'Akla baksañ toñuzuñ dayısıdır
KÖP.3a Kulaalınıñ koca kör ayısıdır

56.Ya Mısır çarşısı hâcılarıdır
Yâhûd esnâf du'âcılarıdır

57.Samakoda ya demür ma'denidir
Ya ki kimyonlu şucuk gödenidir

IST.40a58.Ya toñuz postu ya Kör Kostidir
KÖP.- Ya yerin altı yâhûd üstüdür

IST.4a59.Ya kalender çakısıdır pullu
KÖP.3a Ya ki Mısıriñ eşegidir cullu

60.Ya öküz boynuzunuñ uçlarıdır
Ya Merâk illeri Ye'cûclarıdır

IST.40a61.Ya zâtu mudur ki balık yatağıdır
KÖP.- Ya katundur ki âşik yatağıdır

IST.40a62.Ya toñuz kuyruğudur ucu kışa
KÖP.3a Ya garıbdır ki gezer kışa kışa

63.Ya bâzırgân h'âceniñ yaturudur
Uçkuruñ işlemesi yaturudur

64.Ya burunuñ sesidir âhenksiz
Ya ki Bulgar evidir âvenksiz

65.Leglegiñ atdığı yavrusudur o
Dülgeriñ eldeki burgusudur o

66.Ya kulunç nüshasınıñ sûretidir
Biri erdir birisi 'avretidir

67.Ağrıboz köfteridir diş kesmez
Venedik Körfezidir yel esmez

68.Tarhana çorbasıdır piyazsız
Işığın masharasıdır pîrsiz

90/54 beygiridir:bârgiridir KÖP.

90/59 Mısır:Mısır KÖP.

90/65 eldeki:deldigi

69. Bükme pānbuk ipidir tenbelitiñ
Bî-vakt örmesidir tenbel itiñ
- IST.40b70. Beygiriñ yok yere sâh kalkmasıdır
KÖP.3a Ya lodoslarda _____ şarkmasıdır
71. Kal'aniñ hāndakı ya tabyasıdır
Kalyonuñ şanki fora kabyasıdır
72. Laḥana tursusudur şavrulmuş
Acı bādem içidir kavrulmuş
- IST.40b73. Şaçma es'arı yāhūd 'Alīniñ
KÖP.3b Ya çürük kozu ceviz dalınıñ
74. Zāhiren adı anıñ yazıcıdır
Şumnuda ya metres kazıcıdır
75. Yeñi Hammānda ya nātır ya dellāk
Ya Mışır hummasıdır ya şam-kāk
76. Harīfiñ ya iki ma'hūdlarıdır
Ya semiz bir öküzüñ budlarıdır
77. Ya burun otlarınıñ kurfesidir
Ya Yehūd mancasınıñ turfesidir
- IST.40b78. Ya papaz yahnisidir İdrisiñ
KÖP.4b Ya _____ İblisiñ
- IST.40b79. İstılāhātı ya Kōr Sādīniñ
KÖP.3b Ya gümüş degnegidir Dādīniñ
80. Erba'asıdır Uruz-ı Hızırıñ
Ya ki derbendi degil mi nazarıñ
81. Şeyh Vefāniñ ya ḥoros-nāmesidir
Su'arāniñ ya ki 'Allāmesidir
82. Ya tütün şaturudur ağı ködek
Ya şokaklarda yatur eski çödek
83. Sancınıñ bu dahı bir vartasıdır
Ya şokaklarda köpek zartasıdır

90/70 beygiriñ:bārgiriñ KÖP.

90/71 tabyasıdır:gabyasıdır KÖP.

90/72 bādem:bādām KÖP.

90/75 Yeñi Hammānda ya nātır ya dellāk:ya ki ḥamānda nātūr ya talāk KÖP.

90/77 Yehūd:Yahūdi KÖP.

90/81 ḥoros-nāmesidir:ḥoroz-nāmesidir KÖP.

90/82 şokaklarda:zokaklarda KÖP.

90/83 şokaklarda:zokaklarda KÖP.

84.Ya bebekdir ya sebek ya meymûn
Ya tegeletü ya eger ya kuşkun

IST.41a85.Ya berâta kavûgu ya kalafât
KÖP.3b Oturup anda hemân turma lâf at

IST.41a86.Şuşa kârîñ ya nefis elmâsıdır
KÖP.- Kaçkınıñ gice boka talmasıdır

IST.41a87.Arkalıc sâhibi hammâldır bu
KÖP.3b Ya Kırım'iti ya remmâldır bu

88.Ya Koca Tercemâniñ hâşasıdır
Ya ki kır bârgîriniñ lâşesidir

89.Ya ki bî-mağz gibi acı bâdem
Ya ki çamurda yatur bir âdem

90.Ya Halep tolması ya Sâm teresi
Ya sâhin üsküfü ya pefteresi

91.Meze harcı nem-gîn-i fındıktır
Dehrî mezhepli ya bir zındıktır

92.Hem bâzirgândır o hem mârdacıdır
Ya ki tersânede bir vardacıdır

IST.41a93.Ya kırık gaydasıdır Bulğarıñ
KÖP.4a Ya cigerle tolusu bûnbârıñ

94.Ya Ulah begleriniñ kokasıdır
Ya lüfer balığınıñ zokasıdır

IST.41a95.Ya tebûrâk yahûd bağ oyuğu
KÖP.- Yaza karşı 'acûze sovuğu

IST.41a96.Mezbele içre süpürge kaçanı
KÖP.4a 'Askeriñ ya ki savaştan kaçanı

97.Terzi başınıñ o ya kim ütüsü
Ya ki germâbede bir kül kutusu

98.Çingene karısınıñ fal taşıdır
Büyücüye ya ki tavşan başıdır

99.Ya kulunç nüshasıdır ya yengeç
Ya hümâyûn bezidir ya bervec

90/89 bâdem:bâdâmdır KÖP.,âdem:âdemdir KÖP.

90/91 fındıktır:fındıktır bu KÖP.,zındıktır:zındıktır bu KÖP.

90/92 bâzirgândır:bâzirgân, ya ki tersânede:ya tersânede KÖP.

90/93 gaydasıdır:kaydasıdır; tolusu:tolusudur; bûnbârıñ:

mûnbârıñKÖP.90/97terzi:derzi,germâbede:germâbe içreKÖP.

90/98 çingene:çengâne, büyücüye ya ki:ya ki büyücüye KÖP.

IST.41b100.Ya gümânıdır o Gürcü reciniñ
KÖP.- Yâhûd o rüyâsı ola Gürcünüñ

IST.41b101.Dibi çıkmış ya kubûr hokkasıdır
KÖP.4a Ya fercemelerin' _____ okkasıdır

102.Ya çanak içre o kel merhemidir
Kullanılmış ya ki Mar'as gemidir

103.Çifte örgüclü ya Kırım devesi
Ya balıklavası ya gözlevesi

IST.41b104.Fâredir kör kedinin' saydıdır
KÖP.- Ordunuñ ya ki Ebû Zeydidir

IST.41b105.Mağlas-ı kâtib-i defter-hâne
KÖP.4a Ya Çetârî ya ki mehter-hâne

IST.41b106.Serdale balığı torba gözüdür
KÖP.- Mum paçavrası ya silgi bezidir

IST.41b107.Mısır engini ya deryâ kıyısı
KÖP.4a Ya dürâkî ya ki çatlak kayısı

108.Mum makası ya mahalle sakası
Ya Rodosdur ya Bodurum yakası

109.Ya kalora ya ki pâyzân çorabı
Anaşon rûhu ya Erdek şarâbı

110.Ya kemân küre ya Türkmân şapanı
Ya balık ağı ya safsar kapanı

111.Hâcî Mansûruñ o ya süngeridir
Ya kalaysızca pilâv lengeridir

112.Sişeden ya ki o bir kız söbegi
Ya odur kallede dizdâr köpegi

113.Gence germâbesinin' nâtırıdır
Ya müzeyyence cihâz kaşırır

IST.41b114.Vaqt-i gâyişde (E)
KÖP.- Gâvenin' ya ki direfsidir o

IST.42a115.Baklavacının' o ya kardeşidir
KÖP.4a Ya ki râstıklı orospu kaşırır

90/103 devesi:devesidir, gözlevesi:gözlevesidir KÖP.

90/109 pâyzân:pâyzen KÖP.

90/110 küre:kirişi, safsar:sansar KÖP.

90/111 Mansûruñ o ya süngeridir:Mansûruñ süngeridir KÖP.

90/112 ya ki o bir kız:ya ki bir kız, kallede:kal'ada KÖP.

90/113 müzeyyence cihâz:karınca cihâzı KÖP.

116. Markasız çokası ya baş ma'hûd
Ya ürulmuş kâziğa bir haydûd
- 1ST.42a117. Ya bıçakdır ya nacakdır ya keser
KÖP.4b Ya domuz azusudur ya hancer
118. Ya katır boncuğudur ya şırça
Ya öküz boynuzudur ya serçe
119. Ya çayırlarda biten çigdemdir
Ya kıımızdır ki o ya gördemdir
120. Ya kalavra ya poşu püskülüdür
Culhanıñ mankalı ya üskülüdür
121. Ya karağız saçınıñ örmesidir
Ya levendiñ sarığı burmasıdır
122. Ya alaylarda kolansız atdır
Ya ayudur ya eşek batmanıdır
123. Ya semer kemişidir ya kanbur
Burgusuz tilsiz o ya bir tanbûr
124. Hâne kâtibleriniñ remmâli
Ya boğuk sesli bir ev dellâli
125. Ya koyun sayıcısı ya muhızır
Ya cögündür suyu yâhûd müskir
126. Ya şarâb mâncanası tıpasıdır
Bâğbânıñ ya kırık çapasıdır
127. Ya egir köküdür acı gâyet
Ya comardır ya koca bir 'avret
128. Ya Nişaybin cini ya dîvleridir
Maşarânıñ yâhûd ol ivleridir
- 1ST.42a129. Ya yürekde babası asvâdruñ
KÖP.- Ya Nohûdîsidir eski çadırıñ
- 1ST.42b130. Ya çatal cilleye tek yarısıdır
KÖP.5a Ya donanmadaki dîv karısıdır

90/116 çokası:çoka veya KÖP.

90/117 domuz:toñuz KÖP.

90/118 ya şırça:yaşşıca KÖP.

90/119 biten:nebât KÖP.

90/120 kalavra:kallâvi KÖP.

90/123 semer kemişidir:semerler kemişleridir KÖP.

90/128 maşarânıñ yâhûd ol ivleridir: mandıranıñ sarılı
evleridir KÖP.

- 131.Orta kapuda yâhûd zürrâfa
Ya şıcan yavrusu çıkmış rafa
- 132.Ya kavak gölgesidir sahrâda
Ya balık mürdesidir deryâda
- 133.Ya düğün fodulu ya câbîdir
Ya sepeddir ya ayakkabıdır
- 134.Ya erik dalı ya bağçe şuyudur
Sumnu kurbunda ya Çengelköyüdür
- 135.Ya harâccı ağanın adamıdır
Ya Mısır engininiñ meltemidir
- 136.Ya çavuş bârgîridir ya mehter
Ya deve hâvududur ya ester
- 137.Ya kuzu göbegi ya mantardır
Ya terâzû gözû ya kantardır
- 138.Ya Hayırsız Ağa ya Marmaradır
Ya tomuz tamı ya şusuz deredir
- 139.Egri bügrü ya müneccim küresi
Kuyruğudur ya ki şâhin curası
- 140.Ya kılıç arusunun ol begidir
Ya deñiz aygırınıñ erkegidir
- 141.Sa'leb ibrîgi ya helvâ kazanı
Kahve şâ'irleriniñ ya ozanı
- 142.Nefsü'l-emrde yâhûd ol hâşiyedir
Ya Mısırda yapılan gâşiyedir
- 143.Ya ki kış üzümünün koruğudur
Ya Siroz Yaylasınıñ buruğudur
- 1ST.42b144.Ya miyâncı ya düğünün fozûlu
KÖP.5b Ya ki tahrîr yâhûd cile dölü
- 1ST.43a145.Karagöz perdesidir sergîzsiz
KÖP.5b Ya Ulah rûspîsidir deper hîzâiz
- 146.Ya Halep takasınıñ tamgasıdır
Ya Nigbolülünüñ konkasıdır

90/131 yâhûd zürrâfasıya zürâfâ KÖP.

90/134 erik:hark KÖP.

90/140 ol:boy KÖP.

90/144 düğünün:düğün, tahrîr yâhûd cile dölü: tecrîd ya ki
cileli deli KÖP.

IST.43a147.Dağı çok su götürür bilmededir
KÖP.- Apıstan mü koparır ma'celedir

IST.43a148.Bilmece böyle gerekdir yârân
KÖP.5b Ki pesend eyleye Şâh-ı Mârân

IST.- 149.Ya legen ya tükürük hokkasıdır
KÖP.2b Ya vilâyetleriñ rokasıdır

IST.- 150.Da'vî incâz âbdan kezzâbdır
KÖP.4b Yok yere her kapuya bēvvâbdır

151.Ya misâfir ya mücâvir habbâz
Ya münâfık ya merâhık cânbâz

152.Üzüm yen mi deyü hasta üzümcü
Bî-uşûl perdesiz beste harcı

153.Ya yürekde babası eşvâduruf
Ya Nohûdîsi eski çadırıñ

154.Ya komaz elidir ucu kırık
Kapûsuz bayragıdır şâh şirik

155.Ya Mışır begleriniñ kavuğudur
Ya ki bamyâ kazganiñ tavuğudur

IST.- 156.Ya 'Arap karısıdır tonu yok
KÖP.5a Ya Tatar yavrusudur burnu yok

157.Yezidiñ kel başıdır açılmaz
Şâm pilâvı ki yogurt saçılmaz

158.Ya münecim yalanıdır çıkmaz bu
Ya mu'îd yılanıdır sokmaz bu

159.Ya Tatar ismetidir perdesi yok
Ya ki dürzî düğünüdür nesi yok

160.Ferfeliñ hûbîleriñ ya sözüdür
Ya Tatar kulu ile bir kuzudur

IST.- 161.Nakş-ı tavusa da beñzer ammâ
KÖP.5b Yañlıs kâmûsa da beñzer hayfâ

162.Ya vîrân şehriñiñ a'yânıdır
Ya ki Azaklarıñ ez'ânıdır

163.Ya ki Rûmîleriñ râhvendeleri
Ya ki yok yere olan handeleri

164. İbtidâ sâdk ile ta'zîm eyler
Sofra da gîdip tağmîm eyler

165. Pezevenk sır'asıdır derkârı
Çü Firenk'müdde'asıdır ikrârı

İST.- Berâ-yı vaşf-ı mey-fürûş u mâ-deyyûs u dil-firîb
KÖP.5b cüb ali

-91-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Mercî'-i ehl-i vefâdın kârgâh hâ deyyûsuñ
Mevkî'-i zevk u safâdur kârgâhı hâ deyyûsuñ
2. Her veren şâdân olur 'avret iden şükrân gider
Dosta 'ibret-nümâdır kârgâhı hâ deyyûsuñ
3. Dil virür elbet görenler tarz-ı sırîn-kârına
Dil-rübâdır cân-fezâdır kârgâhı hâ deyyûsuñ
4. Hande-rûşîn suhendir kendü de itbâ'i de
Düşmen mür u cefâdır kârgâhı hâ deyyûsuñ
5. Kâniyâ 'âdetçe vâcibdir baña vâ-hayf eylemek
Lâyık u medh ü sezâdır kârgâhı hâ deyyûsuñ

Gazeliyyât

İST.43a
KÖP.6a

Harfû'l-elif

-92-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Baş çavuşum gerçi kaşmerlik müsellemdir baña
Hem perende hem kabâk turmak da elzendir baña
- İST.43a2. Oynayup kaşmerlik eylerken düşürsem kavuğu
KÖP.7b Pûştluguma şahidim ancak bu perçemdir baña
3. Her bakışda Yan Kesiciyân gibi bir göz açar
Hoğa-bâz çavuşân-ı Dâdî-i sersemdir baña
  4. Günde yüz biñ çerge seyr itmek baña lâzım degil
Ormanıñ her cânibi bir özge 'âlemdir baña

5. Halk-ı 'âlem turp şalatasına şimdi aş irer
Sofranıñ yaraşığı güyâ ki salğamdır baña
6. Mâ'ilim ammâ yine çerge-nişîniñ semtine
Kıbtîyim nâ-mahremim de olsa mahremdir baña
7. Baña sor Bâdî rüsûm-ı şîve-i hîzâneyi
Dönbe-bahsân-ı zamâne cümle hem-demdir baña

-93-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- IST.43b1. Ne bu uyhularıñ aslı be meded noldu saña
KÖP.7b itdirüp bengîlere reşk ü hased noldu saña
2. Söyleyorken sözüñü tatlu yerinden kesdiñ
Sükür itdiñ mi 'acep gitdi şaded noldu saña
3. Itmediñ altun u tenzûha kanâ'at ne garîb
Gözedüp kutuyu kapmağa râşad noldu saña
4. Sen ocakdan dem urarken soñu pûs-rû geldi
Itirip başda külâhıñı nemed noldu saña
5. Eylediñ keyf-i rahîk ile niçe halt kelâm
Mestî-i ser-hoş-i meygede midir noldu saña
6. Körpeler ile olup ma'reke-ârâ der-h'âb
Rezm-i şîrân ki reşk itdi Esed noldu saña
7. Ejderhâ-payker olup cismiñ oñu anhor horos
Itti mecrûh-eser-i pâ-yı leked noldu saña
8. Hâcı ivâza çıkar var ise nesliñ ne gerd
Her iki der-maşharıñı hande-zend noldu saña
9. Çaldı sa'd ahterimi deyü neden zemm itdiñ
Baklavacıya olup hisim eled noldu saña
10. Eylediñ destimi tehcîl mekes cenginde
Dest-bürdüñ gören olmağda cemed noldu saña
11. Keyfe mağlûb olup def'-i meded eylemede
IST.43b Ne deriseñ ne de mürdeye lahad noldu saña
KÖP.7a
- IST.43b12. Sâ'at-ı Sumnu bilüp tab'ıñı tiryâki seniñ
KÖP.- itdi mi tak tak ile mest-i ebed noldu saña

92/5 güyâ ki salğamdır: güyâ salğamdır KÖP.

93/2 söyleyorken: söylenürken KÖP.

93/5 mestî-i ser-hoş-i meygede midir: bengî vü mest-i mey eyleme KÖP.

93/8 Hâcı ivâza çıkar var ise nesliñ ne gerd: Hâcı Munşana çıkar ise nüsha aşlı KÖP.

93/11 def'-i meded: def'-i saded KÖP.

-94-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.43b1.Çabalar hem ditrersin be ğarîb noldu safa
KÖP.7b Kim görürse diyecekdir ne ğarîb noldu safa

2.Gül şuyu şîsesi şandıñ mı mürekkeb kabını
Safa burnuñu kim itdi be hatîb noldu safa

1ST.44a3.Çara kuş hükümünü oynada yürütdüñ bu gice
KÖP.7b Gerçekden mi beg olduñ be habîb noldu safa

4.Bü'l-beşer yoħsa Yeşilli Oğlu şoyundan mı idiñ (V)
'Aleml hep emîr itdiñ be nakîb noldu safa

1ST.44a5.içeriñden yine ses gelmege başladı seniñ
KÖP.- ise Seytân mı karışdı be şalıb noldu safa

1ST.44a6.Bunda oğlan gelecek deyü göz itdiñ turduñ
KÖP.7b Püzevenk şoyuna yatdıñ be rakîb noldu safa

7.An vâhidede ger sehâneye vardıñ geldiñ
Gidişikle gelişiñ pek katı şeyb noldu safa

8.Vardığıñ bir kör ise gözlülüğe itme heves
Dâdiyâ bir gözünü sen dağı kıp noldu safa

-95-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.44a1.Nereye gitdi kıyâfetle kılık noldu safa
KÖP.7a Ki geberilmesin aşdıñ be yılık noldu safa

2.Be maħalle imâmı söyle aman toyduñ mu
Çorbadan alsana bir iki kaşık noldu safa

3.Yine salhâneye mi uğradıñ ey Kornutu
Sakalıñla bıyığıñ pek bulaşık noldu safa

4.Sofrada işte bir adam dağı var kör mü gözün
Ne odun gibi turursun be kaşık noldu safa

1ST.- 5.Yoħsa gelir bize mi sözüñ ey Dâdi
KÖP.7a O üst başıñ kanı boklu sıvışık noldu safa

94/1 kim görürse:kim ki görse; neıya KÖP.

94/2 şandıñ mı mürekkeb:şandıñ mürekkeb KÖP.

94/3 gerçekden mi beg olduñ be habîb:Ne bu yüz karalığıñıñ
aşlı ma'tîb noldu safa KÖP.

95/2 alsana:alsana KÖP.

95/4 kaşık:ışık KÖP.

-96-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.44a1.Dādî temessühür itmege me'zûn degil mi yâ
KÖP.7a Kendü sebekse tâli'i meymûn degil mi yâ

2.Gördükçe heyz görse 'acep mi hicâbdan
Sâysis başıya va'd ile medyûn degil mi yâ

3.Dâdiyle Bâdî Hâcî 'ivaz Karagöz gibi
İnsâf olunsa haylice uygûn degil mi yâ

IST.44b4.Bilmez 'Urûz şu'belerin bir alay harîf
KÖP.7a 'Allâmenîñ deyişleri mevzûn degil mi yâ

5.Bâdî Mısırlı harcı eşkinci pûşt ise
Dâdî dahî tekâ'üd me'bûn degil mi yâ

6.Bâdî sanâyi'-i suheni bilmesem ne gam
Si'rim muzahrefât ile meshûn degil mi yâ

-97-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.44b1.Bağdâd ağalığına bütün mâ-melek fedâ
KÖP.6b Bâlâda nühfelek aşagıda kelek fedâ

2.Kurmutî bakma kır eger ister iseñ sevâb
Dîn gayretine şanbûre vü dünbelek fedâ

IST.44b3.Soytarı var yolda giderken vakâr ile (V)
KÖP.- Ol ablak nakşimerine çok yedek fedâ

IST.44b4.Nârgül oyma kârîsi fahr-ı serân-kâş
KÖP.6b Muhtârı tenbekûsuna boğça göbek fedâ

5.'Allâme dâ'ireñ şebegi akçe kîseñe
Âhûr u matbahımdaki kalbur elek fedâ

6.Balya fesânesine fedâ bal fuçuları
Akan omuzu pekmezine biñ petek fedâ

IST.44b7.İşlak turup paçavra içinde siyâh olan
KÖP.- Tenbâkû-yı 'afînine tâze tezek fedâ

IST.44b8.Salya muhtî-i Şağ gibi Bağdâd cismini
KÖP.6b Ol kirlice yakalara yırtık etek fedâ

96/2 görse 'acep mi hicâbdan:görmede Dâdî hicâbından KÖP.

96/3 Dâdiyle:Dâdî ile KÖP.

97/5 kîseñe:kîsesi; Âhûr u matbahımdaki kalbur elek fedâ:Âhûr
matbahdaki ğırbâl elek fedâ KÖP.

97/6 omuzu başında akan pekmeze köpek fedâ: akan omuzu
pekmezine biñ petek fedâ KÖP.

9. Fincâna Bâdiyâ ko geçürsün kırık kenâr
Şi're zârûrete bir iki parça ek fedâ

-98-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlû/Fâ'ilün

IST.44b1. Şi'riñden olsun ehl-i dile eñgerek fedâ
KÖP.- Zîrâ marîze olmadadır engerek fedâ

IST.45a2. Şâhib-zemîn-i herze-vekîlân kaşmeri
KÖP.6b Sivri külâhına nice kuyruk yelek fedâ

3. Kancık kilâb çoruna ferdüñdîler helâk
Kızgûñ buğây hırşına yavrı inek fedâ

4. Şîrâzî şişesine kırık su kabakları
Kankal marpıcına bürme çörek fedâ

IST.45a5. Vehmile her dakîkâda bir hûlyâ ile
KÖP.7a Sâ'atde bir döñgelegine ferfelek fedâ

6. Fikri zemîn şi'ri ider hep delik delik
Dendân-ı horde-kârına biñ köstebek fedâ

7. Kendim fedâ o arpalıyân bârgîrine
Bulgur çuvalına kelle-i mercimek fedâ

8. Zânû vü ke'b ü sâk u serine çınar esîr
Kâfûrdan beyâz göbegine söbek fedâ

9. Dâdî 'acep mi eylesem 'Allâmeye du'â
Üstâda varını kişi itmek gerek fedâ

-99-

IST.45a1. | |
KÖP.-

2. | |

3. | |

4. | |

5. | |

98/4 çörek:börek KÖP.

98/5 sâ'atde:sâ'atîñ KÖP.

-100-

1ST.45b1. KÖP.-	زَنُومِقَاخِرِ مِيدَا كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	سَرَايِ مِدَحِ وَشَا هَا كِنَم سَلَسْتَرِ دَا
2.	زَكْرِيَه هَمْسَرِ دَا كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	اَكْرِيَمِيْنِ بِيْجِهْدِخُونِ دِيْشِ دَرِيْشِيْمِ
3.	اَزَانِ هَيْشْتِه مَدَارِ كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	حِرَابِهْتِ مِوِيْخُونِ دَرِ مَرِ مَلِكِ غَازِي
4.	عَرُوسِ مَحَلِ لِيْلُو كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	عَرَا بِيَايَةُ مَجْنُونِ كَشْدَا كَرِ سُوْدَا
5.	حِرَاوَالُهُ فَرَا كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	نَه مَرِ سَنَلِه وَتَرَا بِيْشِ مَجَالِ مَنِ كَرِيْدِ
6.	رُومِ بِمَوْقِفِ وَرِعْوَا كِنَم سَلَسْتَرِ دَا	اَكْرِيْمِيْنِ دَرِ سَفَرِ فَا شِ اَكْرِ نُوْدِ دَرِ حَمْسِ

-101-

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

1ST.45b1. Elde satır var iken güç mü kaşâb olmak baña
KÖP.- Ya'ni bu salhâne de şâhib-nişâb olmak baña

2. Nâziş-i fenn-i 'arûzu çekmez 'irfânı olan
'Âridir 'Allâme muhtâc-ı hesâb olmak baña

3. Bu mesel meshûrdur Şeytân 'azâbda yarasur
Revnağ-ı diger virür ehl-i 'azâb olmak baña

4. Ben zer-i nâr iç dârü'l-'ayâr-ı fıtrâtım (V)
Şartdır münisle berâberce mizâb olmak baña

5. Bunda âdem var ki haşlanmış Yahûdi egl ider
Sehldir 'âlî-kanâ'atle kebâb olmak baña

Harfü'l-pe'

-102-

Mef'ûlü/Fā'ilâtü/Mefâ'ilü/Fā'ilün

1ST.45b1. Tut dâmen-i müşevves ferâceyi yetiş
KÖP.- Var mak'adîf kenârına kap da saçığın öp

1ST.46a2. Aydın keleşleri dönüs itdikde çenkden
KÖP.- Ohsayarak silâhını yat u yarlığın öp

3. Surtun şokul kîrim gibi mübrim mukallid ol
Yalvar yakar bitir işiği de _____ öp

4. Tebrîk idüp ğazâsını bûs eyle alnını
Dizlik misâli var kafalîk kabağın öp

IST.46a5. Burnun yukarıda görüp itme mükâbere
KÖP.8a Burnaz Begîk dimâğına bakma kulağın öp

6. Yağlı tirîd sucukazı yok mudur deyü
Matbahda aşcınıñ yürü kap u kacağın öp

IST.46a7. Tavşan comağı bir av alup gelse avcı
KÖP.- Tazısına medâhine it terkî bağın öp

IST.46a8. Kibr itme lîk mevki'ine şarf idüp işi
KÖP.8a Pey-rev civâna bakma şakalın yanağın öp

IST.46a9. Kırdâ kalup da ğülyabân gibi gezme aç
KÖP.- Şürsâl-ı şakal fâlıyla Tatarîk konağın öp

IST.46a10. Tüccâr-ı Mışır olunca zamâne hevâyetini (V)
KÖP.8b Var nâzikâne-şavr ile kettân şarağın öp

11. Yolda çıkarsa öRÜñe itrâk nâ-gehân
Gördük ki kurtuluş yok aniñ danğalağın öp

IST.46a12. Çünkü zânî-i müflis-i sîn ü pâreñ nânâ
KÖP.- Düş pâyine dök yaşını bacağıñ öp (V)

IST.46a13. Ol rû-yı ferce-fâmı öp gezme Dâdiyâ
KÖP.8b Çatmaksa murâdîñ ferc-i ter kabağın öp

IST.46a14. Atıñ düşüp savaşda kalursañ piyâde-ser
KÖP.8a Çıplak eşek olursa da yalvar kulağın öp

Harfü't-te'

-103-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.46a1. Ey çatağ cenkde bulun kendin dimem meydâna at
KÖP.8b Çıkma meydâna ağaç ardına sin şışhâne at

IST.46b2. Keç turup yabana atdırdıñ sözüm ğüş itmediñ
KÖP.- Bir dahı _____ var ise sözümü yabana at

IST.46b3. Bir kuşu içi kadar yer bul şığın dilgi gibi
KÖP.8b Cenk vakti yoldaşımsın kapağı ormana at

4. Urba akçe idici var ise ger al kendiñi
Ey çatağ birkac seferli öldürüp ormana at

-104-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

1. Gider şu manav oğlana kalpağı çatak it
Giymezse şar astar başına bari yamlık it
2. Evlenmege meyliñ var ise Urfâne besle
Ne 'izzetini gözle ne ta'dâd-ı talâk it
- IST.46b3. Sar usta gibi başına manda boku destâr
KÖP.9a Tâze kara kullukçulara 'arz-ı kulak it
4. Var Edrinede saña münâsib çüke Bâdî
Yan gel işiñi uydurup icrâ-yı mezâk it

-105-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- IST.46b1. Bok yeme bok atma zifosdan hazer it
KÖP.- Ya oturma bu vilâyetde efendi sefer it
2. Olmayınca emeli âleti neyler adam
İbtidâ güngehi bul şofra tîlâ-yı zikr it
3. Yalıñız hânede olanlara kanâ'at müskül
Gâhî külhândaki bî-cârelere de haber it
4. Halveti olmasa da çeşmeye hiç söz yokdur
Ne götür oğlanı hammâma ne şofra keder it
5. Bâdiyâ naqd-i hünerdir kemer olsun dir iseñ
Ehl-i 'irfâna tevâzu' yerine bir kemer it

-106-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- IST.47a1. Çavuşluk dalkavukluk kaşmeriyet zordur elbet
KÖP.- Kötekten bunlarıñ her yanları mosmordur elbet
2. Vezir olur yedi kez lâ-mahâle bir kışa günde
Mücerrebdir kaşîrû'l-kâmeler mağrûr olur elbet
3. Tehî mi zann idersin i'tizâlin ya'ni baykusûñ
Gelür pâyına rızkı günde bir 'aşfûrdur elbet
4. Biceyle kar girer gündüz güneş bîzâr ider halkı
Bizim düzen hesâbınca zoğâk çamurdur elbet
5. Otu kâr eylemez yusyumru komkof turur arkamda
Su kontosûñ mukaddem şâhibi kanbûrdur elbet

6. Kaşamak işe oğlan bul bece olmazise Bâdî
Menûṭ-î inḥilâl-ı 'ukde-i uçkurdur elbet

-107-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Çocuğu dilsiz olur deyü imiş buldu gebüt
Babamıñ altına yatup anam itdiği süküt
2. Nerdibân olsa daḥı alıvirir ey işkaṭçı
Ben ölürsem aramam eski cevizden ṭabut
3. Yüzüne urma rakîbiñ yedigi boğları hep
Havsala şâhibi ol üçde bir nadasın yut
4. Osurukla boya boyanmadığı zâhir iken
Mâzi ile nice tebdîl olunur renk-i bürüt
5. Giyiñ Mışrî gibi çık mavşadadan ey Bâdî
Seni oynatmağa gelmiş yine Hâcı Bergüt

Harfü's-se'

-108-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- IST.- 1. Şi'r-i 'ulemâya dikkat ile bakmak da 'abes
KÖP.9a Vezni yokdur diyerek başına kaḳmak da 'abes
2. Gerçi tahşine gelemez suhen-i bî-darḥı
Lîk hezl itmeyüp âsûde bula kaḳmak da 'abes
3. Benek ile şu kene taklîd turur ger 'Alî
Zihni açmak için bir iki çakmak da 'abes
4. Revnaḳ-ı meclis hezil olmuş iken eş'ârım
Bî-sebep rik'a-i tesvîdimi bakmak da 'abes
5. Kalkan-ı şâhid fazıl u hüner midir Dâdî
Şîm-i devâtı ger şöhrete taḳmak da 'abes

Harfü'l-cim

-109-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

- IST.47a1.01 şâ'irim ki ma'nîye hiç çekmem ihtiyâc
KÖP.9b Zîrâ ki her delüğe ben bulurum tıḳac (V)
- IST.47b2. Tohum ekdi baña nice bezirger şuladı hem
KÖP.9b Bitmek oluridi tarlam eger olmasa kırac

3. Hân hân gezüp olunca mukaddem isim tamâm
At meydânında oynar idim kaşık u topaç
4. Benden birer birer kaçıyor müsterilerim
Bu gışsa hayli hâtırıma virdi ihtilâc
5. Parmak çörek yer iller a cânım fırın fırın
Egl itdigim benim ise yevmiye bir kulac
6. Savdı bu def'a neveti Bâdî ne hâl ise
Nebet bu gice Dâdî safa degdi gözük aç

-110-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Her ayda bir paçavraya çekmezdim ihtiyâc
Bulsam şu sıkıp hûn seye yerli bir tıkaç
2. Yengeç kökün keserdi balıkçın deñizde hep
Göstermeseydi yanpurudan bir iki kışac
3. Dirmiş miyân-ı bahşde rûh-ı sefercilân
İdris Efendi işte gül atdim ağızık aç
4. Dâdî benimki ser-i Hevâyi-i esbakım
Bâdî ne söylese viririm aña bir yamac

-111-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1ST.47b1. Şise-bâz oldu bütün tüccâr-ı pic
KÖP.- Simdi kâr itmez bize ma'cûn-ı vec
2. Burnuğa gözlük ko Naşru'd-dîn gibi
Gördüğük rû'yâları bir hoşca seç
  3. Perdeye zer-yuhsâ-yı himmet ol
İstemez vech-i şabîhiñ üstübec
  4. Kâfir nefesiñ salâhın seyr idiñ
Hâye şalkım kîr bir beçekâr-ı mec
- 1ST.48a5. Yolda yorgunluk gelüp çok sürtmeden
KÖP.- Bâdiyâ cânıñ acırsa atı geç

109/3 kaşık u topaç: 'Aşık Topaç KÖP.
110/1 çekmezdim: çekmem KÖP.
110/2 balıkçın: balıkçı KÖP.

-112-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1ST.- 1.Cevheri 'Allâmeniñ olmakda her dem mevc mevc
KÖP.9b Kim lodoslarda olur güllerdir yerim mevc mevc
- 2.Kış günü ferâce şun üstüne düşdüğe kaç
Eyler imâ olduğun anlamak idim mevc mevc
- 3.itdi hummâ-yı nevâzil beni bir rütbe harâb
Öksürük gelse olursa da balğam mevc mevc
- 4.Ġalibâ gölde na'lîş eyler imiş ördecik
Kim ter idi hem bağından yitmese hem mevc mevc
- 5.Bakla anbarında yatmış Ġalibâ buz üstüne
Cehresi 'Allâmeniñ olmuş mücesssem mevc mevc

Harfü'l-hâ'

-113-

- 1ST.- 1.Şarnıca bilisin 'Allâmeniñ emîr-i çerâh
KÖP.10a Dimiş bu yaradır ancak safa şarar şabâh
- 2.Çıkarma tursun içinde bir eyüce birlessin
Fıtıl ü merhemi ama degiş şabâh şabâh

Harfü'd-dâl

-114-

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

- 1ST.4Ba1.İdince kâle-i hüsnüm şokakda 'arż-ı mezâd
KÖP.10a Begâs-ı 'arżıma ol dem didim azad bozad
- 2.Beni de nâhiye-i ormana eyledi cü kadar
Beş on gün için olan nâ'ib-i hezâr Ġarâd
- 3.Bir iki veşbe-i mestâne eyleyüp giyerdiñ
Kef-i şikence-i halka eyâ topal-ı cerâd
- 4.Benim o 'ömr ü 'ayâr şarsar-ı sebük-pâ kim
Perende atmaz öñümde benim semekle şığâd
- 5.Ben ol Haynağa şekilinde ibn ü katem kim
Yanımda ağzını açmak muhâl degme kubâd
- 6.Benim yanımda Amasya musallimi ne demek
Ki dün de büzdüm anıñ eñsesine iki tokad

114/1 şokakda:zokaklarda KÖP.

7.Ser-i zede kadı olurum bir iki yıl Bâdî
Su eski darb-i meseller olunmasa irâd

Harfü'z-zâd

-115-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1.Ne var zerdede za'ferândan lezîz
Tavarlara olmaz samandan lezîz

2.Salata-yı huyara kat sarmısak
Mücerredir olur şogandan lezîz

3.Sakız inciri gerçi manzûmumdur
Ve lîkin degildir tabandan lezîz

IST.48b4.Bakîñ şî'r-i 'Allâmeye var mı hiç
KÖP.10b Mezâk üzre bir saçma andan lezîz

5.Hayâlet-i kâyîdesi 'Alîniñ
Olur kûs-i Eflâkiyândan lezîz

Harfü'r-râ'

-116-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1.Haçerleriñ eñ yordamı şapında gerekdir
Hindi ceviziñ tâzesi kabında gerekdir

2.'Arz ehli olan ser-hoşa meyhâne yakışmaz
Haşırılı şişe raf u dolabında gerekdir

3.Her lâzimesin yerine vaz' itmeli bezmiñ
Buz bâdede tuz nakl-i kebâbında gerekdir

4.Ma'mûr olan o da hele bülbülle kanarya
Baykus u piristü da hırâbında gerekdir

5.Her def'ada şüfî alamaz kış günü âbdest
Meshe gelecek şive çorabında gerekdir

6.Olmaz yalıñız kirli paçavra ile kestenk
San'at anıñ âmizis-i sâbında gerekdir

7.Şeytân atına binse eger Dâdî-i hoş-gü
'Allâme müberridde rikâbında gerekdir

115/4 bakîñ:bakîñiz; saçma:saçmadan KÖP.

116/2 dolabında:tolabında KÖP.

8. Bu lâşeleriñ levşini tethîre şokakdan
Himmet yine bu Şumnu kilâbında gerekdir

9. 'Allâmeyi zâhirde yanaşdırma hatâdır
Ma'nâya aniñ nisbeti h'âbında gerekdir

10. Remmâleriñ çıkdı yalanı bu haberde
Şihhatlice kal yolcu ğırâbında gerekdir

11. Mezheb yoğise sâ'il içün söyleye görsün
Ammâ ki hüneridir cevâbında gerekdir

IST.49a12. Takşim-i ferâ'iz hibe bâbında bulunmaz
KÖP.10b Her mes'eleniñ mebhâsi bâbında gerekdir

13. Olmazsa pilâvında yoğurt 'afv olur ammâ
Revnağ virecek nes'e hoş-âbında gerekdir

14. Kurbân-ı gedâ ğordugunu pek büyük ister
Zîrâ 'amel-i ğayr nişâbında gerekdir

IST.49a15. İtme kalıp âbâdlarıñ tavırına ğıpta
KÖP.11a 'İbret nazarı ğîn-i ğesâbında gerekdir

-117-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.49a1. Şikenc-i zülfüñe kendir keten diyen ne bilür
KÖP.11b Nihâl-i kaddiñe mertek seren diyen ne bilür

2. Nevâzis itmege muhtâcdır çocuk yoksa
İkide bir tarılup _____ viren diyen ne bilür

3. Meger ki yenge kadın yüz yazandan ide sū'âl
O tellü pullu yâñağa peten diyen ne bilür

IST.49a4. Kaya başında olan köşe başı fuğaraları (V)
KÖP.12a Döğüp dizin tene dir tenni ten diyen ne bilür

5. O sūh-ı kel bedeniñ cism-i pâkine Dâdî
Bayağı göde tururken beden diyen ne bilür

-118-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Koğası su kapunuñ dâ'imâ tolar boşalur
Ki boza çapçağı şubh u mesâ tolar boşalur

117/2 çocuk yoksa: çocuğa yoksa KÖP.
117/3 ide: idüp KÖP.

- 2.Nefes degil okur gider giren çıkan bedene
Tulum gibi bu vücûda hevâ tolar boşalur
- 3.Köyüñ hâcısına çokdur gelür gider o kadar
Kazan kazan giceler mastaba tolar boşalur
- 4.Dadandı oçamıza ehl-i keyf ol rütbe
Ki günde bir iki kez takatuka tolar boşalur

IST.49b5.Nev' nev'dir ehîbbâsı kahveniñ Bâdî
KÖP.12a Ki rûz u seb aña ehl-i cabâ tolar boşalur

-119-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.49b1.'Allâme cem'-i metn-i mücün eylesün de gör
KÖP.11b Ma'nâya kalp-ı lafzı sücün eylesün de gör

- 2.Hep rec'-i kahkarîdir o bir kerre pâyını
Vaz'-ı rikâb esb-i harûn eylesün de gör
- 3.Kaşka tana ne tosun öküz olacak hele
Boyunduruğu zîb-i boyun eylesün de gör
- 4.Bakkala borcum az deyü 'üvnâni kim _____
Bir kez 'ulûfe vakti yekün eylesün de gör
- 5.Bâdî ne saçmalar diyecekdir bu sâlda
Fasl-ı bahâr neşr-i cünün eylesün de gör

-120-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1.Ol kaşbe eski gömlegi ton eylesün de gör
Zânî-i müflise bir oyun eylesün de gör
- 2.Ezhiyyede böyle horos zec ider velî
Kurbanı Hâcı bir de koyun eylesün de gör
- 3.Korkup şakalıñı uzadırsañ burunuñu
Şüfî de talisani uzun eylesün de gör
- 4.Ol penbe şalı Telvikeye virmeseydi Hüsn
Köhne ferâcesini zîbün eylesün de gör
- 5.Dâdîde gerçi bir hareket zevki var velî
Bir kez o hîz 'arz-ı sükün eylesün de gör

120/4 virmeseydi:virmekdeydi KÖP.

-121-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

İST.49b1.Olsak süvâr biz o da gitse yayan kızar
KÖP.16b Kûrmûti Kûrbaşan gibi çekse taban kızar

İST.50a2.Varma hemîşe üstüne şu vir şakin
KÖP.16b Aydınludur şakayı ne bilsün kızan kızar

3.Kıpkırmızı olur yüzü çün mâkiyân-ı Hind
'Allâme infi'âl ile her ne zamân kızar

4.K'anun herzeve yine veryansın itse de
Ta'yîb ider miyüz anı zîrâ kızan kızar

5.Ateş ider müberrid-i 'allâmeyi gice
Şu konuşa sönededen gerçi pek yaman kızar

6.Ayağı yanmış it gibi siñ siñ gezer müdâm
Gezme deyü naşihat iderseñ hemân kızar

-122-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

İST.50a1.Safâ şimdengerü kırlarda turma at koşmaktadır
KÖP.14b Dahı a'lâ deliler birbirisiyle konuşmaktadır

2.Dikledir kimseye şiklet garaz kırlarda konuşmaktan
Hevâyî-mesreb olan bād-ı serlerle konuşmaktadır

3.Liyâkat yok ki hev-i mahşerî tiryâki derk itsün
Kıyâmet yanlarında cîblerinde kav tutusmaktadır

4.Cumâ'ı bilmeyen ümmîlere tefhîm kâbilidir
Ki sürtüşmek kucaklaşmak yalaşmak hem şoluşmaktadır

5.Kilâbîñ giceler arâyiş-i bezmi şokaklarda
Biraz ürmek biraz yilmek yügürmekle uluşmaktadır

6.Degildir herze-gülukdañ murâdı başka Dâdîniñ
Kıyâmetde Hevâyî-i Kadîm ile buluşmaktadır

-123-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

İST.50a1.Bâh 'Allâmeyi eskileri tekdîr eyler
KÖP.13a Yolsuz iş itmeye oğlan deyü tağrîr eyler

121/2 varma hemîşe üstüne şu vir:pek varma üstüne arkadan şu
vir KÖP.

122/1 turma:durma; koşmaktadır: koşmaktadır; konuşmaktadır:
konuşmaktadır KÖP.

- 2.Yazarak kafiyesiz bî-vezin es'ârları
Kendi şî'ri ile kendisini teşhîr eyler

İST.50b3.Geh çalup nazm-ı gühen anı bedîhe yollu
KÖP.13a Şimdi yaptım diyerek da'vâ-yı tezvîr eyler

- 4.Eline fass-ı nigîn deñlü varak girse eger
Yazup imzâ-yı keçiñ altına temhîr eyler

- 5.Baldırı çıplağını ögse bir oğlanıñ (V)
Bâdî gayretle hemân sâkıñı teşmîr eyler

-124-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Bozup eski gümüşî cübbeyi çakşır eyler
Şüfiyânıñ zurefâsın katı tañkîr eyler
- 2.Meseli nâdir deyü 'Allâme-yi Yemlîhâ-ves
Sâd-ı nevsât mezeler Kurmutî Kıtîmîr eyler
- 3.Sâyi'-i darb-ı mesel mübtezel ebyâtları
Ne tevârüd diyerek cöngüne tañrîr eyler
- 4.Kâse-lîs-i küberâyım ocagımda _____
Sen ne itsin deyü Kurmutîyi tañkîr eyler
- 5.Kimsecik şimdiye dek itmemiş olsa farâzâ
Kendi re'yi ile karâ'inde tefsîr eyler
- 6.Halka fahriyye soyunda 'azamet gösterse
Zurefâ fârç-ı ta'accüb ile tekbîr eyler
- 7.Bir maħal h'ânlığı var idi unuttu anı da
Halka ismâ'i de eş'ârını zir zir eyler
- 8.Buldurup şuyun o da âmuz-ı mecrûhu ile
Giderek kendüyi aġa-yı sūhan-zîr eyler

124/4 Kurmutîyi: 'allâmeyi KÖP.
124/8 kendüyi:kendüsin KÖP.

9. Dādiyā kuvvet-i endîşe-yi 'Allāmeyi gör
 1ST.50b Bir sözüñ misli muhāl olsa da tanzîr eyler
 KÖP.13b

-125-

Mef'ûlû/Fā'ilâtû/Mefâ'ilû/Fā'ilün

1ST.50b1. Kîrin o hîz çünkü gece kaldırır yatur
 KÖP.15b Muğlim de aña anıñ içün daldırır yatur

1ST.51a2. Tekne-süvâr-ı ferc olarak nâ-hüdâ-yı kîr
 KÖP.15b İnğinde Akdeñizde gemi şaldırır yatur

3. Mır mır ider sabâha kadar muğlim-i hasîs
 Ahir elinden oğlanını aldırır yatur.

4. Uyğun koyup mübtehî-vaqt kıyâmına
 Başma zerrîn sâ'atini çaldırır yatur

1ST.51a5. Çorbacı zevk alup şaded Bekriden yine
 KÖP.16a Ser-hoslarıñ edepsizini kaldırır yatur

6. Tiryâki derd-mendî olup cezbe-i şükür
 Hulyâ yataklarında hemân şaldırır yatur

125/1 kîrin:kîriñ KÖP.

125/2 Akdeñizde gemi şaldırır:Akdeñizde şaldırır KÖP.

125/4 başma zerrîn:zerrîn başma KÖP.

-126-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1ST.51a1. Koşuya şu kaşbe kız her bār kendin gösterir
KÖP.14a Gerçi ben de düşmem ammâ kār kendin gösterir

2. Ehl-i rik'at her ne deñlü devr olursa bellüdür
Bir konak yerden yüce dīvār kendin gösterir

3. Rû-sefid olan müberred olsa da manzûr olur
Dağ başında olsa dahı kar kendin gösterir

4. Haşvdır ziyet viren 'Allâmeniñ eş'ârına
İçini toldursalar bûnbār kendin gösterir

5. Bir yatur mecrûh sorsa birisi 'Allâmeye
Karagöz kîri gibi kalkar kendin gösterir

6. Pâk-dâmen kanı bir oğlan dise muğlim eger
Pâk yolundan Bâdî-i murdâr kendin gösterir

-127-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlün

1ST.51a1. 'Allâme-i 'aşrım hünerim saçma-i güftâr
KÖP.13b Püskürme mezmân bulurum söylesem eş'âr

2. Ma'nâ piçin 'Allâme gice gizlû toğurdu
Bir beslere muhtâçdır ol hîz-i sebûk-bâr

1ST.51b3. Tecnîs-i fes başına meymûn gibi gider
KÖP.13b Tecrîd-i sanâyi'lerin it zîver-i destâr

1ST.51b4. Ebset-i mâder buhtâ olmaya tâ kim
KÖP.14a Ağûs-ı muğâlim-i felâket-zedeye bār

5. Maksûd degil vefk tabî'i-i hayâlim
Dâdî atılır ortaya birden dem-i der-kâr

-128-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlün

1ST.51b1. Toştoğru girilmez kapudan havraya yan gir
KÖP.13b Bār-hâneniñ ardınca uşûlüyle hemân gir

126/1 koşuya: komsuya KÖP.

126/3 dağ: tağ

127/1 'aşrım: si'r KÖP.

127/4 ağûs-ı muğâlim-i felâket-zedeye bār: çiftesi anuñ sîne-i
mazlûma ne dūçâr KÖP.

128/1 toştoğru: dostoğru; tavraya: tavraya; bār-hâneniñ ardınca
uşûlüyle hemân: birden sever şalma vakûrâne tayan KÖP.

- 1ST.- 2.Ağır yürü sâysâneden ol hâneye girme
KÖP.13b Bâr-hâneniñ ardınca uşûlüyle hemân gir
- 1ST.51b3.Ayırtla bölük kolluguñ otabaşısın yap
KÖP.13b Kâr-hâneye hâneñ gibi bî-vehm ü gümân gir
- 4.Ba'de'l-'asr erkence kapa bâb-ı dükânı
Zenpâre hışım gibi evê sen de 'ayân gir
- 5.At sürme şakın üstüne pek pîr-i muğâniñ
Dergâh-ı harâbâta edîbâne yayan gir
- 6.Nâtır saña çık mığ dise de sen kulak aşma
Al' çakmayı gey na'lini hammâma hemân gir
- 7.Çatladı kapu bâb diñledir saña Dâdî
İstânbula merdâne varup Topkapudan gir

-129-

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

- 1ST.51b1.Bizim Deli 'Ali sâyislere aman mı virür
KÖP.15b Acından ölmeyicek bârgîre şaman mı virür
- 2.Orosbuyu _____ ile korkudursun ey aħmak
_____ olmasa rûspî saña falan mı virür
- 3.Yüzüñ gözüñ şişirüp şokmayınca arıları
Bizim Kovancı Köse adama kovan mı virür
- 1ST.51b4.Toğurtmayınca bayığı mişâl-i Nasre'd-dîn
KÖP.- Pilâv pişürmek için koñsular kazan mı virür
- 1ST.52a5.Yedirmeyince acı şarmısak gibi şogani
KÖP.15b Bu bağcevân köpegi tatlu uskulan mı virür
- 6.Felek şıçırmayıcak çakşıra sıkındı ile
_____ görünmeyecek deñlü bir tuman mı virür
- 7.Eger _____ inüp düşmeyince ey Bâdî
Bizim mutâk köpegi bir kadı kulagı virür

-130-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1ST.52a1.0 sırim kim bahtı yokdur kısmeti kalbur olur
KÖP.12b Tâli'i meymûn olan tel-beste-i santûr olur

129/1 bârgîre:bârgîrlere KÖP.

129/2 orosbuyu:rûsbîyi KÖP.

129/6 çakşıra sıkındı ile:sıkındı ile çakşıra; deñlü bir tuman:deñlü duman KÖP.

130/1 0 sırim:ol sır; santûr:şanbûr KÖP.

1ST.52a2.Kimse bilmez haset erbâbı olan dil-berleri
KÖP.13a Kim ki bezl-i nefis ider ol dâ'imâ mezkûr olur

1ST.52a3.Yer eger dirlerse yerden kutludur bi'llâh inan
KÖP.12b Kutsuz olan ger ağıl ya çeşme ya âhûr olur

1ST.52a4.Hiç eşrâf-ı 'Arapdan kimse gelmez semtine
KÖP.13a Hep gelenler Hâcî Dâvud ya Hâcî Mansûr olur

5.Dâdiyâ il yükünü yüklenmeden şu hîzler
Varmadan sinn-i vukûfa ekserî kânbûr olur

-131-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Fe'ûlün

1ST.52a1.Bizim 'Allâme gerçi yelkovandır
KÖP.11a Müberrid-zırzop âhir zamânıdır

2.Kırım iti ağılmazmış üç aydır
Olup muğber anıñ işi dumandır

3.Sıkındın sirken turpuñ seçildin
Nohûdî kapkaç u seyriñ başandır

4.Ne gam tamğaya gelmezse gümüşdür
Müberrid yâdigâr ile başandır

1ST.52a5.Hemîşe sıkboğaz eyler nigâti
KÖP.11b Şanasın tab'ı bir timür-kaşandır

1ST.52b6.Dili bal alacak rengin şükûfe
KÖP.11b Dehânı bir oğul virmiş kovandır

7.Seniñ şi'ir eski şancırdır çekersin
Velî Bâdî safa Dâdî çobandır

-132-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

1ST.52b1.Erbâb-ı kabz için eyü telyînlerim de var
KÖP.12a Hâzık-tabîbim arduda ta'yînlerim de var

2.Güzeliñ fûrûşlükden uşandım Yehûd-ves
Bickâri altı şişeli dûr-bînlerim de var

3.Müflisdir ekser avladığım müsterilerim
Ammâ içinde bir iki zenginlerim de var

130/3 yer:bir KÖP.

130/4 hiç eşrâf-ı 'Arapdan:hiç eser-i 'arak KÖP.

4.Sarac-hâne takımı ister iseñ eger
Köhne eger de var yeñi dizginlerim de var

1ST.52b5.Hâlî degil sanâyi'-i şî'riyyeden sözüm
KÖP.- Mazmûnlarım da var eyü tazmînlerim de var

1ST.52b6.Zann itme malı hep viresi almak isterim
KÖP.12a Tahvîllerim de var safa pişinlerim de var

7.Ekserle tahtaya virürüm hüsn-i imtizâc
Gâyet ya temli hurdaca perçinlerim de var

8.Tâ görmeyince yıldızı gelmez başa yakın
Bakmam gurûba sâ'atde temkînlerim de var

-133-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.52b1.Halâvet enginârda câ-be-câ mantarda kalmışdır
KÖP.13b Ve likin koc _____ bütün kıntarda kalmışdır

2.Mizâcımız şafî hoş gelür ammâ Kırim ehli
Mezâkıncâ 'ilâc-ı dil Kırim Tartarda kalmışdır

3.Seniñ 'Allâme şî'riñ vezne gelmezse elem çekme
Ki halkıñ i'tibârı kendisin tartarda kalmışdır

1ST.53a4.Me'anîniñ bacakları keçeyle hıfz olunmağla
KÖP.13b 'Ukûr-ı tab' 'Allâme dışın şirtarda kalmışdır

5.Erâcîf-i şî'irde kimseye nevbet degirmezken
Sû'âl itsek yine ümmîdi hep Artarda kalmışdır

6.Felekte intikâmım kalmamışdır kimsede Şâkir
Hemân pohlu yuvanla yakumu pürtârda kalmışdır

-134-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

1ST.53a1.Üftâdeler endîşe-i vuşlatla uyurlar
KÖP.- Cilk itmeyeni şanma ki râhatla uyurlar

2.Tenhâda seni _____ 'âdet idinenler
Kıpuyu kâparlar yine halvetle uyurlar

3.Vaşlıñdan ümîdin kesen aşhâb-ı tabî'at
Gamlâ uyanurlar yine hasretle uyurlar

132/8 yıldızı:yıldızları KÖP.

133/6 yuvanla:yuvan ile

4. Lezzet-i şahbâsı telâkî-i vişâliñ
Maḥmûrî-i hicrânîña ülfetle uyurlar

5. Bâdî bizi maḥrûm-ı vişâl eyleyen ebsât
Râḥat idemez her gice sıkletle uyurlar

-135-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

IST.53a(ÇIKARILDI)
KÖP.-

-136-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

IST.53b1. 'Allâme şî'r-i ğayrıya her bâr görkünür
KÖP.16a Burc-ı bedende şansañ dizdâr görkünür

2. Eş'âr-ı saçma-ğünuma esrâr görkünür
Be nikâb'bezm-i 'aysıma mey-ḥ'âr görkünür

3. Ol bî-su'ûr-ı sersem-i lâyi'aklım bugün
Hezl eyleyüp su şüret-i dîvâr görkünür

4. Tenhâda kendinden aşâğısın bulup ḥarîf
Şaşkun ṭavuk şanur da ḥoros-vâr görkünür

5. Ṭayf-ı ḥayâli zıp zıp ider kalkar el çalar
Zendûs civânına Karagöz-vâr görkünür

6. Çengî oyunlarında şanasın ki zenneye
Tiryâki-i mülevves-i murdâr görkünür

7. Bir seh-nişîn çıkarsa birisi mahallede
Alur ḥaber ḥalîfe-i mi'mâr görkünür

8. 'Innîn-i tab'ı sâhid-i ma'nâya aş irer
Güyâ düşüñde muḥlim-i bîmâr görkünür

IST.54a9. Bağdâd ağalığıñ düşünürken şızup gice
KÖP.16a Derkâr-ı ihtilâm-ı çü bî-dâr görkünür

136/1 şî'r:şî'rim; bedende:bedenden KÖP.

136/2 görkünür:gerekmez KÖP.

136/3 lâyi'aklım:lâyi'akl KÖP.

136/4 ḥarîf:meger; şaşkun:şaşğın KÖP.

136/5 ṭayf:luṭf; zendûs:zendüst KÖP.

136/7 ḥaber:ḥaberini KÖP.

-137-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtün/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.54a1. Her demde döndürür nefis-i irşâddan döner
KÖP.- Fırlak misâli cüz'ice berbâddan döner

2. 'Allâmeniñ kolu gibi şapın kırar mı hiç
Kañkı kaşık pilâv-ı Boyabâddan döner

3. Şâmiñ elif Sitânbul öñünde tabanı yok
Alcağ demür mühennid-i fûlâddan döner

4. 'Allâme sen haţâñı hesâb eylemez misin
Yañlış hesâb ise de Bağdâddan döner

5. Ol rütbedir ki cehli elifbâyâ başlasa
Allah müyesser itmez Ebû Câddan döner

6. Bîgâne ma'nî-i kelimât-ı muzharifi
Dervâze-gâh-ı hâfıza-i yâddan döner

7. Bir Ka'be-i merâma ne dem olsa rû-be-râh
Hep yâri yolda şâm-ı şen-âbâddan döner

8. Hakka şükür ki dâ'ire-i herze-perveri
irâd-ı tab'ı 'âlî-i hoyrâddan döner

9. Sen kimiyâ bilür mi şanursın meşâyihi
irâd-ı ma'neviyye-i evrâddan döner

10. Bâdî gören mesâri'-i şi'ir rek'ik mi
Bir dâhî hezl 'Alî-i üstâddan döner

-138-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün
Mef'ûlü/Fe'ûlün

IST.54a1. Mağsad hareketden hele sürsâl degil mi
KÖP.17a Ey çavuş-ı bî-nür

2. Sûretifile ki na'lice-ves degil mi
Ökçeñdeki çamur

IST.54b3. Her kahvede bozhânede şâ'ir geçinürsin
KÖP.17a Ey Kâracaoğlan

4. Yüzük ak iden türki-i kulgâl degil mi
Çün zâde-i gurgur

- 5.Yok yere hep o gayret-i dîniyyesin anıñ
Beyhûde mi şandıñ
- 6.Kurmutî-i kezzâb da remmâl degil mi
Kesr eylese t̄anbûr
- 7.Bâdem çağalası degil ammâ cû kadarıñ
Ol fıstıkî şâîf
- 8.Hem revnağ-ı pîrâhen-i bakķâl degil mi
Ol sâye-i mâbûr
- 9.Bağdâda da kalkarsa kıyâmet kopar elbet
Ol mebdâ-i eşrâf
- 10.Akrânı miyânında ya Deccâl degil mi
'Allâme-i mezbûr
- 11.Inşâları sehv-i kalem-i nasiha mehmûl
Cöplüğe söz ne
- 12.Eş'âr-ı bedîhîsi de fi'l-hâl degil mi
Cûn sekte-i sançûr
- 13.Bir kubbeyi bir habbeyi tahmîl idemez mi
Ya itdigi yok mu
- 14.Hazm eyleyen etvârını hammâl degil mi
Olmazsa da kanbûr
- 15.Mecrûh degilsin dime Bâdî sen o zâta
Pek de kızıl itme
- 16.işte omuzundan kanı seyyâl degil mi
Cûn çeşme-i horhor

-139-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.55a1.Benim ol yâve-gû şâ'ir ki ma'nî dağdağımdır
KÖP.- Sevâd-ı saır şî'r-i bî-mezem mağz-ı dimâğımdır

2.Toğar yer kuklası şeklinde tab'-ı bî-mezâkımdan
Seniñ maзмûn kıyas itdikleriñ oğlum usağımdır

3.Gelür yüz göz belürsüz tab'-ı cündî-meşrebim gûyâ
O da za'mınca rencis-i dîde-i darb çomağımdır

4.Dilimde cem' olan efkâr keç-elfâz beyhûde
Sûhan nâ-fehm olan eblehlere gizli duzağımdır

138/5 yok yere hep o gayret-i diniyyesin anıñ: yok seyre anıñ
gayret-i dîniyyesi yok mu KÖP.

5. Kurulmuş bār-gāhım çerģe-i nāmūs Kıbtıdır
Havālīsinde orman gülsitānım cār-i bağımdır
6. Sen ey baht-ı siyāh ister iseñ timürden sıhhat ol
Seni nerm itmege hem-kürek-i sīnem ocağımdır
7. Tayanmazmıs burūcu rüzgāra her kezā-yı Bādī
'Acep bilsem şu 'ālemdede Hevāyī ne _____

-140-

Mef'ülü/Mefā'ilü/Mefā'ilü/Fe'ülün

1ST.55a1. Mehter başınıñ sūrnāsı güyā neye beñzer
KÖP.15a Ben söyleyemem anı hemān bir şeye beñzer

2. Bilmez bizim ıskatçı mü'ezzin de ezānı
Ağāzeleri başbayağı heyheye beñzer
3. Destinde bizim işçileriñ tolma kabāğı
Būnbār-ı sebük-hāzm ğarīb reye beñzer
4. Fi'l-hāl ider göñlünü ebsāt-ı zamānıñ
Çapıñ pūzevenk var mı felekde meye beñzer
5. Bādī kolu üstünde olan na'leleri hep
Ol hīz-i nişāndır deyü emmākeye beñzer

-141-

Mefā'ilün/Fe'ilätün/Mefā'ilün/Fe'ilün

- 1ST.55a1. Şıyām mes'elesin hep tetavvu'en söyler
KÖP.- Gelürse nöbet eger fıtrāya sudan söyler
- 1ST.55b2. Her işde 'aqlına bir ğarf işāreti kāfi
KÖP.- Elif deyince hemān der-'akāb seren söyler
3. Kasāb dükānına Kurmutī hiç ip takmaz
İokā kenārına varup şikenbeden söyler
4. Şevāb-ı ğalkı ğatādır kıyās idüp Dādī
Egirse ğer keçi būnbārı hep göden söyler

-142-

Mefā'ilün/Fe'ilätün/Mefā'ilün/Fe'ilün

1ST.55b1. Kayuları kaçan 'allāme hep yayan tolaşur
KÖP.- Çıkarır acıalarını o dalğaban tolaşur

140/1 sūrnāsı güyā neye:sūrnāsı neye;söyleyemem:söylemem KÖP.
140/3 būnbār:mūnbār KÖP.
140/4 pūzevenk:pezevenk KÖP.

2. Bizimle seyre giderdi muqaddem ammâ kim
Ne oldu bizden o şimdi nihân nihân tolaşur
3. Ümîd beglig Eflâk ile seher-gehde
Binüp kapuları şu Koca Tercemân tolaşur
4. Giceyle arduda şavşaya gitmesün müglim
Tınâb-ı haymalar ayacağına yaman tolaşur
5. Gelince laklakaya şu gibi akar sözler
İşi ifâdede oğlana hep zebân tolaşur
6. Hevâ-yı h'âb ile ger devr olursa tiryâkî
Sükür iderken anıñ boynuna yalan tolaşur
7. Cehâlet ile başa akçe kapdıran Bâdî
Ümîd-i ahz ile her yanı bir zamân tolaşur

-143-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

IST.55b1. Reftârı kakıç şive vü güftârı kakıçdır
KÖP.- Endâmı kakıç cübbe vü destârı kakıçdır

2. Biñ türkü alur ise bir akçeye izânsız
Bâzârı kakıç tafra-i âzârı kakıçdır
3. Kontos-ı kodos vârisiniñ kabını gör sen
Tartânı kakıç zencef ü astârı kakıçdır

IST.56a4. Başdan ayğa câme-i nâ-pâki mülevves
KÖP.- Kaftânı kakıç giydigi entârı kakıçdır

5. Sürnâsınıñ âvâzına duymaz har-ı Deccâl
Avâzı kakıç nağme-i perkârı kakıçdır
6. Bu halk seniñ dalkavugun mu be kör ayu
Böyle oyununñ 'âkıbet-i kârı kakıçdır
7. Gayret-keşi de gerçi yalan şahidi ammâ
Dostlukda aña virdigi ikrârı kakıçdır
8. Yanya gümüşü gibi degil kâbil-i tamğa
Zîrâ ki Yehûdi işi mi'yârı kakıçdır
9. Bir tavrını taşsîn idemem ben hele Bâdî
İkbâli kakıç mevsim-i idbârı kakıçdır

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.56a1.Lisânı şâ'iriñ şemsîr ü hançerden de bed-terdir
KÖP.- Firengî nişterilerle hükümde bâş berâberdir

2.Halâvet gevheriniñ Türkmânîsinde va ammâ
Deyişlerde _____ oğlu gevher bedende hüner-verdir

3.Kayabaşıları taş olsa da kâr eyler insana
Bize 'Aşık Borana karşuluk gayr-ı müyesserdir

4.Tükürmüş ağızına 'Aşık 'Ömer bir gice rû'yâda
Dimiş şimdengerü varşığıya iznim muqarrerdir

5.Yüzünden istemezse aısa sende eylerim tanzîr
Nazîre söylemekde Bâdiyâ şâ'ir muhayyerdir

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

1.Ser-beste iken har şamanîñ hürdelerin yer
Çözme yuların şofra boşanur semerin yer

2.Kırlangıcı gör kim birağup erzen-i Rûmu
Her sâl varır Hindde halkıñ biberin yer

1ST.56b3.Halk baña beyinsiz dimesünler deyü ekşer
KÖP.- Mağmûr-ı sebük-ser kuzunuñ magz-ı serin yer

4.Uydurmak için ser-i beyhûde mezesinde
Rindân-i zamân şimdi peyniriñ kaşarın yer

5.Bir pârecigim yok deyü kaçmak işi ammâ
Kimi lezizin yer kimi kıst-ı maşarın yer

6.Çoğdurma şafâsın ider etfâl-i me'ânî
Tab'im gibi Bâdî bulamaz kimse serin yer

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1.Şap yahvide ve yahni yine ol şapdadır
Gâh şap dânedede gâh dâne dahı şapdadır

2.Örüne kim geçebilsün ki imâm-ı şehri
Ramâzan geldi yine arkası mihrâbdadır

3.Çıkamaz dâ'ire-i kess-i zenândan _____
Geştî-i nefsimiziñ lengeri girdâbdadır

4. Susa kâr-ı heves-i vuslat iseñ turma yetis
Hem siyeh-mestdir ol muğbece hem h'âbdadır
5. Geç 'atalıklarını gör o sefîhiñ Bâdî
Göñlü _____ virmege olsa dañı mehtâbdadır

-147-

Mef'ûlû/Mefâ'îlû/Mefâ'îlû/Fe'ûlûn

İST.56b1. Ebsât-ı zamân halkı bütün cilkazan eyler
KÖP.- izmirli bakır ma'denini hep kızan eyler

2. Muğlimleri te'sîr-i hayâl-i zureţânîñ
Ser-küçe-i hicrâna oturdup ozan eyler
3. Yanınca giderse eger oğlan bu sefer de
Tenbel torunuñ adını tabur bozan eyler
4. Muğlim olayım deyü şunuñ ğurnaya vâşıl
Kîrin bayağı kefçe vü ğunuñ kızan eyler

İST.57a5. Nazmında rekâket bulunur nesne degildir
KÖP.- Bâdî baña burnuñu iderse yazan eyler

-148-

Fâ'ilâtûn/Fâ'ilâtûn/Fâ'ilûn

1. _____ gibi tostogru adam var mıdır
Elde hâzîr böyle hem-dem var mıdır
2. Yalınız ol hîzi da'vet eyledim
Didi kâşâneñde 'âlim var mıdır
3. Toğrusu engüşt-i kîre yakışur
Ġün-ı tengîñ gibi hâtem var mıdır
4. Kîr-i zevk eyler o turmaz sallanur
Su _____ gibi serssem var mıdır
5. Çeşme-i Bezâk haşek olsa eger
Bâdiyâ beder dâ merhem var mıdır

-149-

Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilûn

İST.57a1. Zâhirâ tâzesün murdâr oğlu erdür
KÖP.11a Zenerestâne tefevvukları bâlâ-terdir

2. Ben delîl istemezem dağvî-i 'aşk-ı pusere
Çünki el-cins ile'l-cins-i yemîl-i ezberdir

IST.57a3.Vâ'iz ger seyr-i 'aşıkım severim maḥbûbu
KÖP.- Zene meyl eyler isem nâm-ı şerîfim ḥardır

IST.57a4.Sevmem anı ki elem tutmağa yok ser-rişte
KÖP.11a Görmem anı ki ḥarâm olduğu müstağsardır

5.Ni'am-ı perveriş-i köhne-ferâmûş olmaz
Maḥrecimden bu tedâhül baḫa ḡâyet şerdir

6.Hele ben bildiğim ise sevemem nisvânı
Naşş-ı kâtı'la ricâlik şerefi ezherdir

7.Kâniyâ nev'-i beşer cümle enâs olsa daḫı
IST.57b Cılķazanlık yine zen sevmeden a'lâ terdir
KÖP.11a

-150-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

IST.57b1.Kırık fincâna uygunca kenâr olmazsa müşküldür
KÖP.14a Çerâḫatde 'ilâca i'tiyâd olmazsa müşküldür

2.Eşeklik bed-edâlık bî-edeplik terki hep lâzım
Velî ṭab'ında bir vâfir 'inâd olmazsa müşküldür

IST.57b3.Gerekdir câ-be-câ key kullarında oḡlanıḫ ammâ
KÖP.14b Ve likin ibn ü Ḳat olup ḫubâd olmazsa müşküldür

4.Ḳaşâb balṭa ile gerden kırar çîriḫ keser lakin
Kebâblık kesmege keskin maşâd olmazsa müşküldür

5.Bu yol ḫuş ḫahbelerle âşinâlık sehldir Dâdî
Dem-i derķârda ḫalın pûşâd olmazsa müşküldür

-151-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

IST.57b1.Revnâk viren kebâba şarâbıḫ ḫoyusudur
KÖP.15a Ammâ şü pîr-i meygede pek ḫan ḫuyusudur

2.Zâhid rakîbi oynadarak itdi maşara
Sandım görünce gidiyi bir ṭaḡ âyusudur

150/1 uygunca:uygun; i'tiyâd:i'tibâr KÖP.

150/2 bed-edâlık bî-edeplik:bî-edeplik bed edâlık; ibn ü Ḳat:
ibn vakt KÖP.

150/3 ve likin ibn ü Ḳat olup ḫubâd:velî ṭab'ında bir vâfir
'inâd KÖP.

150/4 balṭa ile:balṭayla da; çîriḫ:ciger KÖP.

150/5 bu yol ḫuş:böyle de KÖP.

151/1 meygede:mugânıḫ KÖP.

151/2 gidiyi:gidi KÖP.

3. Ser- hoş düşüp deñizde yüzer şüfî ber-kenâr
Gûyâ birisi işlağı biri korusudur
4. itmez şu sürh-ser küs-i pür-müya vaz'-ı yed
İklîm-i sehvetiñ şanasın baş korusudur
5. Turmaz _____ izi üstüne döner
Zarfañ a Dâdî zann iderim keç borusudur

-152-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Fâ'ilâtü/Fe'ûlün

İST.57b1. Yükrek tazılar tellice tavşan olacaqdır
KÖP.12b Bildircin olan bu sene Seytân olacaqdır

İST.- 2. Alışdı cepçi beçeye kitâb-ı zamâne
KÖP.12b Defterleriñ evrâkı zer-efsân olacaqdır

İST.57b3. Ol sîne-i billür ile şu kûrve-i Eflâk
KÖP.12b Ayîne-i gerdüne-i kavşan olacaqdır

İST.58a4. Başladı Hacı Bıçeye küttâb-ı zamâne
KÖP.- Defterleriñ evrâkı zer-efsân olacaqdır

İST.58a 5. 'Uryân-ten olup gezmede bil-cümle fevâhiş
KÖP.12b Korkum bu kerîbânları dâmân olacaqdır

6. Dâdî utanup virmediginden gice ol hîz
Uyhudan uyandıqda peşimân olacaqdır

-153-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

İST.58a1. Uçkurluğun ol kahbe söküp ağ idecekdir
KÖP.12a Ol ağı balık avlâmağa ağ idecekdir

İST.58a2. Bâğvan bileydi aş ile kestâne iderse
KÖP.12b Oduncu dâhı çamları bardağ idecekdir

3. 'Atf-ı niğeh-i germ ile ruhsârına yârîñ
Beg şandığımız noktaları dağ idecekdir

4. Salhâneci hayvânları hep kırdı geçürdü
İşkenbe vü bûnbârı bütün yağ idecekdir

5. Dâdî yine bir tâze şulak dilberi sevmiş
Bi'llâh sefiye işcegeziñ sağ idecekdir

152/1 yükrek tazılar tellice tavşan olacaqdır/bildircin olan
bu sene Seytân olacaqdır;bildirciñ olan bu sene Seytân
olacaqdır/yükrek tazılar tellice tavşan olacaqdır KÖP.
153/4 bûnbârı:mûnbârı KÖP.

-154-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1ST.58a1. Diñledir hezl ü istihzâ bu sözler hep nasîhatdır
KÖP.13b Ne deñlü at arak olursa da adı yine atdır

2. Ne câmi'de ider secde ne halvetde gelür vecde
Şu Bektâsi kıyâfetlü gidi bilmem ne millettir
3. Güler pozlarla bağlar ehl-i devlet çok civân-merdi
Diñledir köstege muhtâc şimdi sikke-şüretdir
4. Şeref bulmaz birine düşmedikçe cevher-i elfâz
Ne nef'i var gödenci Ermeniniñ adı devletdir
5. Gider malı yanar cânı hırâş-ı cân çeker mihmân
Cihânda herkesiñ mihmânlığın şanma kerâmetdir

1ST.58b6. Nola da'vet idersem hâneme bir şeb seni Dâdî
KÖP.13b _____ şimdi hep şäkirdleri şâ'irler 'âdetdir

-155-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1ST.58b1. Terk-i hîdmetkâr kim tiryâkiye afyon virür
KÖP.16b Hab-ı afyon yerine şaşkun hödük kurşun virür

2. Devlet-i dünyâya beñzer pezevenk-i horde-kâr
İbtidâ da'vet ider şofra gelür başkun virür
3. Göñlüm üzre şimdi buldum Dâdiyâ bir şırığı
Gicelik destârim istersem elime ton virür

-156-

Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün

1ST.58b1. 'Allâme tüfenk ile çıkup tağlara av ur
KÖP.- Tağlarda şığın bulmaz iseñ in düze kav ur

2. Ahenk-neşür-ı nerm meger tâfita bâsîd
Sovutma arasın çekiciñ tav-be-tav ur
3. Avrîzi idüp der-bağal ey kibriti-i ters
Dirse saña bir âhermini kâk ger av ur

154/1 olursa da adı:olursa adı KÖP.

154/6 şimdi hep şäkirdleri şâ'irler:şäkirdlerini şâ'irân hep şimdi KÖP.

155/1 şaşkun:şaşğın KÖP.

155/2 gelür başkun virür:gelür başkun KÖP.

155/3 destârim istersem elime ton:destâr disem ton çıkarır gün KÖP.

4. 'Allâme-şıfat başla ser-i kûhu müselmân
Tağlarda şığın bulmaz iseñ in düze kav ur

-157-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Böyle dimiş bir şirk-i rûzgâr
Ki aña geçmiş emek-i rûzgâr
  2. Aç kaluristem sefer-i Nemçede
Ağzıma düşsün çörek-i rûzgâr
  3. Tâ ki şu Şeytân-ı fervende-pişe
Lehmile memlû börek-i rûzgâr
  4. Olmaya eksik küregiñde seniñ
Darb-ı vecî' kürek-i rûzgâr
- 1ST.59a5. Bulmayasın bir kaçacak yer ebed
KÖP.- Kaysa yerinden direk-i rûzgâr

6. Çün olmadadır dâ'imâ (V)
Ser-i bî-ser ver-i berg-i rûzgâr
7. Râhatı bulmak safa elbet muhâl
Râhat ise her gerek-i rûzgâr
8. Sen bulamazsın sürek-i rûzgâr
Safa acımaz yürek-i rûzgâr

-158-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Hasan Abdalîler buldukların kırdâ zıbardırlar
Anıñçün câ-be-câ Bektâşiyân toprak kabardırlar
2. Aşarlar nânı bir zenbîl ile bâlâ-yı ser-mihre
Kimi dadında lînk-i şası kimisi çapardırlar
3. Tahatî eyleme ser-hadd-i islâmı ki ikrâda
'Acemler sünniyân-ı hânedânı hep apardırlar
4. (YOK)
Meger kim Rûsyânı çîş-i Tatarân çâpârdırlar

-159-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Zâhid hevâ-yı nefsiñe pek uyma gör geçür
Dil-ber gelürse hâliñe de koyma gör geçür

2. Senden rakibe saklasa dil-ber nevâzişin
Sen anı bilme aflama pek tuyma gör geçür
3. Ton üstü keç işi hele pek varma üstüne
Fahrîce şan'at istemez ol uyma gör geçür
4. Virme rızâ dakika kadar intizâda da
Bul bir tarîk-i vuslatına soyma gör geçür
5. H^vân u şâla pek de girişme kanu'-ı evvel
IST.59b Şav bir girişmecik eyle hep tuyma gör geçür
KÖP.-

-160-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

IST.59b1. Bûs eyleyen ol kirli elif köfteri neyler
KÖP.14b Ya ol buruşuk yüzü gören haşmeri neyler

2. İşkenbe gibi pûşiş-i hoş-naş tururken
Ol kahbe ya kuzguncuk işi çenberi neyler
3. Hâkister-i nermî var iken külheniyânda
İçi yaprağı tolu kaba minderi neyler
4. Aş koymağa balık kulağına kabı varken
Mey-h^vâre-i müflis 'acabâ lengeri neyler
5. Har-vâri gülüşlerle kaşır-vâri edâsın
Seyr eyleyen ol hîzik 'acep esteri neyler
6. Kanbersiz egerçi düğün olmaz bu meseldir
Âmmâ irişen arzûsuna kımızı neyler
7. Burda gibi kendi keseri işidir ebyât
'Allâme-i üstâd begim dülgeri neyler

IST.59b8. Tavriş gören ey zîst-likâ kaşmeri neyler
KÖP.15a Şaşa binen ey yorğa eşek esteri neyler

9. Hum-hâneye küp küp düşene devbe gerekmez
Âlûde-i çerkâb olan süngeri neyler
10. Ey kahbe bizim ma'rekemiz gûş iden 'âdem
Yâd gelemeye Arzû ile Kanberi neyler
11. Ab-hânesini çünkü yapar burnu dibine
Mi'mâr oluban akçe ile 'anbârı neyler

160/1 elif:eli KÖP.

160/7 burde:burğu KÖP.

160/9 hum-hâneye:gam-hâneye KÖP.

12.Başında o Dādî çün üç endäze şarıkdır
Ya altı deger mi karıya çenberi neyler

-161-

Fe'ilätün/Fe'ilätün/Fe'ilätün/Fe'ilün

- 1ST.60a1.Urfâne kızza ger besleme kâr-hâneye vir
KÖP.- Rûsbî olursa kıznı anı _____ hâneye vir
- 2.Arnavud oğlanı dellâklik isterse eger
Cigeri bir päre itmeziseñ buzhâneye vir
- 3.Oğlanıñ varsa mezâkında tavul çaldırdık
Sürnâzıñ başı ya vîrânı ya zurnacâna vir
- 4.Boşnağıñ erkeğini itme şakın hıdmet-kâr
Güzele 'aşıklığını neye vir (V)
- 5.Be kadı mes'eledede hakk-ı hizâne var iken
Kim'didi al anadan çocuğu süd anaya vir
- 6.Urfalı bir güzel 'Urfân beçeye vir görlüğ
Ne ter oğlanı ne besleme ne Urfâneye vir
- 7.Olsa oğlan-ı şer işler peyigi evde koma
Ya çavuş it ya sâ'î ya peyik-hâneye vir
- 8.Deli dîvâne olursa _____ ucundan 'avret
Küfünü bul _____ ucundan deli dîvâneye vir
- 9.Kümesiyle kemeriñ tolu suçuk gibi ise
Bir şeker-hände-i köfter-leb-i tarhanaya vir
- 10.Eridirse yüregiñ oğlan eger kal dimesin
Kalma gerçi sözüne lîk anı kal-hâneye vir
- 11.Nerede nokta konacak yeri yok yüzü kara
Var ise anı dâ 'Allâme-i cengâneye vir
- 12.Sabâha karşı _____ adamı yorğun düşürür
Aşşâm irkence bayır turpunu lâhanaya vir
- 13.Bâdiyâ var kuruyacağıñı şok bir delige
Cılkazanlık işe girmez yedd-i ferzâneye vir

-162-

Mef'ûlû/Fâ'ilätü/Mefâ'sîlû/Fâ'ilün

- 1.Başlu başına kârim ider def'-i arzu
Bu huşyeteyn anıñla ögünür _____

160/12 karıya:o kârı KÖP.

IST.60b2. Ardı sıra girer _____ girmek müdâm
KÖP.- Kîrimle hüşyeteyn hep oğul uşaklanur

3. Kîrim mezâkın itmede icrâ başaklanur
Bu harman-ı şafâ afa nisbet vaşaklanur

4. Kîrim kaşâğılar _____ ol turma şallanur
Bu kîr ü hüşyeteyn kibire kaşaklanur

-163-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.- 1. Ardında inse birisi diğkat gidermeden
KÖP.11a 'Allâmeniñ olur kalkanı teker meker

2. 'Allâme sol omuzunda inse fedâ (V)
Bulmak mühâldir fitnemen kefer mefer

3. Yok inhirâk-ı tab' gibi nazmına vech
Zill-ı şakîl inf-i 'anbefi eger meger

4. Tahşîşa idince şubhadan ol sakarmaca
Câmûslarıñ cebînini eyler sefer mefer

5. Ol ahfeşâne cünbüş-i mağz-ı ferîb eyle
Alsa miyâle makbelerde gelir melir

6. Teniñ su'âlî arkama hiç virmedi liğab
'Allâme itdi puştumu buzbuñ semer memer

-164-

Mef'ûlû/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

IST.- 1. Hiç kalmayacak hücrede Şeytân gidecekdir
KÖP.12b Zîrâ ki manâstırlara ruhbân gidecekdir

2. Şoğbet kesilen eyleme ahbâb ile tecvîr
Elbet bu cihâna gelen insân gidecekdir

3. Tıfliken ölen 'âzim-i 'ukbâ şu fenâda
Insân gelecek Hûri o Gilmân gidecekdir

4. Fark itmeyen insân ne demek olduğun eyvâh
Hayvân gelecekdir yine hayvân gidecekdir

5. Dâdî şakinup fırsatı fevk etme görüş kim
Birkaç güne dek şu kıca oğlan gidecekdir

-165-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1ST.- 1.Yazıcı olmağın 'Allâmemiz yazar çizer
KÖP.16a Bu i'tizârı atup ortaya kenâr çizer
- 2.Bir iki harf de yazsa çizilmemek müşkül
Eline her kim olursa anı bozar çizer
- 3.Sezerse kahveci tiryâki akçe virmemesin
Kömürle safha-i dîvârı bî-şümâr çizer
- 4.Hemîşe talip nâm oldugun bilüp sañak
Fusûş-ı hâtimi turma yazar kazar çizer
- 5.Hemîşe saf-dili seniñdir ider ta'zîb
1ST.- Bilür sañî bütün seniñ pür-şerâr çizer
KÖP.16b

-166-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1.Şumnuda gâh mısır karpa saman itmekdedir
Bi'l-zarûre âdemi turma harân itmekdedir
- 2.Lîk urup şakal başı tağıtma karânına
Derd-mend 'allâmeyi bitli hazân itmekdedir
- 3.Şarı saçlı semtin Rûs oğlanıñ kapsamlarlı
ideniñ etrâki de cem'-i kızân itmekdedir
- 4.Ağzımı poyraza açmam deyü her düzüşüp
Su bizim 'Allâme kendin yelkovan itmekdedir
- 5._____ uçkurâne bize sürsâlleri
Nefsiñi gavgana salup kurd bogan itmekdedir
- 6.Su bizim 'Allâmeniñ meyli mu'ammâya düşüp
Ta'miyeyle ism-i dîvânıñ yavan itmekdedir

Harfü'z-zâ

-167-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1ST.6Ob1.Tîz olmalı kör olmalıdır ses bes istemez
KÖP.17a Sanmañ cünün ehli şamatasız istemez
- 2.Ey zorça geçdi kîr o hevâdan şıqın şakın
isterse esme sentine ister es istemez

IST.60b3. Mesbûk olur da 'âdet olur deyü def' ider
KÖP.17b Şüfî helâda anıfıçündür mes istemez

4. Ayîneli kavak var iken sem'-hânede
Leylek yûvası olduğunu ger kes istemez

5. Oğlan odur ki pâk u beyâz u temiz ola
Suflî seflî mübtehidî herkes istemez

6. Gürcü Urus Dâdîsini almış hayâline
Eylar âbâze perdâhını Cerkes istemez

IST.61a7. Karpuz kabuğu giyse de Dâdîye yekışur
KÖP.17b Çengâl muğribî gözeyî Dalfes istemez

8. Bâdî kîr-i fino fesi meymûn külâhını
Melek olsa aña tâc-ı mülûk fes istemez

-168-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.61a1. Degme bir fâhişeye vâ'iz-i belde çatmaz
KÖP.- Ecr meseli sadâkat olmayıcak uğratmaz

2. Oğlanın hayâsını görmese itmez hareket
Kîr-i koz görmediği sâhçaya taş atmaz

3. Ağzı rüşvetle kemiklenmeyicek müşküldür
Kuru lâf ile bu güç işlere Hâcî batmaz

4. Kuruyacağını şüfî _____ tükrüksüz kor
Öyle bok işe karışmaz işe hîle katmaz

-169-

Mef'ûlü/Fe'ilâtün/Mef'ûlü/Fe'ilâtün

IST.61a1. Güngâhı pek semîndir yâriñ kucâğa şıgmaz
KÖP.- Şayd-ı bezîriñ hilkat her bir düzâğa şıgmaz

2. Zâhid huşûneti ko itme galîzeden bahs
Seniñ bu bed-mekâliñ zîrâ dimâğa şıgmaz

3. İster cemâ'atin hep her gûs u kıyl-endâm
Pend-i dürüst-i vâ'iz degme kulâğa şıgmaz

4. Bir ceyb işi kubûr al semîn devât âgırdır
Debbûs deyü kârı böyle kuşâğa şıgmaz

5. Elmâs-tırâş mermerden oyma küp gerekdir
Serddir şarâb-ı aşriñ kaba vü kaçâğa şıgmaz

167/8 tâc-ı mülûk:tâc fes KÖP.

6.Yâriñ hayâl-i günun terk ile gel _____
Böyle büyük hevâlar bu tar kabağa şığmaz

7.Burnu katı büyükdür şarrâf-ı sergîziñ de
Ökü açık yol ister çıkmaz şokağa şığmaz

İST.61b8. Tuğyânı varmayanıñ güngâhıñı gürlenden
KÖP.- Böyle büyük kap ister zarf _____ şığmaz

-170-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1.Hep çulu torbayı yedi esb-i hakîrimiz
Gitdi şaman yerine şu eski hasırımiz
- 2.Da'vâ idüp aşâlet-i zâtın 'acep midir
Meydân okurise halka nesebde cerîrimiz
- 3.Me'küsdür terâne-i nâ-sâz-ı rûzgâr
Sürnäya şimdi zûret virür oldu nefîrimiz
- 4.itmez tenezzül eglene ta'yîn somununuñ
iftâr vaqti sofrada edeni fakîrimiz
- 5.i'râbı söyle tursun 'ibârât-ı maṭlabıñ
Bir kerre merci'in bulabilse zamîrimiz
- 6.Dün gice sârbânı ararmış tabak tabak
Pür-gîn imiş meger kim esirmiş ba'îrimiz
- 7.Ağâzesi bütün har-ı tanbûrî egdirir
Ender görünmesün size şavt-ı hamîrimiz
- 8.'Adl üzre hep piyâde olup şu tavîleler
Meydân-ı harapda ata binsün kâşîrimiz
- 9.Câmi'de kimse olmadığın eylemeñ 'acep
Handak kazar efendi şagır u kebîrimiz
- 10.Yemlikde yok şaman çöpü deñlü kiyâh lîk
Hayvânlara vefâ ideyormuş sâ'irimiz
- 11.Ehl-i riyâzetiz bize gül etmegi gerek
Bâdî şu ekşi mâyeyi neyler hamîrimiz

-171-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

- 1.Ayâ ki münâsib başa bir eş mi bulunmaz
Dünyâda ya bir 'aklı müşevves mi bulunmaz

İST.62a2. İp yular ile beygire her bâr binersin
KÖP.- Sarâcda 'acep başlık-ı Bükreş mi bulunmaz

3. Hep bozca aşî yemeden ey Türk uşandık
Sende gele cûş yapmağicün keş mi bulunmaz

4. Pûşt u kubûruna yeter ol okları koyma
Çârşûda ucuz eskice terkeş mi bulunmaz

5. Girseñ bir işe dâ'ireñi düzmege Bâdî
Sarrâf mı yokdur Hoca Mantaş mı bulunmaz

-172-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

İST.62a1. Gerçi biz tã'ife-i hîze şubası gibiyüz
KÖP.17b Lîk her _____ neferinüñ eşi gibiyüz

2. Herkese zevk bağışlar tamarına gireriz
Seçmeyüz kimseyi biz şâfî kır aşî gibiyüz

3. Koymayuz vech-i sühûletle yapışka otuyuz
Kîr-i etfâlde sünnetci telâşî gibiyüz

4. Hafta vü şenbeyi şaşırtdı bize emr-i ma'âş
Hatt-ı ber-âverde olan hîz tırâşî gibiyüz

5. Hizmetdir buhtâ yüzüne neseb vârina hesab
Kalmışuz böyle müzebzebe biz eşi gibiyüz

6. Şu kıyâdîş-i sefid itdi harâbât bizi
Şimdi biz mey-gedelerde kocabaşî gibiyüz

Harfû's-şın

-173-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

İST.62a1. Şu Kumkapu biründe martılarla yelkovan tutmuş
KÖP.- Derûnun tãyfa nâmında bir alay kurdboğan tutmuş

2. Gezerken şalı bazarında ucuz bulup almışdım
Gelüp bağcemde gars itmişdim andan bir fidân tutmuş

İST.62b3. Gice tok itdi bir şey düşdü ammâ bilmedim aslın
KÖP.- Bizim oğlan meger bir tel kapan kurmuş sıcan tutmuş

172/1 hîze: hayra; neferinüñ: ağızınıñ KÖP.

172/3 yapışka: yapışkan KÖP.

172/4 şaşırtdı: şaşırtdı; emr: kayd KÖP.

172/6 şu kıyâdîş-i sefid itdi harâbât bizi: itdi bu rîş-i
sefid bizi 'azâbat Dâdî KÖP.

4. Muḳaddem avcı başı İstırança Tağına gitdi
Varup şayd avdadırken kırdı bir şaşkın çoban tutmuş
5. Bırağup iki gice kim emekle gicelik kavuk
Meger girmiş içine gizli kumru âşiyân tutmuş
6. Bu şeb uskumru dolması hayâliyle yatup Bâdî
Düşünde gâlibâ aña meşâbih bir yalan tutmuş

-174-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

İST.62b1. Olsa hemîşe dâ'ire-i gûn bulaş yulas
KÖP.17b Olmazdı hâl-i kîr diger gûn bulaş yulas

2. Geldi bıyık şakal karışık sūfî-i gâlib
Çûn mihleb-i mûneccis-i kuşgun bulaş yulas
3. Cevren kebâbını çevirüp eyledi meze
Arkı bokuyla muğdisi mülkûn bulaş yulas
4. Kuşmuş şoşakda Bekrî-i muhâll-dimâğ dün
Silmış dehânını _____ saşsun bulaş yulas

İST.62b5. Matbahda Hâtem Ustayı tutmuş ser ider
KÖP.18a _____ ocak başında o şaşkun bulaş yulas

6. Dâdî bu makta'ı düşünürken şabâh ile
Buldum helâda bir yeñi mazmûn bulaş yulas

-175-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Çeküp _____ ardınca her yeñi subh göstermiş
Hâcî Mansûra oğlan gâlibâ baḫtîh göstermiş
2. Sıkışdırmış zügürlük gâlibâ dîvâneysi zîrâ
Müberrid de varup kapuya bir târîh göstermiş
3. Bizim dellâk Fazlî şâh kulu hammâma geldikde
Biraz gülmüş şakalına biraz zirnîh göstermiş

İST.63a4. Bu martda nârsîde körpeler şayd eyleyüp muğlim
KÖP.18a Yüzünde nice rengin şerha vü tirmîh göstermiş

5. Talup Bahr-ı 'Amîk-i bâha itmiş lengerin zâyi
Meger geştî-sûvâr neyik-i şâbe-mîh göstermiş

174/5 ser ider: saray-dâr KÖP.

174/6 yeñi: iki KÖP.

175/4 rengin: zengin KÖP.

175/5 neyik-i şâbe-mîh: şâya vâfir-bah KÖP.

6. Öpüp hırsıyla iki kaynağın itmiş bere güyâ
Kanatlarında bāb u şalâtıñ kelmîñ göstermiş

7. Rızâ-yı vaşl iderken redde dâ'ir hiç sohbet yok
Hemân ardıñ dönüp bir sîve-i tevbîñ göstermiş

8. Eger ister imişsin ol hıyâr-şenbîñ sanup Dâdî
Saña dün ispicâr-ı dükkânda vâfir biñ göstermiş

Harfû's-sâd

-176-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Şubaşı koş koş aman şu rûsbî-i bî-'ârı baş
Bakma feryâd u şemânâsına zârî zârî baş

2. Ey mücessimci benim kaç başdı mı hoş nakş eyle
Yâre zerdîn-çehremi îmâ için gel şarı baş

3. Pâre kapmaksa murâdîñ öldürüp atı eger
Sen hemân pâyıñ rikâb-ı 'azme ey soyğarı baş

4. Her zamân tostogru larka râzî olmaz ol sefîh
Gâhîde 'arzen sürsdür mihrdiñ halcûvârı baş

5. Saña suşa itdigim engâr itme Bâdiyâ
Uykuñ ağırdır hemân bilmem divân-kârı baş

-177-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1ST.- 1. 'Allâmenîñ es'âr-ı teri kendüye mahşûş
KÖP.18b Reftârı da hem-çün eseri kendüye mahşûş

175/8 saña dün ispicâr-ı dükkânda vâfir biñ göstermiş:saña
dükkânda istihbâr bir biñ göstermiş KÖP.

2. 'Allāmeye bir 'acîbe yakışmış kalğan
Bir hardır o güyâ semeri kendüye maşûş
3. Sür-hâl idişi dağ dil 'akreb ü yengeç
Yan yan gezişi gözü ferî kendüye maşûş
4. Hortumlu tolama kalğan eyle edâsını
Sîmîn-devât kemeri kendüye maşûş
5. Tahrik lisâniyla vehm-i cünbüş desti
Şaçma sözleri hep güfteleri kendüye maşûş
6. Hâlimi müberridde kehârib-i zamândır
Var bir besleri der-be-deri kendüye maşûş
7. 'Alîdir ol Bâdî sen aña beñzeyemezsin
Altında o secceyle seri kendüye maşûş

Harfü't-ţâ'

-178-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilün

- IST.- 1. Yazmazsa bir gâzel de eger bir iki gâlat
KÖP.18b 'Allāme kahr-ı salyasın iderdi reşk şat'
2. Bâdî tüfenkci başısı nazm ehliniñ benim
Evrâk-ı şî'ri kuru şıķı saçmalar naķt
  3. Ol renbe pâkidir 'arâzât-ı hayâli kim
Bal dôkseler bile nûr aña nisbile balât
  4. Maħrûm-hân vuslatım olmuş kimden yok
Bir kerê yok dîmemiz üftâdına faķat
  5. Kesmez kalem-tırâş ile 'Allāme katmi gider
Bir kez rakîbiñ olurise eñseden maķat

Harfû'z-zâ'

-179-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.63a1.Olan meyhânelerde saçma-i mestânenen mahzûz
KÖP.18b Nice olmaz firîb-i şirde-i seyhânenen mahzûz

1ST.63b2.'Azâbı tûl-ı ülfet 'azâb ider merd giriftâra
KÖP.18b Açıkdır olduğu pâyzânların tersânenen mahzûz

3.Kişi toyduğu yerde toğduğu yerde değil dirler
Kilâb-ı serseri elbet olur salhânden mahzûz

1ST.63b4.Yumurta kokulu gödenli hoşdur kış günü ammâ
KÖP.19a Şabâh irken olur kahve elbet tarhândan mahzûz

5.Bağırsak oyununda hep iki kapuludur işler
Kimi Çukur Hamâmında kimi kâr-hânenen mahzûz

6.Lezîz olduğunu lehm-i şikârîñ fehm idüp bir bir
Olur 'işmet-güzîñ semniyân-ı haymânenen mahzûz

7.Mirâk'eze işi yok tenginây-ı dile yan gelmiş
Olur tenbel olan meshûrdur tarhândan mahzûz

8.Ne istibrâ ne îlâ var ne na'l-i bâzgûn bunda
Olur lâ-kayd olan zenpârkân Urfânenen mahzûz

9.İyü barut toludur bir fitilden ateş it Dâdî
Olur tiryâki zirâ fındık u kestânenen mahzûz

10.Olanlar türrehât-ı himmet-i dîvânenen mahzûz
Nice olmaz 'acep fâl-zen-i çenigânenen mahzûz

11.Çevirttim anı çarhdan ben varup üstâdına mahzûz
Börekçi olmasun mu böyle bir merdânenen mahzûz

12.Okunsa şî'ir inşâhat ider 'Allâme gâyetde
Kî şorsañ kendi bilmez olduğun ummândan mahzûz

13.Yumurıayı izâ'et itmedim hiç gayrı dürlüye
Olaldan kış gününde ballica kaygânenen mahzûz

14.Mezâk-ı ehl-i keyf uymak biri birine kâbil mi
Kimisi kahveye mâ'il kimi meyhânenen mahzûz

15.İder mi iltifâtı mercemer-i Dâvud Paşaya
Ölenler cân u dilden köfte-i kendânenen mahzûz

179/6 olduğunu:olduğu KÖP.

IST.64a16. Hele hoşlanmadım ben Bursada kaplıcadan ammâ
KÖP.19a Ne dem kim Şofyada girdimse oldum mâbeden mahzûz

17. Ne fikr-i mihrî var anıñ ne nakden kıymeti özüm
Anıñcün oldum işte ben dahı Urfânedan mahzûz

18. Zifâfıñ irtesi gün destini bûs itdigi anda
Meger olmuş bizim Bâdî Çavuş kaynanadan mahzûz

Harfû'l-kâf

-180-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

IST.64a1. Bir denbe için safa temennâdan uşandık
KÖP- Cılık eyleyerek nefsi tesellâdan uşandık

2. Pıhtı paça ister meze-i bâde-küsârân
Sâde tereyağı ile tolmadan uşandık

3. Toldur bizi mânend-i kadeh bir gice sâkî
Desti gibi her bâr boşalmâdan uşandık

4. Bir kerre de Hâcî 'ivâzîñ şeklini görsek
Yer kuklasını seyr ü temâsâdan uşandık

5. Bâdî geleli encümen-i mashara kâne
Asâr gühen-zârdan uşandık (V)

-181-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

IST.64a1. Ser-tâ-be-kadem sürnâya hem-hâl olabilesek
KÖP.22a Hem-hâsiyet-i fitne-i Deccâl olabilesek

2. Hâl ehli degilsin bilesin ehl-i mekâli
Zâhid çalışup sen dahı bir hâl olabileseñ

3. 'İrfân ile mal şâhibi olmak katı gücdür
Bâri araya girmeye dellâl olabilesek

IST.64b4. Halkıñ yükünü çekme de bir haylice işdir
KÖP.22a Bu iskelede bir kavi hammâl olabilesek

5. Ye'cûc ekâzîbi şalardıñ bu cihâna
Dâdî Kırım iti gibi remmâl olabilesek

-182-

Mef'ûlü/Mefâ'tlû/Mefâ'tlû/Fe'ûlün

1ST.64b1. İtdiñ yine sen pāk yolundan çiş-i bî-pāk
 KÖP.19a 'Allāme yakışmaz saña bu cünbüş-i bî-pāk

1ST.64b2. Fil _____ anañı ki piyādeyle yutuldum
 KÖP.19b Māt itdi beni nâ-be-maħal ol kiş-i bî-pāk

3. Birdenbire germ oldu lodoslarla havalar
 Derletdi bizi kırdā hele tābiş-i bî-pāk

4. Habs-i nefis itmek edebe akreb iken siz
 İtmek neden ey Şuşacıyān haşhaş-ı bî-pāk

5. Soñra o peşimānca dikişler ne a dūrzi
 Evvel ne idi sende olan yırtış-ı bî-pāk

6. Ağzına tomuz çalası 'Allāmeyi alma
 Yan başı gelür azı ya Dādî diş-i bî-pāk

-183-

Mefâ'tlün/Mefâ'tlün/Mefâ'tlün/Mefâ'tlün

1ST.64b1. Yapardık yağlı katmer eskûh-ı sâc olduğun bilsek
 KÖP.20a Virürdük ırğada kahvaltıya aç olduğun bilsek

2. Esāmîsiñ anıñ İstānbula nakl itdirir miydik
 Kırım iti eger zātında kapkaç olduğun bilsek

3. Şu içdikde Hācı Mansûra 'aşk olsun dimez miydik
 Kavuk altında gizlice küçük tâc olduğun bilsek

4. Mısırdā mest ü sersem kolluk öñünden geçer miydik
 Eger 'âdetlerinde darb-ı kırbaç olduğun bilsek

5. Bakır çalmış bozulmuş tursuyu kim yerdi meclisde
 Anıñ kabın kalaysız eski bakraç olduğun bilsek

1ST.65a6. Bir iki maşhara gelmiş diyürler Şumnuya Dādî
 KÖP.20a Şokarlar mı 'acep oçamıza kaç olduğun bilsek

182/1 itdiñ:itmediñ KÖP.

182/6 ağzına:ağzıña KÖP.

183/5 kim yerdi meclisde:kim yer de Şumnuda KÖP.

-184-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.65a1.Yavan etmegi yerdik yağlı tutmaç olduğun bilsek
KÖP.20b Acık mazdık biraz bulğur bulamaç olduğun bilsek

2. Harâccıdan bula Nûh safa usta kâgıd alırdık
Bu günlerde harâc evrâkı ihrâc olduğun bilsek
3. Perende atdırır mıydık öfünde ya'ni Dâdîniñ
Şu Bâdîniñ ne çenberlerde hallâc olduğun bilsek
4. Varup çil yavrusu gibi tağıtmaç iş mi tağlarda
Güzel keklik şekişli tavlı durrâc olduğun bilsek
5. Kaşık aratdırır mıydık tıfıla çorba geldikde
Efendiyle yemekde oturur kaç olduğun bilsek

-185-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1. Fıransız olmasa pastavda ma'hüd olduğun görsek
Çü kadar ağanıñ yıllıkda hoşnüd olduğun görsek
  2. Bu yıl ayvaya yaprak aşı aşılsa da bir kerre
Şu etmek ayvasınıñ bir de armud olduğun görsek
- 1ST.65a3. Tohumlar kızsa kurdlar kaynasa bağlar bahâr olsa
KÖP.- Yine tut yaprağınınıñ kısmeti düd olduğun görsek
- 1ST.65a4. Cünün köy göçdü oynasa isem nakl-i mekân itse
KÖP.20b Bizim Hâcı Saşankor Hâcı Turğud olduğun görsek
5. Müberrid mûm şokup başına gündüz çıksa zirzoba
Noşudî şoytari 'allâme haydüd olduğun görsek
  6. Karalar bembeyâz olsa ağaçlar hep güzel koksâ
Şu lâdin gâbir olsa ardıcınıñ 'üd olduğun görsek
- 1ST.65b7. Lihâf-teleli-i 'allâme çâpüd olduğun görsek
KÖP.20b Kedi kürkük kabı bir kez de kapüd olduğun görsek
8. Tırâz-ı dâmeniniñ itse şu kaşbe zîver-i destâr
Gürûh-ı muğlime feth-i dürüçüd olduğun görsek

184/1 etmegi:etmek; tutmaç:tomaç KÖP.

184/4 tavlı:tütü KÖP.

185/2 bir de:bir kez KÖP.

185/4 Hâcı Saşankor:Manşür Hâcınıñ KÖP.

185/6 koksâ:kohsa KÖP.

- 9.Cihâr erkân gelse bir yere de hem-dem-i kâyiş
Su irâd-ı Hevâyî cüz-i ma'hûd olduğun görsek
- 10.Bulamaz çünkü başın şokacak bir yer hemân sürter
Su adı batacak bir kerre mefkûd olduğun görsek
- 11.Eşeklense dem-i teklîfe şûfî devletin depse
Bizim seccâdenîk bir kez mi âlûd olduğun görsek

-186-

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

İST.65b1. Gulâmı perde bir endâzenîk ve 'âr gerek
KÖP.21b Ya mashara ya mukallid yahûd çenâr gerek

- 2.Şalata oğul otundan papatyadan da olur
Hele teretûra tâze ufağ hiyâr gerek
- 3.İkide bir de kapanur tekerlenür bârgîr
Egerci na'li yekîdir velî kayar gerek
- 4.Ne yorga beygire hâcet ne çapğunu lâzım
Sefer eşerlere eşkince bir tavar gerek
- 5.Bahâr geldi yürüt kârvân-ı laklakayı
Ki tâcirân-ı müzâha kaçar-ı bahâr gerek
- 6.Zenân-ı şehriş ayağın alışdırıncaya dek
Kuyumcuya katı vâfir zer-i Macar gerek
- 7.Ulah ru'ubbeti bir sâde begle zabt olmaz
Aña kulaklı kılıkli biraz boyar gerek
- 8.Çoban olana ne lâzım zağar tazı Bâdî
Aña koyunları bekler kıca çomar gerek

-187-

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

İST.66a1.Fakîr muğlime her zülîî ihtiyâr gerek
KÖP.21b Tahammül-i elem sille vü şamar gerek

- 2.Çocuğu genç karıdan kıca adamîk olmaz
Yanında tâze vü kuvvêti hem-cû er gerek

İST.66a3.Maħalle bekçisi olan gidiye elbette
KÖP.- Kıca toyka ve işkenbeden fenâr gerek

185/10 bulamaz:bulunmaz KÖP.

186/5 kârvân:kârbân

IST.66a4.Ne mümkün avlana tez tez biraz kaya balığı
KÖP.21b Tutup deñizde ağ ile anı lüvâr gerek

5.Lüfer degil zokaya gelsün avcı uskumru
Anı tutan kişniñ avlanası çapar gerek

6.Sefer-i yoluna çıkınca önden ehl-i hâzer
Muşammalı aña vâfir mişin qırâr gerek

7.Düğün alayına atlanmaq isterim ammâ
Taķımlı danteli velîk esb müste'âr gerek

8.Metânet olmalı dâ'im sözüñde ey Dâdî
IST.66a Seniñ gibi sühaniñ dâhı üstüvâr gerek
KÖP.22a

-188-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.66b1.Gördüğüm egri ağacı hep kemân itsem gerek
KÖP.21a Pek sözüñ togrusu sözüñ imtiñân itsem gerek

2.Ba'de ezin yırtık yanık yanı söküük şu yasdığı
Muskañ-ı zâs-ı kehâdına zamân itsem gerek

IST.66a3.Köylere varup dâ teftîs-i şaman itsem gerek
KÖP.- Köy ahâlisiniñ ahvâlin yaman itsem gerek

4.Bağdâdî koysun şu hınzîri bizim 'Allâmeye
Bir kulaklı cizye-dâr-ı Kıbtîyân itsem gerek

IST.66a5.Talmasun eş'âra 'Allâme kenâr-ı cüyda
KÖP.21a Varup ardından anı bi'llâh inân itsem gerek

IST.66a6.Bir katı vâfir Tatar koyunu almak isterim
KÖP.- Ol koyunlara Kırim itin çoban itsem gerek

IST.66a7.Bir cevizle boş bir yoğurt çanağı olsa âh
KÖP.21a Yüz ya nigâr fareler azdı kapan itsem gerek

8.Ben bizim işci halâyıķıñ uyurken Dâdiyâ
IST.66b Saçı pek uzun kesüp birin şapan itsem gerek
KÖP.21a

-189-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.66b1.Baña hoş geldi temeshur bir zamân itsem gerek
KÖP.- Kendimi serdâr-ı zirzop-ı cihân itsem gerek

187/2 adamıñ olmaz:adamıñ KÖP.

187/4 biraz kaya balığı:kaya balığı zîrâ KÖP.

188/7 âh:hânede KÖP.

188/8 halâyıķıñ:Talâdıñ KÖP.

1ST.66b2.Şarığın 'Allâmeniñ ben tadırğan itsem gerek
KÖP.21a Yumruğum hep çâşni-i buzdugan itsem gerek

1ST.66b3.Gerçi dillerde yavan yaşık deyü meshûrdur
KÖP.21a Ben bozup halkıñ sözün yaşık yavan itsem gerek

4.Patladım öldüm çıkar deyü çağırdıkça o hîz
Ben aña iki karış kaldı tayan itsem gerek

1ST.66b5.Ki Çukur Hammânda gâhîce Çukurbostânda
KÖP.21a Cüst ü cû-yı hân-kâh-ı epsitân itsem gerek

6.Ardyanın alup gice şu kaşbe kurnağıñ yine
Uyhu arasında afsızdan uyan itsem gerek

-190-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.66b1.Çubuğum söndü meded baña bir ateş getürüñ
KÖP.22a Ateş-i 'aşkıdan ammâ ki nemekçeş getürüñ

2.Anı kim yok bilme şokmaya nîm-ten vâriñ
Terzi başıya varıñ baña iki peş getürüñ

3.Yalıñız yata yata giceler işim bitdi
Rahm idiñ bâri baña gice işi aş getürüñ

4.Ey Kırım itleri böyle eli boş gelmek ne
Gücüñüz pişkeşe yetmezse eger leş getürüñ

5.Siz bizim ikimize uçümüze hiç bakmañ
Ey kehârîb-i zamân siz bize hep beş getürüñ

1ST.67a6.Pek soyu yumşağı neyler bize ey pâzengân
KÖP.22a Garaż iylikse eger şiveli ser-keş getürüñ

7.Ķadd-i hum-küste-i hîzân-ı kemân-kîrim-i tîr
_____ var ise sizler dañı terkes getürüñ

8.Hasta görölmege hikmetçe varılmak hoşdur
Bengiye tatavla tiryâkiye haşhaş getürüñ

9.Istemem gün gibi şöhretlisi hercâyi olur
Baña mest-verce bir giceci meh-ves getürüñ

189/2 şarığın:şarığıñ; tadırğan:dertğan; yumruğum hep çâşni-i
buzduğan:bir kulaklı cezbe-dâr Kıbtıyân KÖP.

189/6 ardyanın:ardını; kurnağıñ yine:kurnağın hemân KÖP.

190/1 baña bir ateş:baña ateş KÖP.

190/4 itleri:iti KÖP.

190/6 neyler bize ey pâzengân:istemez ey pâzenk KÖP.

10. Muğalimden de felâṭûn-ḥired olmaz Dâdî
Bir perîşân-revis ü 'aklı müsevves getürük

-191-

Mef'ûlü/Mefâ'îlü/Mefâ'îlü/Fe'ûlün

İST.67a1. Şırṭar leşiñ eṭrâfına varup dilde pâyîñ
KÖP.22b Âyağıña gelüven dir iseñ leş gibi pâyîñ

2. Leş başına vardıkda olur bellü köpeklik
Bu darb-ı meseldir bunu 'âlemlere yayîñ
3. Zâhid eṣege binme degil saña münâsib
Kaṭır var iken ḥar ne münâsib ola ṭayîñ
4. Ey gerdel-i ümmîd niçündür bulamazlar
Kârîz-küşâyân-ı emel kulp u kolayîñ
5. Arkama degil muḥasara şüret-i defter
Sekl-i diger it Mıṣr feni resme her âyet

-192-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

İST.67a1. Maskat-ı re's-s-i kîr derd berk
KÖP.- Kîr-i sahte esîr-i derd-i berk

2. Muğlimân aç kurd gibi şalayor
Su aralarda seyr-i derd-i berk
3. Tayanur her ne deñlü zor olsa
Şihhatlikde demir derd-i berk

İST.67b4. Ayca girsük _____ giri gel
KÖP.- Kîre bir hoşca kîr-i derd-i berk

5. Üstüñe kîr elbet üst gelür
Dem-i kâyişde zîr-i derd-i berk
6. Kîre yan yan baḳar yaḳa yırtarım
Hîz-i âteş-i şafir derd-i berk
7. Asitânı açık varup gelene
Der-şöhret-i masîr der-i berk
8. Hem sever hem _____ söger Bâdî
Kîr-i sahte esîr-i derd-i berk

190/10 muğalimden de Felâṭûn-ḥired: muğlim-i zındıḳla ṭavun
ḥired KÖP.

-193-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Bok gibi yaşşı gerek kalpağı dergâh-dârıñ
Ki ola bok yedisi bellü bu köhne-dârıñ
2. _____ gibi kalkmağa muhtâc küçük miçolar
Ki _____ olmaya söz söylemege meyhârıñ
3. _____ tururken ne sürersin kuruyacağıñı sen
Birelendirme _____ var mı suçu dîvârıñ
4. Çekdi bir dâ'ire etrâfımıza ölgüsi-tenk
Yerini tutdu bıcaklar giderek perkârıñ
5. Dâdiyâ bir kuru şöhretidir anıñ irâdı
Bir içim suyunu ben tatmamışdım eş'ârıñ

-194-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- İST.67b1. _____ gibi tostoğru ol _____ gibi şallanma pek
KÖP.19b Bir işe girdikde cınak olma ya pek tür ya tek
2. Gerçi icâbe-hamûl olmak gerek eşek gibi
Lîk sırtarmak gerek a'dâya mânend-i köpek
  3. Kuşdurur ekl itdigiñ gerdün safa mânend-i kîr
Vakte nisbetle biraz uzan biraz kendüñü çek
- İST.68a4. Rûhsuzdur hâşılı nuḡḡ-ı civânân-ı hadem
KÖP.19b Kim ki yağlı süt umarsa beslesün yağlı inek
5. İtme müstâgnîlere maḡleb huşûşunda ricâ
Şayda tergîb itme gelip süst-pâyi dürterek
- İST.68a6. Hîle hengâmında pinhân ol görünme haşmîña
KÖP.20a Mâverâ-i perdeden iş gör mişâl-i köstebek
7. Gelse bir ehl-i hevâ uygunluk it kıl imtizâc
Ağla ağlarsa gülerse gül çû maymûn u şebek
  8. Virme suflî meşrebâne ruhsat-ı bî-külfeti
Fâk-bâz ol oynama boḡuñ ile mecnûn-tek
  9. Geçme ol sudan ki mellâhân-ı hud'a-kâr hep
Her hevâdâ kullanma karpuz kabuğundan kelek

194/3 nisbetle:göre

194/4 süt:süd

-196-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

1ST.68b1. Hatıyla bende var bir şahidi Ferhend-i merhûmuñ
KÖP.22a Mücessem bir güzel taşvîri hem erjenk-i merhûmuñ

1ST.68b2. Topal aksen sakat şası biraz ma'nâları ammâ
KÖP.22b Ele bir hilyesi geçdi şu Timürlenk-i merhûmuñ

3. Katı ol dem ki sular Allah Allahlar işidirdik
Boğulmuş mu sesi yoksa bizim gülbenk-i merhûmuñ

4. Katı ol dem ki şallanur tururdu sakf-ı tavanda
Tefekkühde çoğidi medhali Avenk-i merhûmuñ

5. Siyeh mestâne cümbüşler boza keyfiyle lâyıq mı
Niçün teshîr idersin 'arzı yok mu nenk-i merhûmuñ

6. Gice tenhâca yalvardım o hîze itmedi te'şîr
Bilindi iste şimdi kıymeti pâjenk-i merhûmuñ

7. Delibalta tola sürsem idelden keyf erbâbın
Cihânda adı batdı Dâdiyâ şu benk-i merhûmuñ

Harfû'l-lâm

-197-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1ST.68b1. Düşmeniñ yok ya kıkaçdır ikiden hâlî degil
KÖP.23a Aslı sırça ya topaçdır ikiden hâlî degil

2. Saña yataklansa kuyruk salsa itme i'timâd
Ya şusuzdur it ya açdır ikiden hâlî degil

3. Lâyık olan kîr-i a'dânîñ gün-i pür-müyuna
Beş kulaş ya bir kulaşdır ikiden hâlî degil

4. Düşmeniñ envâ' u ecnâsı katı çokdur velî
Gâh peyrev geh yamaçdır ikiden hâlî degil

1ST.68b5. Sofra-i Eflâkiyânda bulunan enfes ta'âm
KÖP.- Bir çanak varza ya râcdır ikiden hâlî degil

1ST.69a6. Şimdilik eglencemiz Kânî bu miñnet-hânede
KÖP.23a Lafz-ı şaydâc ya yılmâçdır ikiden hâlî degil

196/2 sakat şası biraz ma'nâları ammâ: biraz ma'nâları şası
görünür lakin KÖP.

196/6 tenhâca: tenhâda KÖP.

197/6 Kânî: Kâniyâ KÖP.

-198-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

IST.69a1.Şâ'ir benim ki vezn-i sūhan âdetim degil
KÖP.- Mizân kitâbeti şeref-i hârfetim degil

- 2.Müstagnîyim o rütbe ki ter-nî't-i lafz için
Tersî'-i fıkrahâ yı sūhan şan'atım degil
- 3.Girmez hayal-hâneme hengâm-ı nazmda
Ma'nâ nedîm-i meclis-i insiyetim degil
- 4.Esbâba ihtiyâc üdebâya nakîşedir
Şi'rimde vezn ü kâfiye hiç hâcetim degil
- 5.Bâdî Hevâyîden başa bu kaldı yâdigâr
Ayîn-i herze-güyu benim bedi'atım degil

-199-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- 1.Bintü'l-'ineb gezerse ne mâni' ninem degil
Pîr-i mugân didikleri kâfir dedem degil
- 2.Çaylanmıyor hamûr virürüm ata yem degil
Mugtedir-i yer ise arpayı işla elm degil
- 3.Ben mâlikâne aldım akindı zügürdlüğü
'indimde iltizâm-ı emel mültezem degil
- 4.Böyle okunamaz mektûb varayiken elde
İller ne söyler ise başa hâcetim degil
- 5.Kollukda çorbacı kebûd-ı toru tarzını
Şu ser-hoşuñ bakılsa eger keyfi kem degil
- 6.Gelmiş bakam dir evvel-i 'umdetü'l-cünün
Ben de cevâb virdim a cânım bekkam degil
- 7.Bitdi işiñ hatıñ gelicek ba'd-ezîn seniñ
IST.69b Bezl ü sâl-i mukallime Bâdî-i germ degil
KÖP.-

-200-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.69b1.Bulduğu ahlâtı yer ham olsa da mâni' degil
KÖP.22b Belki haşlanmışca hâhâm olsa da mâni' degil

- 2.Çadır erbâbına pek kâmil-ser ider istemez
'Akli az bir parça sersâm olsa da mâni' degil

3.Nü-be-nü kesdirmede baġa cünün esvâbları
Minnetim yok sevbe bayrâm olsa da mâni' degil

4.Karda buzda pek soġukda kalmasun hayvâncığım
Âhür olmazsa yıkık tâm olsa da mâni' degil

İST.69b5.Çarġ işi tellü lüle olsun da Dâdî keyf için
KÖP.23a Sîm geçme çıkırığ tam olsa da mâni' degil

İST.69b6.Tek _____ annesiniñ _____ dönsün kaġbeniñ
KÖP.- Bindigi karnım ya arġam olsa da mâni' degil

İST.69b7.Kuş üzüm fıstık bulunsun da bizim 'aşûrede
KÖP.22b Kuzu tolmasında bādâm olsa da mâni' degil

-201-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

İST.69b1.Kolluk öfünde yıkıl her gün çamurdan adam ol
KÖP.- Bit aġa kapusuna mecûsilerle hem-dem ol

2.Tevbe teklîfin iderlerse sakın itme 'inâd
Sözleri her cand yolsuz ise de sen mülzem ol

3.Gâh boza gâh bâde gönçe ki bengâb çek
Gâh mest ol gâh maġmûr gâh deli gâh sersem ol

4.İrtesi dîvâna çıkdıkda ayagiñ denk alup
Kendüfü suçlu çıkarma pek metin ü muġkem ol

5.Tevibe-i pâk naşûhu eyleyüp derd-i zebân
Her ne söylerlerse taşdik ile soġra ebsem ol

6.Taşra çık turma oturma eyle 'izz-i iskele
İST.70a Bâdiyâ bir koltuġa gir kal ya ġâr-ı şalgam ol
KÖP.-

Harfü'l-mim

-202-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1.Sızlatı mey-kenim her cârüm tanbûr-ı râmânım
Kişimdi piş-i kolluk-ı merdiñ mey-ġor-ı râmânım

2.Delükler gerde peydâ sine-i perdâg min-hâlâ
Bemen benger-i ba'beret fi'l-mesel kalbur râmânım

3.Becâ vü nâ-becâ-kâyım eger kalkar eger kalkmaz
Harîs-i nîk peyderpey-i sedm 'uşfûr-ı râmân

- 4.Nedâred ihtiyâc-ı turp u şalgam kalye-h'ârımın
Be zorta bî-müdâvât u 'amel-i bâhûr-ı râmân
- 5.Yazın elbet çevirir ceyb ü giryân biniş-i cübbe
Zehir mavahı ter-âver çeşme-i horhor-ı râmân
- 6.Zi-sersâmi hemîşe pîrehen bir 'aks-i mey-püşum
Nemîdânım nebînim neşve-nevm meshûr-ı râmânım
- 7.Şemârid zâ'id ü şiklet be-bezm her ki meybeyind
Be-pîşânî-i şahs-ı zîst-i reste urar amanım
- 8.Şod kesiridik min Bâdî-i kesir-i ser-i hem-dem
Bezîrdân-ı rakîb-i köhne-ter tabkur-ı râmânım
- 9.Şûm-ı pûyân revân her rûzdur pîrâmen-i ârzû
Be-sekl ü tavr 'acûbe-fuzûl-ı sûr-ı râmânım
- 10.Ne şest-i gûn günüm ne soy-ı mescid-i mîrüm aşlâ
Menim andacığı ki Dâsnihenk Kirkor-ı râmânım
- 11.Bestemi ger Rûm-ı şıbyân-zîs-i taşfik-i mey-gerdir
Şûm-ı kaşmer be haddi ki güvâh-ı zûr-ı râmânım
- 12.Egirdir nezd şâ'ir Hamdi-i pür-güneşinim men
Be âvâzî sühan-güyed hümâ-i nâ-dûr râmânım
- 13.Menim ki yek-nazar-dârım eger zügürd eger zengîn
Ki der-hammâm-ı gence nâtır-ı meshûr-ı râmânım
- 14.Zineharâ âb-nûsu kabza-i akvâzeridligin
Günüm seniñ asyâhâtım Hâcî Mansûr-ı râmânım
- 15.Şûm-ı hâciñ miyân-ı kîr ü kess mugallim-i vâpişt
Bevâdî-i rekâbet Bâdiyâ o çukur râmânım

-203-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- 1.Menim ki der-şikâr-ı kess ü gûn şungur-ı râmânım
Günüm tahrik-i kîr hafta sakankor-ı râmânım
- 2.Çalar yaturtma kânûn-ı bād u engüşt dü kîr-âsâ
Hırâşed sine âm'matreb hemân santûr-ı râmânım
- 3.Egerçi sürtdüğüm lakin bahâne şâm-ı mey-ânım
Derin kâr-hâne eknûn rûspî-i mestûr-ı râmânım
- 4.Nebâşım der-güzâriş bâ-düş-ı bî-lekke-i te'şîr
Nişânî mi nühüm-hercâ ki eftem kırar râmânım
- 5.Zi-sayt-ı hall-i min-düz hanşiyân gider-i kerîned
Be dîn âvâze-i hasret-fezâ nâkûr-ı râmânım

- 6.Kesi güder dilim cāgirde gerdid tevbe ezhāmı
Be-ṭab'ı puḥte-kārı himmet-i koḫtur-ı rāmānım
- 7.Kişid herkes be-māhir tevke mey-yābdır dīn-i menzil
Sedim min şorma kīr-i Şumnu ki āḫūr-ı rāmānım
- 8.Neyim mecnūn ki nefis-i nakre gūn rāmīginim itlāf
Be sūrāhī-güzārım herçe-yābım mūr-ı rāmānım

Müstezād

-204-

Mef'ûlû/Mefâ'îlû/Mefâ'îlû/Fe'ûlûn
Mef'ûlû/Fe'ûlûn

- 1.Bir iki üçe kim dir idiñ şimdi ne dirsın
Yapsa beni 'âlem
- 2.Yalvarmadan uyku gözüme ḫasret olurken
Sen hep yine virmem
- 3.Muḫlimleri ḫayrān göricek kûşe başına
Hay maşhara sersem
- 4.Va'd eyler idiñ sofrā dönüp şive iderdiñ
Hem virmez idiñ hem
- 5.Adam yerine koymaz iken hīn ü ricā
Var git bire adam
- 6.Mihriz be kef âmāde iken fart-ı cefādan
(Ek.)
- 7.Tükrük ile balḫam dir idiñ şimdi ne dirsıñ
(Ek.)
- 8.Fer-i sūda ser-gīr-i zā'îfi görüceksın
Ayā ne bu şalgam
- 9.Etmezidi saña āsıkıñ nālesi te'sīr
Hep zīrlere bem
- 10.Her şeb bile yatur iken aḫyārı görünce
Bilmem bu benim nem
- 11.Hep sīb-i sinüp ile gelüp muḫlim-i tāze
Armudīyi görsem
- 12.Dādī müte'essir olarak darb-ı _____
Var mı şuñā merhem

-205-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1ST.71a1.0 deñlü nerm ü lăğardır ki cism-i süst-i bünyânım
KÖP.23a Düşer sâ'atde birkaç kerre yol üstünde tumanım

2.Tayanmaz yine darb-ı sıhhat-i kîr mel'anet-kâra
Şakız kârı kavî tokmak işidir gerçi kaytanım

3.Ķanı ol dem ki mektebde tayak bayramı oldukça
BaĶa gel h'aceye bir _____ vir diridi Seytân

4.Devât-ı sîm tursuñ ya sözüñ ne iki hortuma
Ya ol yırtmaçıdan da aĶlamaz mı halk-ünvânım

1ST.71aKÖP.23b 5.Eger böğür delen ağası da olsam şafâlanmam
1ST.71b ŞoĶum olmazsa da 'allâme kâfidir bekâvâtım
KÖP.-

-206-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.71b1.Ķalması zerrece yer kuklası yanında yüzüm
KÖP.24a Hâcı Yatmaz gibi pek kalkmayasın Ķaragözüm

2.Bâğlar semtine ağıara seyâhat görünür
Tatlulansun şu sıcaklarla hele çıksun üzüm

3.Sürh çıkdı beden-i kîridir özüm küsden
Diñ-i şehvetle pişirdim bu gice istaĶozum

1ST.71b4.Şatmış ağıarı bizim semte gelürken dilber
KÖP.24b Ķamdüli'llâh ki köpeksiz köye ugradı Ķuzum

5.Zâhidiñ üstüne dün gice hücum itdi rakîb
Ben de gayret virüp itdim bire Ķuma Ķodozum

6.Ķuzludur bârgîrân-ı Ķam-ı yaravağıdır
Bâdiyâ sen ağır ol kim Ķudurur şimdi Ķuzum

-207-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1ST.71b1.Nalband gelürdü yanıma ger berber istesem
KÖP.23b Tuğla olurdu tağ ile taş mermer istesem

206/1 kalkmayasın:kalkmazsın KÖP.

206/4 dilber:o yâr KÖP.

206/6 Bâdiyâ:Kâniyâ; Ķuzum:tozum KÖP.

207/1 nalband:ta'lîmine KÖP.

- 2.Hallâc dâhı seyrine olurdu müşteri
Şıçramağa içinden eger cenber istesem
- 3.Seyller gelür yırım yırım eyler zemîni hep
Hıfz-ı kaçar-ı kaçıırma bir yer istesem
- 4.Alurdu çârşûdan keçiboyuzunu Müsî
Yordam için taķınmağa bir cenber istesem
- 5.Varup kasâbdan keçi bûnbârını alur
Bâdî tenakkul itmek için köfter istesem

-208-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Nazmla kendimi sihrıyye-i enâm itdim
Yazık beyâz kırâtîsi pür-zılâm itdim
- 1ST.72a2.Sakata-i sühanım vukf-ı hâs u 'âm itdim
KÖP.23b Su herze-gûluğa el-hamd kim tamâm itdim
- 3.O hîz yan yaticak maķ'adıñ kenârında
Kıyâm idenler ile ben dahı kıyâm itdim
- 4.Nazîre de bileli ittihad-ı kâfiyeyi
Rû-yı hurûfâtı mîmiyyelerde lâm itdim
- 5.Bir iki puhte suhen söylemişdi bir şâ'ir
Ben anı serdî-i tab'ımla yine hâm itdim
- 6.Kimi cumâ'-ı hakîki ider nazımda ve lîk
Tabî'atım ben o mâ'rezde ihtilâm itdim
- 7.Egerci çamları eslâf bardak itmişler
Ben ise bardağı ber-'aks-i halk çam itdim
- 8.Benim toğurduğum eş'â baña yüz virmez
Ve lîk şî'rime Dâdî sūdüm harâm itdim

-209-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1ST.72a1.Bulduğum itleri ben da'vet-i âhûr iderim
KÖP.24b Ben de akranımı hem-sohbet-i âhûr iderim
- 2.Çün habîsân habîseyne mülâyim görünür
Oğlanı cille-keş-i halvet-i âhûr iderim

207/2 seyrine olurdu:olur seyrine KÖP.

207/5 bûnbârını:mûnbârını KÖP.

208/8 eş'â baña yüz virmez:eş'âra Bâdî sūd virmez KÖP.

3. Har zarîfânı katır püstleri itdikçe hayâl
Sâha-i sînede cem'iyet-i âhûr iderim
4. Şaşkî-i güne gömüp şimdi kemiş masharasın
Andan emniyye-i germiyyet-i âhûr iderim
5. Sâybân âletine bağlar geçerim beygirimi
Fek balıklarsa anı hasret-i âhûr iderim
- 1ST.- 6. Bir zamân ben de âhûr kâtibini idem Dâdî
KÖP.24b Hem-çü 'allâme-hünerüz hizmet-âhûr iderim

-210-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.72a(ÇIKARILDI)
KÖP.24a

-211-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1ST.72b1. Ermeni oğlanını yolda görüp zümî disem
KÖP.- Pasa parulâ mı disem baba fınku mu disem
2. Bizi nefy eylediler dutmaya istâbulda
İtine os mu disem yohsa donadu mu disem
3. Güngêhi gündesine ben ögün-i şete-hîziñ
Köhne kâltak mı disem yohsa tegletü mü disem
4. Kuşkunı şıyrılıp oğlan düşecek katırdan
Anasın _____ iti yüzüñe tû mu disem
5. Bir Firenk oğlanına düşdü dil-i Kânî-i zâr
Varda fendi gala dalığa garandu mu disem

-212-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün

1ST.72b1. Degildir nükteden hâlî mekâlim
KÖP.24a _____ gibi ele virmem şakalim

2. İkinci vakti geldi yine yârân
Bir iki uykuluk şahbâ çikalim

1ST.72b3. Kabadır kuyruğu hoşdur sadâsı
KÖP.- Kömürcü tilküden yegdir çakalim

1ST.72b4. Yatagım bâğ mesîrem bûsitândır
KÖP.24a Biri Meyhâne-Cem biri bekâlim

IST.73a5.Odun mu şüle mi mentes mi kav mı
KÖP.24a A Bâdî şu pelîdi gel yakalım

-213-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilün

IST.- 1.'Allâmeyim Derendeli Paşaya beñzerim
KÖP.23a Ger mehterîñ elindeki sürnâya beñzerim

2.Ardım öñüme harâret gamdan vârid gelir
Yanğın yerinde köhne tulumbaya beñzerim

3.Çirkin deyü sâysis başı bakmazsa rûyuma
Düzgün sürdüre tâze yemdir çaya beñzerim

4.Girdik bu şekle katl olunan fermûn ile
Ol eski şehirin begi dünyâya beñzerim

5.'Allâme halâbın bir şey'e beñzemem (V)
Bâdîye beñzerim hemân havâya beñzerim

-214-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilün

IST.- 1.Bülent 'aneble vardır 'alâka miyânede
KÖP.23b Fîr-i muğân efendi yabancım degil benim

IST.- 2.Bal şîrini nedir mey-i gül-renk var iken
KÖP.24a Sâkî-i bezm 'ays kıvancım degil benim

3.Bu eski mâcerâdır efendi hayâl-i vaşl
Bi'llâh o agrı şimdiki şancım degil benim

Harfü'n-nûn

-215-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.73a1.Neyledir ayâ huşûl-ı mübtegâ bilmez misin
KÖP.24b Etmegi meydânda bir zengin ağa bilmez misin

2.Ey balıkçı ilm-i ihfâya heves-kârım yine
Göl kenârında yeşilce kurbâğa bilmez misin

3.Gerçi var şemsîrden şandıkda bir deste hilâl
Zîb-i destâr idecek telli bağa bilmez misin

4.Bir sürü manda biraz koyun keçi olsa eger
Ey kocağarı anı her gün sağabilmez misin

215/3 şemsîrden şandıkda:şandıkda şemsîr KÖP.

5.Gâh kaçup gâh kumadar şimdi felekde kârımız
Ey cebân sen neydigin resm-i veğâ bilmez misin

6.Dâdiyâ bevancudes aḥbârdan almaz var tabet
Câma irkence varup eşvâzmağa bilmez misin

-216-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

İST.73a1.Şatılık kuyumcularda bir çenek bilmez misin
KÖP.25a Ya bir ordu yağmacısı pûzevenk bilmez misin

2.Ol yediviren baña renk itdi kapdı onluğu
Dâsni hengâsındaḥı bir hoşça renk bilmez misin

3.Bilmezim ey yağmacı 'asker misin ırğad mısın
Pâresiz bir iki sâ'at bâri cenk bilmez misin

İST.73a4.Bol gelür Uncu Bekirden de şu güngâh-ı ferâḥ
KÖP.- Bir şulu seylli münâsib kess-i tenk bilmez misin

İST.73a5.Ben bu katır pûştları bir bir düzerdim kazığa
KÖP.25a Ey katırcı bunlara sen bir peşenk bilmez misin

İST.73b6.Sergiyе gelmez çevirir nâzik-özmdür maḥv olur
KÖP.25a Ey pûdâr-zâde tûvân ḥarcı hevenk bilmez misin

7.Cenkde ta'lîmsizlikden idersin iştikâ
Ey Nohûdî neydigin resm-i Firenk bilmez misin

-217-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1.Ey saḥra-i 'Arap Ḥacı Bersâm mısın nesin
Keyf-i ḥaşîs ile şersâm mısın nesin

2.Taḥrîk-i tuzluk itmege Bâdî nedir 'acep
Sen dest-i girdbâd mısın Sâm mısın nesin

3.Râhat komaz mısın bizi çadırda bir nefes
Ḥayyâm mısın bu orduda 'ekkâm mısın nesin

4.Sende bu riş-i zerd ü bürüt-ı siyeh nedir
Yohsa bayagı bir kuru yordam mısın nesin

5.Sürb-i Yehûda başlayalım gel senifle biz
Menteş ya Sefemis Ḥoca Uram mısın nesin

6.Fark olmaz oldu turfa kaşardan günüñde hep
Sen bu Yehûd-ḥânede ḥâḥâm mısın nesin

216/1 pûzevenk:pezevenk KÖP.

İST.73b7.Penbeyle toldurulmuşiken arka lüclerim
KÖP.- Aslı ne bu yağarlarık arkam mısın nesin

İST.73b8.Dâ'im boğazanlık idersin Hâlic gibi
KÖP.25a Hâşiyetîk midir bu yâhüd hâim mısın nesin

9.Manda ferâcesi mi bisâtîk seniñ hemân
Zemlik mi kış otaşı mısın tam mısın nesin

10.Biñ yıl mı kullanursın anamı behey harîf
Hiç boş komâz mısın anı babam mısın nesin

11.Bir kez işiñ haqîkatini söyleseñ nolur
Yohsa hayâl-ı mañzımı evhâm mısın nesin

12.Naql olmağa bu meclise var mı liyâkatîk
Tuzlu ceviz misin acı bādâm mısın nesin

İST.74a13.Beñziñ sarardı lîk gebermek nişânı yok
KÖP.25a Azürde-i meñâlebe-i vâm mısın nesin

14.Rûh-ı Hevâyî muntazır-ı makdemiñ imiş
Asâr-kelek-i Kânî-i nâ-kâm mısın nesin

-218-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

İST.74a1.Gâlibâ tatlu gelür saña o acı sözler
KÖP.- Sözü şapırdatarak dil şorarak söylersin

2.Hep yalandır benim añladığım ol menkabeler
İçerüfe bakarak kavurarak söylersin

3.Sen de mazlûm musun ben gibi zâlim ne bu tavr
Burarak boyunun bozarak söylersin (V)

4.Raht-ı zerle bu gice ya'ni zifâf itmegiçün
Mañlaş-ı hâşına sâyeste yarak söylersin

5.Puşâd-ı yaykadalım Aydın ilidir şüfi
Bu da âfât-ı lisândır turarak söylersin

6.Varmadın mey-gedeye diridi boş ko be harîf
Kırbağa gibi göle düş vararak söylersin

7.Dilini çineye dek harfleri basdırarak
Kışarak kışdırarak pek kışarak söylersin

8.Ananıñ _____ kabâb mı _____ meselâ
Baltalarsın sözü gerden kırarak söylersin

217/2 tahrik-i tuzluk:tuzluk tahrik KÖP.

9. Pek de mır mır geveze olma yalandır dirler
Başla lâf itmege bir iki varak söylersin

10. Kimini ezber okur kimini yüzden okuyup
Hele ey şûfî yâri kavrayarak söylersin

-219-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

İST.74a1. Ağrıboz semtine gitsün tatlı köfter isteyen
KÖP.25b Beklesün İstânbulu bādâmlı şeker isteyen

İST.74b2. Eylesün mi'mâr başınıñ kalğasına intisâb
KÖP.25b Şimdi ev yapıdırmağıcün usta dülger isteyen

3. Her gice varsun âhûrda dünbelek çalsun hemân
Hâcı Fıfıs gibi bir oyuncu kaşmer isteyen

4. Bir çuval tâze şaman bulup getürsün çadıra
Nâz-perverlik idüp orduda minder isteyen

5. Bir muşavver masrafa muhtâc kim râhat ide
Şu vekîl-harcdan her ay başına defter isteyen

6. Ey Nohûdî geldi Kuzguncuk metâ'ı arduya
Var midir sunda Nohûdî dengi çenber isteyen

-220-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Kahvesinde gice gündüz iki telli çaldıran
Maqsat-ı râmı anıñ Çıldır gerek ya Çaldıran

2. Sumnuda Çalık Hasan taklîdi nâm-âver olur
Gicelik kavuğunu halka kılıçla çaldıran

3. Şâhibi dîvânda iken kapuya mañlûl virür
Şu bizim gün aşırı yağlış esâmi çaldıran

4. Sürhâne olsa da bir dâhı varmaz mescide
Mübtedîlikde bir iki kerre pâbüç çaldıran

5. Akçesiyle kendüyü bed-nâm ider hem fahr iderek
Nâm için keskin yatağan ile âlet çaldıran

6. Bildirir olduğunu yahni-kapanlık 'âdeti
'Azm-i muhhe sofrada gâhî çığırtma çaldıran

219/3 hemân:yine KÖP.

220/2 Sumnuda:semtinde KÖP.

220/3 virür:viren KÖP.

7.Fi'l-mesel Seytân hulûl itmiş şanemdir şanurum
Bâdiyâ 'ünvân idüp 'koynunda sâ'at çaldıran

-221-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.74b1.Hârjâr-ı nağmesi insanı eyler bî-ķarar
KÖP.- 'Akıbet 'Allâme çekmez mi ķarar eksikligin

IST.75a2.Mûzîz-âb-ı meshût hep Hevâyi zortadır
KÖP.- İstemez kimse deķizde rûzgâr eksikligin

3.Ben ķabakbaşıdı dahı olsa terâtorsuz yemen
Sofrasında görmesün kimse hıyar eksikligin

4.Dün gece kurd geldi kapdı koc _____ bir koyun
Bir çobanâ virmesün mevlâ çomar eksikligin

5.Yürümekden ayağım şişdi seferde Badiyâ
Kimseye göstermesün Allah tavar eksikligin

6.Gerçi bir mikdârca rüsvâyılık var ammâ päre çok
Dâdiyâ ben mâlikâne aldım 'âr eksikligin

-222-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1.Dâdi öldüyse şu 'Alî-i gözük sağ olsun
'Anber olmazsa ne ğam tâze tezek sağ olsun

2.Yağlı gâhî ne gerek arduda hengâm-ı sefer
Tâze piyezle tolu yağlı börek sağ olsun

3.Tig ü şemsire ne hâcet sefer-i 'allâme
Eşek arıları ile bu kelek sağ olsun

- 4.Sen gāvur kahvesini virme sakın taħmīse
Asılı eski elek kōhne dibek sağ olsun
- 5.Ay başı olmuş ise ferce-i fırsat yoğise
Tūfān-ı def'ine sūrāh-ı köpek sağ olsun
- 6.Beygir olmazsa mekārīden ey 'Alī
Kūfe-i fışkı ile koca eşek sağ olsun
- 7.Genceli olsa daħı nāṭıra yok minnetimiz
Hoca kadın ile su kaħbe telek sağ olsun
- 8.Ġayrılar nādire söylerse ne ğam ey Bādī
Kalenim gibi zarīfāne kürek sağ olsun

-223-

Fe'ilātün/Fe'ilātün/Fe'ilātün/Fe'ilün

- 1ST.75b1.Beygire ger saman olmazsa kepek sağ olsun
KÖP.- Kepegi undan ayırmağa elek sağ olsun
- 2.Her küşādede kır-i yüz bulamazsın 'Alī
Ric'at-ı kaħkarī-i yel yepelek sağ olsun
  - 3.Saħa at kātibidir deyü tebessus itmem
Kalle-i hafta gelen besli sūrek sağ olsun
  - 4.Fazla-i lehm-ġanım bey' ideyorsun ammā
Ciger itmezse iki akçe yürek sağ olsun
  - 5.Kirli paslı deliler yerini tutdu tūtī-seyh
Bize miskin yoğise Telli Babañ sağ olsun
  - 6.Akçe itmezse eger masharalık ey Dādī
Boş boşuna bu yazın şayd-ı _____ sağ olsun

-224-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1.Nakl iderdi vâlide merhûme kandır nâmeden
Tandırık hâsiyyeti efzûn idigin câmeden
- 2.Cenge ikdâm eyleyen mecrûh esâmîsin alur
Bilmeyenler 'ibret alsun hazret-i 'allâmeden
- 3.Va'de-i devrûdür az vaşlı akmazdı lâ-ḥîz
Çekdigim bilseydi bir kez şu kasîr-i kâmeden
- 4.Çocakarı sovuğu gâyet mü'essir idügin
Bir çocuk geldi haber virdi baña rûz-nâmeden
- 5.Şarîğın 'Allâme servisîn eger göstermese
Hiç it issı tanımazdı bugün hengâmeden
- 6.Bir çatalından _____ kaḥbeyi tavşif için
Bâdiyâ bu düğme mazmûnlarına sevk hâmeden

-225-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1.Nümâyândır biliñ mâhiyyeti çâk-ı girîbândır
Velî entâriniñ rengi görünmez eski kaftandan

1ST.76a2.Ne deñlü arslan şeklinde bağlarsa bu şehriiler
KÖP.- Geçerler şanma ḥinnâlı kuzudan telli tavşandan

- 3.Şabâhın gâziler helvâsı ister kaḥbecik ammâ
Anı bilmez ki yağ kandan gelür kabâ ne bal kandan
- 4.Bizim Tatar ağası boza içmez et yemez gerçi
Ve likin geçmesi müşkül ne karıdan ne taḥkandan
- 5.Kesilmiş baş dökülmüş kan görünmez ortada Dâdî
Velî meydân görünmez ol muşaykal taşlı kaḥkandan

-226-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Kâtibimdir dir imişsin koca Kânî oğlan
Togru söyle saña kim öğredir anı oğlan
2. Ol iç oğlanı ki hem çavuş ola hem şâ'ir
Bir dîsitânda bulunmaz aña şânî oğlan
3. Kalemîñ işini görsün mü gümüş deynek hiç
Bunda vardır hele bir sırr-ı nihânî oğlan
4. Kelle-i hamrda ton gömdüğümüz şâyi'dir
Anda yok kimseleriñ şekk ü gümânı oğlan
5. Saña dayakçılarıñ itdigi nakş-ı seydi
Dağı nakş eylememişdir anı mânî oğlan
6. Ne gidiler saña derkâr u sâl olmuşdur
Cümleden bildigimizden hele vânî oğlan
7. Ne donanmalar iderdi çü kadarlar 'acabâ
Söylese anı Süleymân Paşa Hânı oğlan
8. Şivede cezb-i siyâh şehvât itmekde
Seni yâd itdirecek rütbede Kânî oğlan
9. Tokuzda çıkdı adıñ inmedi Bâdî sekize
Yedi virenlik ile bulduñ o şânı oğlan

-227-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

- IST.76b1. Dikkatle gir zifâfa şakin erzen olmasun
KÖP.- Hardal kıyâs eyledigiñ erzen olmasun
2. Bilmez misin 'Arapça suveyye suvey nedir
Bir kerite alıko iş hep birden olmasun
  3. Şeb-tâ şehir tenenni tenâ dir tenen nedir
Sentiñde isterim dir idiñ ten ten olmasun
  4. Bilmez misin kızıl mişeniñ kuru çok sürer
'Allâme aldıgıñ bu odun gürgen olmasun
  5. İşkenbe sandığıñ ay'arîk şirdan olmasun
Bünbâr tasavvur eyledigiñ çevren olmasun
  6. Kaşâba şor şikenbeden alma bağırsağı
Öfkeyle aldıgıñ hele öyügün olmasun

7. Elbette taş urar da yarar birisi başın
'Allâme ya mekâlebe gel bizden olmasun
8. Pasdırmadır deyü ne başarsın yeminleri
Kimyonlu Ermeni işi bu göden olmasun
9. Öldür şu kır-i cer bize kârı küçük iken
Buzunda mâr âbı şisüp odun olmasun
10. Şi'riñdeki seren-ves-i lâm elifleriñ
Kâf-ı kinâyete doluşup sergen olmasun
11. Yañlış kazıyacak didigiñ ey pelîd (V)
Gürgen dalında aşılı câm kerten olmasun

-228-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

IST.76b (ÇIKARILDI)
KÖP.-

-229-

Mef'ûlû/Mefâ'îlû/Mefâ'îlû/Fe'ûlûn

- IST.77a1. Feryâd ki tenevvir günü mû-be-seremeden
KÖP.- Bir mâr-ı siyeh çıkdı ki öldüm kederimden
2. Gerçi 'Arabîde poğa dirler kazer ammâ
'Alem gâvur olsa yine geçmem kazarımdan
  3. Ben kalpağımı Humhapuda yahmışım aḡbâr
Bitlisde bir o ḡâldi ḡarâbe pazarımdan
  4. Kîrin göricek elde misâl-i ser-pençe
Yan yatmışıdım sürḡserândan ḡazerimden
  5. Gel boḡ yeme ser-kes gidelim câma giceyle
Gündüz çıhamam Poḡcu Murâddan ḡazerimden
  6. 'Allâme _____ kızarmış kızar ammâ
Inmez aşağı poḡ yeme başıñ üzerimden
  7. Dermıḡraz-ı lark oynasa sürḡser 'Alî (V)
Mihriz aña dir kalk çocuk reh-güzerimden
  8. Pûts yañlış imiş poḡ yeme sergiz ḡani akçeñ
ḡazlandı dimissin köcek ökçeñ güzerimden

-230-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

1ST.77a1. Tîz âba kosun altunu şeffâflığın alsun
KÖP.25b Şabr it hoca sergiz hele şarrâflığın alsun

2. 'Allâme sen iste gidiniñ herze-vekîliñ
Dâdî de hemân sâdece haffâflığın alsun

3. Sâyis başı çeksün bokun arkin âhûruñ hep
Mîrâhor Ağa yıl başı mutâflığın alsun

1ST.77b4. Biz başmağın bağlayalım çârşû başında
KÖP.25b Bâdî dahı koltuguna çarşaflığın alsun

1ST.77b5. Takvîm-i hatt-ı köhneyi şatdı bize Dâdî
KÖP.25b Geisün kocası kapuya şahhâflığın alsun

-231-

Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilûn

1ST.77b1. Deff-i şikeste adım olalı ilkin sühân
KÖP.- Avlamış Yehûdîler dem'ini hümâdan sühân

2. Geştî-süvâr herzedir âbı iken şemîdir
Olmuş kefden meltem ile yelken-i sühân

3. Seknâsı vaqf u arzı ferâcı eski gerek millet
Sallamaz lek-i hayâli ola mesken-i sühân

-232-

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

1. Kazıkçıya beşzer hele muğlimleri 'aşrıñ
Feymâne ked ü bâra şudan naql ise pehden

2. Ahvâllerine bir gice de düşmege muhtâc
Çıkamaz yukaru câ'izde birisi dehden

3. Hâcı macı dir miydi Koca Kostaya sûfî
Alaca şarık almasa efrâd-ı şerhden

Harfû'l-vav

-234-

Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn

1. Sakın ayrılma _____ zâhidâ saña öğütdür bu
Aşağı varma kâdrin pek sakın zîrâ ki _____ bu

230/4 biz yaşmağın bağlayalım:bir kañbecigiñ yaşmağın KÖP.

- 2.Yatur köprü gibi oğlanı üstünden geç ey şüfî
Şakın gafletle tayatma 'acâyib bir gecütdür bu
- 3.Tapın gördüğün oğlana ta'arruzdan hırâs itme
Zemîne vaz'-ı pîşânî idüp yat çünkü bütdür bu
- IST.78a4.Kırılısun nefsiñiñ bir kez tamarları da seyr eyle
KÖP.- Tamarı küt küt ötsün hâşiyetlü turfe _____ bu
- 5.Varup gelmekte zorta hâleti mekrûhdur şüfî
Hemân dâne buhûr elde buhûrdânlarla tutdur bu

-234-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.78a1.işte portar başı ya kavmi a zânbîl yav yav
KÖP.26a Kanda bir kav görürseñ sen odur bil yav yav

- 2.Hep saña teslîmidir cübbe binîş kürk hem kaput
Çalmağ isterse gelüp bir diz diz degil yav yav

3. **یا قداونیت مرتسی دار قداونیت مرتسی | او کوردونیت قنر قنر مینا ایل او یار**

- 4.Yavma tursun portarıñ dâmânına püskül tonat
Eyleme ammâ şakın geldikçe sâ'il yav yav

5.Ben yaturken uyuma kını gözet diñle tolaş
İşidirseñ de gice âvâz-ı cankal yav yav

6.Ur oşur câm aşuru çağır bağır başkunda
Uyuyanları nidüp neyle uyargıl yav yav

Harfü'l-hâ

-235-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

IST.78a1.Bahâr oldu çoğaldı Yanya şahrâda hûbekler de
KÖP.- Lağım hafr eyler oldu yine yerde köstebekler de

- 2.'Acep mi her hevâya olsa Bâdî yel deger mâñî
Resimdir rûzgârda ittî'â itmek dönekeerde

3.Sen ey zîb-i cemâl-i câme-h'âbım va'de-i vasla
Hezârân kez dönüp turduñ dil-i zâde döşeklerde

4.Börekçiniñ adı Hâcî Süleymân olduğun bildim
Ki dâ'im rûzgârı habs ider cûf börekler de

IST.78b5.Sihir ü lakda gâhî mevhib-i sâmân ü şürûtdur
KÖP.- Nümâyândır bu ma'nî gün gibi dâ'im mehekler de

6. Bağırdaki ağaçdır gerçi ammâ şîşe olmağla
Olur eşkeste gehvâre şalındıkça söbekler de

-236-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1. Yaz kış dime meyhâneye var hiç hâzer itme
Ammâ ki şakin kolluk öfünden güzër itme
2. Oğlanın anasından eger var ise havfiñ
Sâ'atde iki kerre o semte sefer itme
3. Ayağına balta uracak yer koma halka
Bektâşi gibi o müzige vaz' teber itme
4. Endîşe-i vaşl eyleyerek halk ile her şeb
Beyhûde yerè mahv-ı kuvây zikr itme
5. Bir kerre nohud çorbası ekl eylemedikçe
Yıllarca yatarsañ dahı meyl-i kibir itme

-237-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtün/Mef'ûlü/Fâ'ilâtün

- 1ST.78b1. Sürtüklügüñ bilürler hâcet degil yemîne
KÖP.26b Gezme sokakda gayrı ya eyyühel âmine
2. Bıkr-i kırât Bükreş dirmiş idüp ta'accüb
Kavm-i Sencerât püzde ağvâ vü ay demine
  3. Bâdî bulur zemîni Dâdî nazîre söyler
Ayâ bu aralıkda 'Allâme sersem mi ne
  4. Şâhib-bürüt tâze çokluk kocunma bilmez
Sen nâzikâne yapıs gâhice bir gemine
  5. Başladı ağlamağa korda beni görünce
Didim epeyce berbâd dizi nûye nemine

-238-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1ST.79a1. Hep deli oluridi 'âlem kim bağ olmasa
KÖP.- Cümle zinciri kırardı kûhe-i bağ olmasa
- 1ST.79a2. Toldururdu şu cihânı çay u ırmâğ olmasa
KÖP.26b Pek batağ olurdu şahrâlar eger tağ olmasa
3. Eski fasla içmege muhtâc idik hep suları
Tır tır öter kırmızı pişkince bardâğ olmasa

4. Sirke koymak yakışur mıydı pilâv-ı küsküse
Tâze yayıkdân çıkarılmış kokar yağ olmasa
- 1ST.79a5. Gerçi maḥrûm-ı şehâdet oldu 'allâme velî
KÖP.- Nâm alur mıydı şecâ'atle eger sağ olmasa
6. Bu yeñi yaka tolamayı nider 'Allâmemiz
Eskisiniñ cîbû dâmânı eger yağ olmasa
7. Terkiye gelse (Ok.) koyuna koymaksa muḥâl
Arpayı imkân olur mu nakle ger çağ olmasa
8. Yüz güruşa sağlamak bir iş midir şu beygiri
Sağ yanında mîrî tamğa ile ger dağ olmasa

-239-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Nohuduñ şişmesini tencerede seyr eyle
Ona lezzet getürür yahni ye sen seyr eyle
2. _____ dizdâr da kirkinmege başlarsa eger
Ne çeker kal'adaki burc u beden seyr eyle
3. Kâni' olma yalıñız câmeye miğl-i dellâl
Kâplıca seyrine gel Bursaya tün seyr eyle
4. Ya bu kırkık sakalıñ zevki mi vardır abdâl
İşte âyine-i takvîm-i gühen seyr eyle
5. Bu meseldir ki kişi sevdiği aḥbâbı _____
Kimler imiş seni ey Dâdî seven seyr eyle

-240-

Mef'ûlû/Mefâ'îlû/Mefâ'îlû/Fe'ûlün

- 1ST.79b1. Çekme kuyudan koğayı sabr eyle tolunca
KÖP.- Çekdikde de itme 'acele ta yorulunca
2. Turpuñ sıkı maḥbûl degil seyregi yegdir
Hiç bir yere şaldırma şakın ta koğulunca
3. Yersin ham iken meyveleri şabr idemezsin
Ağaçda ko tursun hele bir pâre olunca
4. Her laḥzada bozup şarayorsun şariğı sen
Tiz eskir o destâr şarılup bozulunca

23B/4 kokar yağ olmasa:kokar yağ KÖP.

5. Geldi ramazan deyü çocuklar sevinirdi
Mâhyaya ne dem ol kalıñ ipler kurulunca
6. Hayfâ ki uruldu şu kolum deyü çağirdı
'Allâme ki cenk içre kolundan urulmuş
7. Ol diflemedi gerçi ki cerrâh didi şad-bâr
'Allâme şaķın gezme su yarañ onulunca
8. Ey na'lebend usta o kadar tırnağı oyma
Beygir basamaz bir iyü tırnak oyulunca
9. Kuş besler iken na'ra paşırdılar iderdik
Almağa gügercinleri şahin yumulunca
10. Tokuz tokalı kemerini çözdüğü nâdir
Kâğıdci delisi ki simâta koyulunca
11. Kıрма kirşin eskidir ol sâ'at-ı ma'hûd
Sâ'atçide yok soñra düzülmez bozulunca
12. Çok halt-ı kelâm eylemeden Bâdî uşanmaz
Hem kâfiye hem sedre begi sözde bülunca

-241-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Düşse burnundan sümük ol kirli dâmân üstüne
Güyyâ tamlarını yer eski tuman üstüne
  2. Dün gice birkaç misâfir bizde hengâm-ı yatak
İtdiler aç karnına gavgayı yorgan üstüne
- İST.80a3. Maḡbah içre çalkadırken aḡa aşcı ustayı
KÖP.- Hiss idüp geldi hemân bânû-yı devrân üstüne
4. Kahvelerde kışlada seyr ü temâşâda bütün
Çağırırlar yapığım türküyü oğlan üstüne
  5. Bos gezerken kırdâ şu yorgun zağarlar ansızın
Uğradılar taş yatur bir telli tavşan üstüne
  6. Yağır olmuş adam atmağa yoğiken kudreti
Sen de ey saḡkâbemiz sen yüklü hayvân üstüne

Müstezâd

-242-

Mef'ûlû/Mefâ'îlû/Mefâ'îlû/Fe'ûlûn
Mef'ûlû/Fe'ûlûn

1. Koltuk işi 'ays-ı ferâh-âbâda mı beñzer
Bu 'arz-ı sefihte
2. Serhad-i Bulğar ya Bağdâda mı beñzer
Hem' vech-i şibh ne
3. 'Allâme 'alâmet olamaz şahsına zîrâ
Pek 'âriyetidir
4. Bilmem 'acabâ şûret-i imlâda mı beñzer
Beñzer o da rehne
5. Hâricde işiñ bir kalâğa beñzedigi yok
Kalbiñ müteselli
6. Beñzerse de rû'yâda mı hûlyâda mı beñzer
Sende bu 'ateh ne

7. Her işi hevâ olmada gerçi uyar ammâ
İnşâfla baksak

8. Eş'ârı Hevâ'î-i gühen-zâda mı beñzer
'Allâmeye peh ne

9. Bu tel kırar ise o kırar sazını elbet
Mânende-i zincir

İST.80b10. 'Allâme okur mevtî-i hoyrâda mı beñzer
KÖP.- Beñzerse güneh ne

11. Her sır sühânında aña îmâ ideyor hep
Bilmem ne zamîri

12. 'Allâme öpütüçki-i leh-zâda mı beñzer
Tahrîr ü leh ne

13. Kisvetlere köy geçdi mi oynatma murâdiñ
Tebdîl-i tûrukdan

14. Ayîn-i tûruk-ı la'b Hâcî Eyvâda mı beñzer
Halka bu gelene

15. İkneyemiş 'allâme kayıs baldırı Dâdî
Hengâm-ı riyâzet

16. Ten-perver olan merdek-i ırğada mı beñzer
Ol fırt-ı şereh ne

-243-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Vaz' idenler şu geyik ismin yaban âhusuna
Süphesiz vanperdiyimişler Girid cādūsuna
2. Şah-ı kör kânıñ çalup bir de biçermiş her biri
Aferin o Romanyanıñ kuvvet-i âzusuna
3. Bu sene 'isâyîler de kablesin gayb eylemiş
Tânpûrlar dir içinde cümle gün batusuna
4. Kolluğuş çorbacısı da'vet ide yohsa beni
Varmağa itmem tenezzül şu ağa kapusuna
5. Rakîbin endâhte itsün dise erbâb-ı hayl
Sevk ile kışdırırlar merkebiñ çatusuna
6. Kaşmer olup kimse gülmezdi eşekden düşmese
Merkebiñ oğlan diken kışdırmasa çatusuna
7. Var iken anda üşüşmek yalınız bir denk ile
Keskes-i zerdi degişmem ben Mısır dorusuna
- IST.81a8. KOP.- 8. Kardeş olmuş meger Dādî şaklamakdan yine
Gözlerin degmiş bizim dülgerleriñ aşusuna
9. Ba'de ezîn oğlan götür kirlileri kapusuna
Aferin fertütenin eşvâbı süst-i şüste
10. Böyle başı nekbet-i tenbel-i oğlan görmedim
Gice gündüz hiç karar olmaz anıñ uykusuna
11. Sûreti zîst ökçesi kat kat çedikiñ bok iken
Şu 'Arap cāriyenin çatlar adam âbūsuna
12. Aferin ol Ercümende arduda kesb eyleyüp
Göndere harçlık Sitānbula gelir yanusuna
13. Müstehakdır gitse tarlası elinden köylünüñ
Vakti ile rağbet itmez subaşı tapusuna
14. Bir belâ biz lengecüm vardır ki şimdi hānede
Yer komaz hiç delmege dülgerleriñ burğūsuna
15. Tozuna irmez ozanlıkda Hevâyi-i Kadîm
Sunduñ ey Bādî hemân tiryâkiniñ bürgūsüne

-244-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Ol rütbe cân-fedâlığı vardır ki balyaya
Kâ'il bürüt verişi vakıf olsa fâlyaya
2. 'Urfânî avlağdır ki kefâl balığı disem
Yelken kürek beygir gider o tâkfâliye
3. Tab'ı da rû-yı tırşu gibi tırş-h'âr olup
Leymonu borc ile kor alır şahn-i kalyaya
4. 'Allâmeniñ Silistirede pekmezi akup
Ardınca gitdi düşmen diyeniñ ta balyadan
5. Bağdâd u Şat u Dicle yanında olunsa yâd
Dâmânı nâvidân olur emvâc-ı salyaya

IST.81b6. Bir boğa tal ya vazgeç aman kim hadisleriñ
KÖP.- Geldi yanaşdı sâhil-i ser hadd-i talyaya

-245-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Ma'nî nizâ'ı merdüm-i 'Allâme var ile
Sivri _____ mürâfe'esi rûzgâr ile
2. Gösterse kârvân-ı hayâlim eger alay
Harbende başı geçdi şanursın kaçar ile
3. Ben 'âlemü'l-ğayyûb-ı hayâlât-ı fâsidim
'Allâme olmadım mı ya bu i'tibâr ile
4. Sığmaz dehânıma şu büyük lokmalar benim
Lâzım degil kabak geçinürken hıyâr ile
5. Dün de kayarladı biri esb-i tabî'atım
Çok menzil alacak görünür ol kayar ile
6. Çıkmazdı nazmımıñ kızılı hârice eger
Yüzleşmesem ger 'Alî-i şâhib-'ayâr ile
7. Dâdî bu turfe köyü seni kaşmer eyledi
Gördüñ mü çıkmışın kapudan vakâr ile

-246-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1. Dâdî tuzu yok mülhiyenîñ ispanağıñ da
İşteste iki câbını ammâ cenâ'îñda

2. 'Antâblı mısın şormak 'ayıp olmaşun ammâ
Tamğa gibi bir leke görünür yanağıfda
3. Kar-hâne midir yoħsa kumar-hâne mi bilmem
Bir hâlet-i diger var efendi konağıfda
4. Tenfir-i ricâl itme ko taklîdi zamâna.
Ol minyeli mengüş ne torlak kulağıfda
5. Bâdî bu kadar sür'at-ı endîşe nedendir
15T.82a Hâzır mı tecânîs-i muħayyel dudacağıfda

-247-

Fa'ilâtün/Fa'ilâtün/Fa'ilâtün/Fa'ilün

1. Kendi uyuz ve it uyuz cerzesi cereb-zede
Dâdî vü koy u tay-ı kuduz bir iki huñ-zede
2. Gülleye düş ol nice düş dünbesin ildi be-düş
Diş ü bürüt u gülle-püş hamradan leheb-zede
3. Basbayağı akup yağı hünî boyatdı şokağı
Buldu bâd seni sağı bürde olaydı çip-zede
4. Bir çiçekile yaz mı olur bir tereden piyâz mı olur (V)
Yäre yektede az mı olur düş ü ser olsa hep zede (V)
5. Tamğa iken gel revâc lekke şanur cebân-mizâ'
Harc olunur mu bî-lücâc olmasa ger zehb-zede
6. Tutmadı cerrâhîñ sözün kendi kayırmadı özün
Destyi kapdı ahsızın itdi bütünce leb-zede
7. Kâfiye harfi hâlyâ iste omzumda 'Alîniñ
Harf-i rûyda dal veya olmasa olsa hep zede

-248-

Fa'ilâtün/Fa'ilâtün/Fa'ilâtün/Fa'ilün

- 15T.82a1. Mişırda 'Allâme baqdıqça kaçan kamusuna
KÖP.27b Ehl-i fazlîñ iste meydân dir idi kamusuna
2. Seccesiyle beñzemis 'Allâme 'aynıyla hemân
Semt-i Sirozuñ pütek alnı şakar câmûsuna
  3. Şâ'irâna cünbüş ü reftârını işrâb ile
Geldi Kevserden hâlel şâ'irleriñ nâmûsuna
  4. Serdî-i enfâsı eylerdi ser-â-pâ muntâfî
Koysa hak Mar'aslı Seyhi haşrda tamusuna

5. Lezzet-i Şat ile ağzı suyunu 'Allâmenîñ
Vâdî-i Belhîñ degişmem'cûşis-i âmûsuna

6. Ardına varsañ deper kaddamına geçseñ kapar
İST.82b Döndü Bâdî dâhı şimdî esterîñ şâmûsuna
KöP.27b

-249-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

İST.82b1. Ek1 eyleyelim yağlıca bûnbâr seherde
KöP.- Tâ soframız açık ola her bâr seherde

2. Tiryâki gibi bir şele afyon ne belâdır
Biz nûş idelim beng ile esrâr seherde

3. Kalkış çatalım keyfimizi bir ayak evvel
Belki gelür ol kaşbe-i bî-'âr seherde

4. Aşşâm gelen oğlan şalivir işine gitsün
Uyhuya varır şahne-i gaddâr seherde

5. Almış yanına oğlanı hammâma getürdü
Bâdî bu gice ol kodes ayyâr seherde

-250-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1. Nâdânlığı ko bezm-i harîfâneye varma
Da'vet-gede-i zümre-i çengâneye varma

2. Horoz yağına gâliye-i setme hazırlan
Hâzz itmez iseñ gayrı yatmaz hâneye varma

3. Korkarsañ eger menzile binmekden efendim
Bir dâhı şaķın semt-i peyk-hâneye varma

4. Anañı _____ korumak işe yaramaz
Çorbacıya baş'egme ö kâr-hâneye varma

5. Eñ sofrâ demür boku olur nâm-ı laţîfeñ
Ey Bâdî meded cânib-i kâl-hâneye varma

-251-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Si'ir da'vâsına 'Allâmemiz işrâr itse
Müdde'i turmasa ammâ yine engâr itse

2. Türkü eski sarâya koysa tübre-dâr itse
Pot kırarsa çıkarup Lefkeye serdâr itse

1ST.83a3. Yine mevc eylese deryâ-yı me'ânî dilde
KÖP.- Varak-ı şî'rini hep zîver-i dîvâr itse

4. Cevher-i nağmeyi pek nerimce geçse ammâ
Beste-i güfte-i eş'ârın 'arzbâr itse

5. Niçe sille şamârı minnet iken eñsesine
Bâdiyâ apşıtını püstlara serdâr itse

-252-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1ST.83a1. Kabak mevsimlerinde kim bakar hoş-âb-ı incire
KÖP.27a Bakılmaz gün-i mîzâvâr iken küs-i gülefkire

2. Haşâdır Kıbtî _____ Rûmda erbâb-ı 'irfâna
Değişmez ehlî olanlar Akhişârı mülk-i Keşmire

3. Nihânî cümbüş-i kîrimden eyle ihtirâsı hîz
Turulmaz karşı zîrâ nâ-gehânî atılan tîre

4. Zamân-ı larkda incitmiş eñraf-ı gün-i yâri
Kosun zindâne zîrâ müsteħak olmuşdu ta'zîre

5. Tenin mümkün degil ta'rîf zîrâ katı yumuşaktır
Niçe ta'rîf ider Kânî yaraşurken o ten kîre

-253-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Çalış kendîñ bir ibne _____ şahsa püşâd eyle
Yâhûd bir kîr-i süst-i turfe-endâma müşâd eyle

2. Bıyıklarîñ sararmış zortadan mânende-i kibrît
Geçirme rûzgârîñ gel bu mevsimde hasâd eyle

3. Geçinmekse murâdîñ zümre-i mîrân-h'ârânla
Kafafı âşinâ-yı darb-ı şîrîn-tokad eyle

4. Kara çün mevsimi yaklaştı hesbü'l-iktizâsına
Kürâz-ı nefsi mer'âdan getür vâz'-ı şavâd eyle

5. Biraz bok boklavât nâ-puhte eş'âr ile ey 'Alî
1ST.83b Mişâl-ı Şevki-i bî-mâya itlâf-ı midâd eyle
KÖP.27a

253/2 rûzgârîñ gel bu vaktini gel sen bu KÖP.
253/5 'Alî: Dâdî KÖP.

-254-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Meyrî kâgîd-ı arzuhâle yetmiyor şâkîsine
Müjdeler küttâb-ı Eflâkîk dîmter ekisine
2. Laḥye cünbân iken 'anzı ḥıttâ-i Eflâkde
La'net olsun Şâkirîk matrûş tiryâkîsine
3. Mûsîkî yerine geçmekde usûl ile sükût
Cevheri gâlibdir Eflâkîk yanak âkisine
4. Edhemî-i rû-siyeh Kadrî-i herze-ḥ'âr ile
Raḥmet okutdurdular İstânbuluñ ḥâkîsine
5. Hasret itdi bizi mor fistânlı İstankocanıñ
Şu siyâhî bokunuñ çakşur-ı leylâkîsine
6. Zub-ı perestân kırıcma gel bulsa bir kirdâr az
Bakmaz ol dem çocuğunuñ dîde-i bâkîsine
7. Kâniyâ bizden kaçan erbâb-ı mal u servetdir
İST.83b Sıçayım fincânına hem zarf-ı tûnbâkîsine
KÖP.27b

-255-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'îlü/Fâ'ilün

- İST.83b1. Eylerse tabl u kûs ile günüñ mükâbere
KÖP.- Mehterle itmese hoş olurdu müşâ'are
2. Bâtü'l-Yehûda çekdigin ağıârîk işidüp
Hürâda geçdi dün gice vâfir muḥâvere
3. Gösterdi birbirine _____ dün ḥesâbda
Muğlimler itdi maşraf-ı günüñ müzâkere
4. Meclisde gice arka eşüp yatdı ḥîzler
Encâm-ı kâr eylediler çok müdâbere
5. Dutduğum eşek oynadı gördüm rakîbler
Kânî görülmemiş buñâ beñzer müsâmere

-256-

Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün/Mefâ'îlün

- İST.84a1. _____ kalkar bafa ol epset-i bî-'âr sögdükçe
KÖP.- Hurûs eyler cûş u sühût ol merdâr sögdükçe

- 2.Nevâzîş eyledikçe hacletimden süst olur cismim
Ne hikmetdir ki gûyâ yaklaşur bâzâr sögdükçe
- 3.O deñlü muqtezâ-yı tab'ı meşhûr-ı cihân olmuş
Olur âmâde cilka-şûret-i dîvâr sögdükçe
- 4.Bütün ma'nâ-yı harf-i vuslata imâ ider şetmî
Tehevür itmesün mü derd-mend ağıâr sögdükçe
- 5.Kemân şevkiyle işğaya nasib-ı nefis idüp Kânî
_____ koymaz yere kîr-i girân-reftâr gögdükçe

-257-

Mefâ'ilün/Fe'ilâtün/Mefâ'ilün/Fe'ilün

- 1.İderdim üstüne başına al berâtasına
Bulaşmak olsa şu kâr-hâneler kerâtesine
- 2.Eger ölüdür eger sağ hediye derbendin
_____ anasına söğme lûgat-i anasına
- 3.It ordu yerine koy 'av'av-ı kilâbı müdâm
Şafâfa bak kulak aşma cifit şamatasına
- 4._____ anasını vâlidî _____ dönmüş
Anasının _____ şaratasına
- 5.Köpek hırıldısı hınzır horuldusu gibidir
Ki ta yedigi söğüş hażm'ola o zâtesine
- 6.Egerçi pûst idi dirler çocukluğunda ve ilk
Bahisler eyler imiş şimdilik zolatasına
- 7.Börekçi lokmacı 'akkâmlar dâd itmişler
Nasîb düşmez imiş her birine şatasına
- 8.Halep tatı katı katı basup yarâğı delik
'Ali rivâyetin altıya deñlü atasına
- 9._____ çıkık Hâcî Mansûr şakşakî fellâh
İST.84b İşitdiğim bu o hîze yakında çâtesine
KÖP.-

-258-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- İST.- 1.Hasret-keş fütâde-i kurbânı mañlaka
KÖP.26a Hâk kudûmu olmağa üftâde-i mañlaka

2. Basmaz ayağını leb bâm olmayan yere
Olmazise dam dama hem-beste-i fakfaka
3. Ma'nî metîn ne deñlü olurise darbına
Buzhâne-i tabî'atdır 'ayn-ı mazlaka
4. Cezm itdirdi sohbet devr-i tesellüslü
'Umku buhâr humku buhâra da 'am'aka
5. Tasdik olur müsellimeniñ iddi'âları
Eş'âri varsa rütbe-i kezb-i muşaddaka
6. Olur galîz-i dîde-i haşek siyâh-ves
Bir harf aşsa bil de şarf-ı marûka
7. Ma'nâ vü vezn ü nükte fedâsiyla nâ-bekâr
Ebkâr-ı nazmı üç ile itdi muḥallaka
8. O şîrince merd ma'ârif ki döndürür
Eş'â bir paçavra-i denset memezzeka
- 1ST.- 9. Hallâk ma'nî hezeyân kim hayâline
KÖP.26b Reşk eyler idi muzaffe-i gayr-ı muḥallaka
10. Şâyestedir muşâri'-i mismâr-ı varını
Mirvân-meşel biri tonup başına kağa
11. Sağan nazm-ı bî-tekellûf dîvân-ı nazm gibi
Ecelimden geldi mi girer beyt-i müfelaka
12. Ak akabildigiñ kadar ey çeşme sal hezâl
Kim döndü münhâk seniñ evkâr-ı 'af'aka
13. Pesnel-fürûş şan'at-ı tecnîs kim yazar
İmlâda şakşakiyi hemân şakşaka (V)
14. Çaylak-ı nüvâz-merd yetim-i hüner ki hic
Girmez giymeli yanına elgâz-ı muḥabaka

Harfü'l-yâ'

-259-

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1ST.84b1. Beygir ayağına tolaşur bâğ çubukları
KÖP.- Uğratma bâğ arasına yorgun tutukları

2. Halk birbiriniñ ayağı altına koymadan
Hasret çeker tavarlara karpuz kabukları
3. 'Allâme gibi şüh u be-şûş olmalu şî'ir
Bilmez temashurü şî'ir aniñ tutukları

4. Görsüñ deyü ğabuk u şabûhu humrayân
Boğdurdu saçma ya bizi abuk şabukları
5. Fitne-tevellüd eylemesi ihtimâldir
Aldı fitili ğayrı şemennî çocukları
6. Ditretti Bâdîyi zağar-ı ihtimâm gibi
Oğlan yaşında bir dal-'acûzuñ soğukları

-260-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Şu bizim çavuşlar kim kalatabandır her biri
Çalmağa pâpûsu ammâ daltabandır her biri
2. İtdiler cāk cāk üşüp başıma şu Bulğarlar
Söyleşemez Türkçe bilmezler çobandır her biri
3. Çiftçilikden bî-haber Eflâk u Boğdanlı velî
Engebîn hâşıl ider şâhib-kovandır her biri
4. Bir firun etmekle işbâ' idemez Bâdî Çavuş
Evdeki çocuklarının ayna-hândır her biri
5. Aferîn Dâdî yine keff-i remâd-efsânîka
İki peçeñ ortaya güyâ nişândır her biri

-261-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1ST.85a1. Aradım subħa deġin dün gice vâfir Şevki
KÖP.- Gelmedi semtimize âh o kâfir Şevki(V)
2. Fikr-i çıplak gibi hercâyî-i bî-temkîndir
Olamaz yek deme bir yerde misâfir Şevki
  3. Gün-perestîk içine sığmaz olup âhîr kâr
Kîrîden olmağa başlar mütekâtır Şevki
  4. Harbeci mumcu ile itmede devr-i âbûd
Oldu 'ünvânlı bir tâze müzevvir Şevki
  5. Geçmedin 'ahd-i şebâb ideğör icrâ-yı mezâk
Kâniyâ eyleme itlâf şu hâzır-ı Şevki

-262-

Mef'ûlû/Mefâ'sîlû/Mefâ'sîlû/Fe'ûlûn

1. Cündîlik iderdim olur meydânım olaydı
Bir top ile bir egrice cevkanım olaydı
  2. Kahve köşesinde nice bir paşlanayım ben
Bir hâcî olurdum büyücek hânım olaydı
  3. Tersânede bir çekdiriniñ mîri olurdum
'Alemdede biraz güçlüce pâyzânım olaydı
  4. Ta'yînden arturduğum arpaları her gün
Ölçerdim eger bir iyi kübrânım olaydı
  5. Balkan mı geçerdim bu çürük beygir ile ben
Yaya gidecek mertebe dermânım olaydı
  6. Kalkar gider idim sefere turmaz idim hiç
Bir 'egri kılıç bir dahî kalkanım olaydı
  7. Kalkanla kılıç söylece tursun hele Dâdî
Keskin naçağım zâgarca tırpanım olaydı
  8. Minnet mi iderdim o kuru peksimede ben
Tatar gibi yol azığı talkânım olaydı
- IST.85b9. Moskovlarıñ orduñ çevirirdim ben şmindan
KÖP.- Kaz Tağı gibi bir yüce Balkanım olaydı
10. Sürter mi idim Şumnuda ben tâzeligimde
Zengince eger bir iki şa'bânım olaydı
  11. Koyup bu çavuşluğu iç oğlanı olurdum
Hidmet idecek mertebe iz'ânım olaydı
  12. Örtünmez idim üstüme bu cıldıkafayı
'Allâme gibi tellice yorganım olaydı
  13. Binsem de ata borçludan endîşe mukarrer
Kurtarmış idim yakamı dâmânım olaydı
  14. İtler gibi lertzân mı olurdum bu sovuğda
Mağreb şalı pambukluca haftânım olaydı
  15. Her dânesi bir pâreye erzân şatılurdu
Azerye gibi silleye idmânım olaydı
  16. Köhne egere hiç tenezzül mü iderdim
Bârgîrlerime urmağa palanım olaydı

17. Bir yerde iki yakamı görmüş degilim hiç
İlikler idim ben de girîbânım olaydı
18. Humpâre gibi koymaz idim ağzıma pâre
Akçe koyacak bir deri enbânım olaydı
19. Olsam da piyâde yine pertevli olurdu
Miskî buğâsından yeñi tumanım olaydı
20. Zemlikleriñ ihtâbını nakl eyler idim hep
Beş on deve birkaç dağı serbânım olaydı
21. Şuşacılarıñ her gece seyrânın iderdim
Tarhanaya zarîfçe şirdânım olaydı
22. Oğlana bu mevsimde kasâvet mi çekerdim
Pâzenk-şifât masharâ Seytânım olaydı
23. Kapuya horos bağlamağa tevbe iderdim
Bayramda benim de iki kurbanım olaydı
- 1ST.86a24. Eş'ârîñi zîb-i kemer eyler idim 'anzî
KÖP.- Oğlak derisinden eger enbânım olaydı
25. Şalvar mı giyerdim yürüyüşlerde huşûşâ
Vüs'atlüce yelken bezi tumanım olaydı
26. Da'vet ider idim sizi kimyonlu kebâba
Lehm-i bere hem tâze bâdincânım olaydı
27. Kamçı gibi patlatmağa minnet mi kalurdu
Sakız işi birkaç sıra kaytânım olaydı
28. Şâ'ir deyü el üzre tutardı beni herkes
'Alemden Hevâ'yî gibi dîvânım olaydı
29. İt gibi yelüp gezmeğe hâcet mi kalurdu
Ardımca gezer bir iki sekbânım olaydı
30. Râhat mı iderdi başa çamurda binenler
Beygir gibi pâyımda bıcılğanım olaydı
31. Bûstânıma her baldırı çıplak giremezdi
Her tarh arasında işirğanım olaydı
32. Oğlan uşâğıñ akmaz idim bir dağı adın
Bâdî gibi 'âlemden bir oğlanım olaydı

-263-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Göz görürken yemeyen malını tatlu tatlu
Gör yerine kudurur kendüyi helvâcı gibi
2. Mırlanur kül kedisi yatmış ocak başında
Şu bizim berd-'acûz hemsîresi bacı gibi
3. Katı acıklanıyor gözleriñ afdıkça rakîb
Nukl-ı bādām-ı muhabbet katı pek acı gibi
4. Ayağıñ yol mu yañıldı ya gözün görmez mi
Ne bu tapınma o dezgâh-dâra çorbacı gibi
5. Böyle müflis geberüp çölde kefensiz yatma
İST.86b Hâcı Mansûra menâsık birağan hâcı gibi
KÖP.-

-264-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün

- İST.86b1. Geldi yine fasl-ı harîf banya bādincân kalmadı
KÖP.28a Bûstânı terk itdi harîf bağlarda bir cân kalmadı
2. Şimdi eminlik her taraf eyle temâsâ lâ-tahf
Oldu kâr lağvdan telfâ zıprâk yapışkan kalmadı
3. Gitdi seher vakti o hîz gam-hâneden pâk u semîz
Hayfâ ki dünyâda 'azîz himmetlü Seytân kalmadı
- İST.86b4. Ey kurûh-ı peşmîne bâf-demdir olalım sîne-şâf
KÖP.- Fîstânı kaldır tâ-be-nâf arama imkân kalmadı
- İST.86b5. Kanile tıldu yazılar boyandı otlar pazılar
KÖP.28a Âzdı zağarlar tazılar tağlarda tavşan kalmadı
6. Yerler mugân yağlı yemek perhîz adı batsa gerek
Tashîh-i millet idecek bir eski ruhbân kalmadı
7. Beyhûde çekme intizâr meselin getürmez rûzgâr
Bâdî gibi şâ'ir mi'var ammâ sūhan-dân kalmadı
- İST.86b8. Tutdu cihânı har-zarîf Rûscukda 'irfân kalmadı
KÖP.- Meydânı aldı şu harîf falcıya meydân kalmadı
9. Müflisleyüp Hoca Yusuf sermâyesin itdi telef
Müflislere oldu halk belli bâzîrgân kalmadı

-265-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün

- 1.Bozuğu kırup ufatmaqlığı kim ricâ iderdi
Falkacılarda yatmaq neden iktizâ iderdi
- 2.Çapusunda Hâcı Fıfıs geçe kayılmazsa her kış
Ahûruñ olup içi tış atı mañkafa iderdi
- 3.Be-mezâk âyine-rûzu yener olmasaydı kuzu
Harifîñ şu istaçozu iki kurbaga iderdi
- 4.Su te'akkide tâze bakla eyü yumsacık 'arkla
İri toлма kabakile katı çok bâha iderdi

IST.87a5. Dil-hasteyi göreydiñ iki teselliyet vireydiñ
KÖP.- Kafese 'asel süreydiñ saña çok du'â iderdi

- 6.Gam-ı rûzgâra Bâdî şakal oldu cümle Bâdî
O da olmasaydı Dâdî biyigîñ vefâ iderdi

-266-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1.Böyle bol olmakdan ise tar olaydım kâşki
Yaz gününde buz yâhûd kar olayıdım kâşki
- 2.Çiftçiler kurdu baña arpa vü buğday u darı
Karnîñ bir ağızı yol anbâr olaydım kâşki
- 3.Sözlerimden nokta deñlü hâric iş olmazdı hiç
Lu'ab-nerd içre nolaydı zâr olaydım kâşki
- 4.Gösterirdi hânesiniñ her yerin herkes baña
Bir açıkgöz daltaban mi'mâr olaydım kâşki
- 5.Yilda otuz gice göñlümce kanardım şerbete
Sofralarda küze-i iftâr olaydım kâşki
- 6.Ağzımı poyraza açmazdım çü em'â-yı mucûk
Etle pişmiş sîm şakı bûnbâr olaydım kâşki
- 7.Kirkinürdüm burc u bârûdan urardım kasadan
Aç kalaydım tek _____ -i dizdâr olaydım kâşki
- 8.Üstüme limon şıkup yerlerdi ser-hoşlar beni
Tuzlu bir terbiyeli hüyâr olaydım kâşki

9. Baġa çavuş ola hoş geldi kaçıcı ġidmeti
Su ocakda Bâdiyâ Tatar olaydım kâşki

-267-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.87a1. Böyle yok olmakdan ise var olaydım kâşki
KÖP.28a Şarrâfîñ oġlu ile aġbâr olaydım kâşki

IST.87a2. Böyle bomboş gezmeden işkenbe fânûslar gibi
KÖP.- İçi tolmuş yağluca bûnbâr olaydım kâşki

3. Kuru çeşme gibi ġuşk olmakdan ise her zamân
Ben de üç anbarlı ya lûmbâr olaydım kâşki

IST.87b4. Ateş-i ġayretle pişmekdense mânend-i kebâb
KÖP.- Çig sûd emmiş süflî bir Tatar olaydım kâşki

5. Niçe bir boġdan kabîġ olmuş göġül ġaddâre-ves
Ben daġı pâlyoş gibi ġaddâr olaydım kâşki

6. Fâsîk u mahrûm ider bu 'âr u ġayret adamı
Yâr yeġiliiler gibi bî-'âr olaydım kâşki

7. İçi boş altın tavanlı ġücre olmakdan ise
Pür-defîne bir mutalsîm ġâr olaydım kâşki

IST.87b8. Bâri tonsuz gezdigi günler iderdim zevkini
KÖP.28a Oġlanîñ çakşuruna astâr olaydım kâşki

IST.87b9. Bâri baş üstünde olurdu yerim her şubġ u şâm
KÖP.- Giceliksiz kimseye destâr olaydım kâşki

10. Yerde kalmazdım yıkılısam da alurlardı ele
Ben bu kaġır pûştlara hep yâr olaydım kâşki

IST.87b11. Yüzüm aġ alnım açık geşt eyler idim 'âlemi
KÖP.28a Erba'în içre yağar bir kar olaydım kâşki

IST.87b12. Intikâm şopasından alur idim her zamân
KÖP.- Mışra varup bir 'Arap ġammâr olaydım kâşki

IST.87b13. Bir šutam otla uçururdum gelen oġlanları
KÖP.28a Bir otu bol yerde eski yâr olaydım kâşki

14. Karnı geġişdir deyü dâ'im _____ muġlim beni
Böyle bol olmakdan ise tar olaydım kâşki

IST.- 15. Gice gündüz Bâdî baş üzre olur idi yerim
KÖP.28a Giceliksiz kimseye destâr olaydım kâşki

16. 'Ar u 'adäba ri 'äyet eylemek pek güç imiş
Bādî Bekir Beg gibi bî-'âr olaydım kâşki

IST.87b17. Bildirüp mîkdârını _____ herkese
KÖP.28a Sevki içinde Dâdiyâ kantâr olaydım kâşki

-268-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

IST.87b1. ilâhi okunurken tanbûre çaldıñ deyü ser-hoş
KÖP.- Kırup tanbûreyi mevzû'-ı tomruk olduğı var mı

2. Uşûlüyle saña kalk gidelim itmiş midir kimse
Seniñ ey tanbûre şessizce mesrûk olduğı var mı

IST.88a3. Pâbücsuz hiç kaçarken havfile boka basup sâbık
KÖP.- Seniñ bu şekl-i mekrûh ile mesbûk olduğı var mı

4. Kılığıñ bulduğı 'arzıñ buzıyla yazdığı pek çok
Kavuk fes bir yaña sersâm-yumruk olduğı var mı

5. Kenîf gîlzata lügazında bombok olduğı var mı
Hele dil-h'âhıñ üzre böyle tomtok olduğı var mı

6. Şokulup her delige ey Kırım iti tufflâne
Mülevves-üst baş âlüde-kuyruk olduğı var mı

7. Biraz bak baklavât buyruldu zu'munca buyurup da
Taħakküm güyâ hiç başına buyruk olduğı var mı

8. O şırıķ kahbe nefsiñ çehreñe nâ-hunzen oldukça
Ser-â-pâ tâziyâne gibi kabuk olduğı var mı

9. Düşüp bir gayret-i dîniyye ey tanbûr ortaya
O bed-mestle şalîb-âvîz-i koltuk olduğı var mı

10. Bu şeb ayâ kimiñ başında çatlar şu kabak dirken
Yanaklarıñ şişüp yumrukla kalmuk olduğı var mı

11. Şokarlar şofra şapın _____ tanbûreyi kırma
Seniñ hiç râyet-i idbâre mencûk olduğı var mı

-269-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

IST.88a1. Çok dikilme karşıma ey harbeci mızrak gibi
KÖP.- Yanma hâliñden baña şu mumcu-i dazlak gibi

267/17 Dâdiyâ:Kâniyâ KÖP.

2. Kaşlarıñ çatma gözün dönderme kalbur gibi sen
Gel sözüñden dönme kız itme bizim fırlak gibi
3. Za'ferân ile boyayup çehre-i nâ-pâkiñi
'Aşıkñ altun adın bok itme gel tonbâk gibi
4. Pek çağırma ortada dır dır tepinme ağır ol
Kendüñü rüsvây itme şüfî-i zırlak gibi

1ST.88b5. Nerm ü hem-vâr ol misâl-i rişte-i penbe müdâm
KÖP.- Şöhbete virme bu kendi rişte-i kıvrak gibi

6. Atma ortaya ba'îdü'l-gâvr olan şöbetleri
Nefsine uçurma virme bî-edeb torlak gibi
7. 'Aşıka ola 'âşık ki 'âşıkda bulunmaz anı (V)
Herze-gerdâne i'ânet itme çakılarak gibi
8. Sarma serdâr tesesin beyhûde her fî pâreye
Gezme pazar içre şalınma hele şarşak gibi
9. Tekyeye dadandı zâhid gelmez oldu mescide
Küçüğü teşhîr-âmûzunun dahı parlak gibi
10. Neydigif ma'lûmdur ey kaşbe-i bî-'âr u neng
Pek de nazlanma kıc atma Kânîye kısarak gibi

-270-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Katmerli gül diyen seniñ ey meh kulağıñı
Sadberk-i gül dise yaraşurdu dudığıñı
2. Meclisde dün gice yıkılup yatdıñ ey peri
Bilmem seniñ kim aldı o demde ayığıñı
3. Ey şahne köşe başına biñ mest buldular
Hiç diñlemez mi kimse seniñ bu yasağıñı
4. Burnuñ seniñ niçün koku almaz nedir 'acep
Muhtal mi itdi zortâ-i mestân dimağıñı
5. Şalvâr bendiñi çözebilmekdedir hüner
Ammâ şağın ki çekmeyesin sen buçağıñı
6. Pey virme kimseye 'alenen Bâdiyâ şağın
Ta bulmasun gice ile gezenler yatağıñı (V)

-271-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Olmasa sözleri tuhaf Bâdî
Kim virirdi başa şeref Bâdî
- 1ST.89a2.Pây-ı ağıyâra çârşeb dolaşur
KÖP.- Benim ayagıma tenef Bâdî
3. Şimdiki hızlar virür viresi
Hele ben virmedim selef Bâdî
4. Çok deşilme haızmlu ol zîrâ
Güç olur taşacak kenef Bâdî
5. Sağ olaydı tavîs olurdu başa
Ölmez gayrılar halef Bâdî
6. BÜ-yı iskenbüyye-i şî'rim
Neşr olursa taraf taraf Bâdî
7. Cü'el ü hun-fesâ olup nâ-yâb
Hep olur 'arza-i telef Bâdî
8. Hep sevâd-ı hayâl-i nazımındır
Şanma cehremdekin kelef Bâdî
9. Böyle pâk u temiz iken şî'rim
Başa lâzım mıdır şaţaf Bâdî

-272-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Çapasında gör sevâhil olanıñ tatarcığı
Burnuñ içinde döğme muşanni' kabarcığı
2. Üşkûfe-i çınar-ı kır nağal-ı korzuna
Gel bāğcevân mağaza koy su taşarcığı
3. Nâ-güfte şî'iri halk çalarken hayâlden
Mûsîniñ oğlu niçē şakınmaz taşarcığı
4. Bir eski meste iki süpürgeyle bir elek
Kıbtî virürse bozma şakın sen pazarcığı
5. Bâdî şikâr ba'nîye koyamaz kerîz-gâh
Sayyâd-ı tab'imîñ katı hoşdur zağarcığı

-273-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.89b1. Kış irişdi tecerrüd el virmez
KÖP.- Gezme 'üryân u dal _____ Bâdî

2. Lügat öğren şakın çormalı gibi
Dime leylâka zâr-ı zilk Bâdî

3. Sem' ü gül gibi cenk-i hîcâda
Gideyazdı burun kulak Bâdî

4. Bulunur cümle şi'r-i tâzemde
Şafha şafha varak varak Bâdî

5. İstîlâhât-ı Sâdî-i a'ver
Hefûh-i Türk-i dankalak Bâdî

6. Falaka çekse pâyîñ âğûşa
Degenek gelse bir kucak Bâdî

7. Nafaka kisve kaydına düşelim
Aç u 'üryân oğul uşak Bâdî

8. Mosmor olurum yüzüm çü bâdincân
Olmasa sofrada kabak Bâdî

9. Çeşm-i temiz meh-i müsâvîdir
Eski havrûz kırık tabak Bâdî

10. Ne dimekdir 'Arap lisânında
Sâm börek in bil-somuk Bâdî

11. Küre-i âsumân ma'rrifidir
Destegir meyle tonbalak Bâdî

12. Bir zamânidi ben de etfâle
Ögredirdim çelik çomak Bâdî

13. Bir zamân Köroğlu türkülerin
Okurdum sabak sabak Bâdî

14. Bilmecem var saña sû'âl ideyim
Bilmesi haylice adak Bâdî

IST.90a15. Lu'ab lafzı 'Arap lügâtında
KÖP.- Oyunamak dâhı kalkmak Bâdî

-274-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Kubbeli başlı kuşak kuşanma şâtırlar gibi
'Arz-ı gerden eyleme hammânda nâtırlar gibi
2. Bağladığım yerde tur mânend-tazı vü zağar
Devletîñ depme eşeklik itme katırlar gibi
3. Kendiñi âlüde-i levs-i gazab itme yeter
Pence-i kaşâbda nâ-şeste saşırlar gibi
4. Sâye-i nañl-i çağıldağda tevellüd itmesek
Lâf ile telh eylemezdik biz mey-derdiler gibi
5. Kır ü gün mazmünudur Bâdîniñ eş'ârı bütün
Nev-civânlık 'âlemin her bâr hâtırlar gibi

-275-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Çamurluk oldu arduarda çok ta'inimiz batdı
Hazîne-manda oldu manda-i dirinimiz batdı
2. Selâm virdigimiz ehl-i karankol-ı mekân itmiş
Bu yıl da haylice sermâye-i pîşinimiz batdı
3. Bugün perhîz hakkında şikâyet geldi paçrîka
Yolup saçın sakalın dirdi hayfâ dînimiz batdı
4. Dögündü üstüne uğratdılar pür-ğandayı bildir
Yüzen çıkdı kenâra hep bize miskinimiz batdı
5. Yalan pâre iderdi şî're rağbet var iken Bâdî
Yalan oldu o günler şöhret-i âyînemiz batdı

-276-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Dolama ekinine zann eylerim ki târ gibi
Yeşil biniş bulamadı velî gırâr gibi
- 1ST.90b2. Tecerrüd eyledi güyâ gelince faşl-ı harîf
KÖP.- Değişdi câmeyi 'allâme çaladmâr gibi
3. Garîb olur yedd-i 'Alî de nazm ile inşâ
Alay-ı suverdeki esb-i müste'âr gibi

- 4.Şarığı levni şeker-rengē mā'il ammā ki
Beyāz renk-i çuka cübbesi de qar gibi
- 5.Şokakda üstüne sıçrarsa ger zîfos Bādî
Ya gusul ider anı ya huşk idüp ovar gibi

-277-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

- 1.'Acep bir zîst-sûret kimseden gul-ı beyâbânı
Tabî'at şâhibi rû'yâda görmek istemez anı
- 2.Hilâfı irtikâb itmem yalan hiç söylemem ammā
Zarâfetdir benim 'indimde halkıñ ufķ u bühtâsı
- 3.Sipihriñ gerdiş-i ber-'aksini seyr eyleyüp şimdi
Deper oldu bizim beygir de her seb saķf-ı tavanı
- 4.Enâniyyet cihânı tutdu hîle söyle râyic kim
Görünse kimse almaz bir pula bî-çâre Şeytânı
- 5.Hased bir rûtbe tutmuşdur cihânı Bādîyâ şimdi
Ki çok görmekte halk ayup-ı enşâriye kurbânı

-278-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- 1.Bok bulaş zümresiniñ kallâşı
Bokluca hân otaşı 'ayyâşı
- 2.Gice ev başına biñ mest tutar
Şu bizim sentimizik ev başı
- 3.Karyemizde yine mescid yapılır
Sûfi sen turma hemân taş taşı
- 4.Geh bakar baña gehî remz eyler
Ne gözü var ne dili ne kaşı
- 1ST.91a5.Ya bu şûret de nedendir bilmem
KÖP.- Zâhidin 'âşık ile pür-hâşı
- 6.O da yokdur gözü dir ben de dirim
Ben miyim yoħsa o mu şaşı
- 7.Dip oyup bilmiyor itsün te'dîb
Sevilen oğlanlarını kol başı

-279-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Gıpta eyler lahyeme şarrâflarıñ minderleri
Kıbtıyânıñ reşk ider ormandaki pisterleri
2. Bir iki tente çıkar her güşesi iryâleye
Yelken itse kaldır deper gandıyı cenberleri
3. Dâ'irem düzsem şakal tağıtmaga bir başlasam
Benden âl-i dîvân-hâne silmege süngerleri
4. Her taradıqça düşen kıllardan üç kalbur çıkar
Kıbtıyân incitmez oldu harları esterleri
5. Düşse beytü'l-mâla fevtinde eger bir haşşası
istememez ferrâş paçavra şu kapu mehterleri
6. Dâdiyâ bir kerrecik gısl itmege itmez vefâ
Sabun olsa külheniñ bil-cümle hâkisterleri

-280-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1. Kir başlu başuna kellelenür bir araydı
Germî gün-i dil-ârâyı görünce ereydi
2. Bir kal'alı kabadayı görünürdü çün kim
Ol sebebdendir gün-gâha tozup bekler idi
3. Kanda görse başını kaldırır eylerdi tab'
Kendüye yanmada güyâ ki _____ dülger idi
4. Ağzınıñ salyası akardı görüp oğlanı
IST.91b Bir gözü yaşlı müzevvir gidiye beñzer idi
KÖP.-

-281-

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Kırmadıñ şanbûru yok mu sende hiç din gayreti
Böyle mi tel kırmak ister yoksa âyîn gayreti
2. Sâz ilâhi söyle tursun yazılı fincân nedir
itmesün mü bunda da 'Allâme taşkın gayreti
3. Nezir-i Mevlânâyı vir kurtul habîsden çâpük ol
Nerede kaldı sende ol evvelki rengin gayrı

4.Şu gubûr-ı sâbıkâ hayrû'l-ḥalef olsañ nolur
Sen de itseñ yazılı fincânâ sengîn ḡayreti

5.Ṭanbûra aña ura ṭanbûreye renk eyledi
Bu gice gösterdi Ḳurmuṭî de rengîn ḡayreti

-282-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1.Ḳarıya şî'rimiñ eliflerini
Şunarım yoksa câmeşir sırığı

2.Be şu fincân ki kubûl-kenâr
Eylemez hiç lakırdınıñ kırığı

3.Hep bize şaldı bu sene mevlâ
Kaşî egriyle dudadı yarığı

4.Nakd-i hezli düketse 'Allâme
Biz de bozsayıdık ah bir cırığı

-283-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

İST.91b1.Yigin bir düş idüp koñoşunuñ hayli koñoşlandı
KÖP.28a Şanasın kıyruğunu omzuna urdu üşüşlendi

2.Didim key sağlıcakla bu köpek nâfesini dâ'im
Tebaşbuş itdi kıyruk şaldı pek hat itdi hoşlandı

İST.91b3.Ne şarrâfa ne portara kuru bir idecek ḡidmet
KÖP.28b Ḡehî sergizlenüp iş yapmada ḡahî ṭodoşlandı

İST.92a4.Ve likin darbet-i düşünâmdan ser-tâ-be-pâ ol göl
KÖP.28b Donup bir deste çöp kertik-i ḡabbâza başlandı

5.Egerçi bir zamân dâḡ dâḡ ile yeldi bilâ-menzil
Eşeklik itdigi ḡalkâ 'ayân oldukda cüşlandı

İST.92a6.Lakab-ı zübbü'l-'asker maḡlaş-ı pâki fuzûl-suver
KÖP.- Bunuñla vaşfı yetdi ḡalyete kıḡ geldi boşlandı

İST.92a7.Aḡalık bir degil bir iki kat olmaḡile şimdi
KÖP.28b Letâfet baḡladı cünbüş-nümâ oldu aḡuşlandı

8.Vesâvis mecmu'u olduḡu için kalb-i nâ-pâki
Şeyâtîn-ḡâne-i bî-minneti oldu koḡuşlandı

283/5 egerçi:eger KÖP.

283/6 vaşfı yetdi ḡalyete kıḡ:vaşf idince ḡahḡahaya geldi
KÖP.

9.Yakında ımlık olmak hamreti enfinde zâhirdir
Egerci cinsi beyninde bir iki gün koşulandı

-284-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1ST.92a1. Hüyâr salatası ile bāde içilir mi
KÖP.- Bi'llāh terâtorlu balıktan geçilir mi

2.Hased-i rukbâ tanımaz it issını elbet
Hiç kara kura düş kolayına seçilir mi

3.Anı ya terakkub ile oğlan toğurursun
Ya toğmadan oğlana da kaftan biçilir mi

4.Sa'y ile büyür mü lāke zanni küçücükdür
Fıtratda bizdik olsa tabî'at geçilir mi

5.Her cünd canından da bezerse bezeyenler
Kür-hâne-i hasretiz diñlen hiç olur mu

6.Kes hiddeti dendâne-i harşı deheniñden
Küşterre ile āhen-i bārid biçilir mi

7.Bosnak beçeniñ tarz-ı diger lügğası hoşdur
Kef cüm olur cüm misāli ceçilir mi

8.Başdan kara çamur iken işler (V)
Mürgāb-i senāh āver beçeden seçilir mi

1ST.92b9. Kaz ördek ile diş ü per-i bāli budur yol
KÖP.- Yolunmasa kaz karabatakdan seçilir mi

-285-

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1.Bizim 'Allāmeyi şeyh-i Hicāz itsek de olmaz mı
Tamam dime yine ya'ni papaz itsek de olmaz mı

2.Bıyıkları dernek-āsā tırās olsa zarar virmez
Çirik-ı sarfı deriş-i derāz itsek olmaz mı

3.Hiredsin añlamaya alar āhında degil lāyık
Kara çün 'aydgāhında ger az itsek de olmaz mı

-286-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1.Gösterme baña sen o tırāsıde bürütü
Zāhid bilemem ki bu bıyıқта ola hācı

2. Koltukda varup yine suya hâcı bırađdıñ
Koltukda çıkar ekserî halkıñ dahı hâcı

3. Ben murtazıkayla olamam hiç müsâvî
Ol müftehür-ı vakf-ı hüsn binse du'âcı

-287-

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

1. Dün gece Siroz mandaları göllere düşdü
Çıplak hâcı mandaya bedel çöllere düşdü

2. 'Allâme kutusuyla berâber gide tursun
Kurban göründü diyerek yollara düşdü

3. 'Allâmeyi başdan çıkarup eylediñ ifsâd
Sevdâsı kaşığı ile keş göllere düşdü

-288-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

IST.- 1. Ya nemiz var kalafât ile kazâdan gayrı
KÖP.28b it gibi düzüşüp endûh-ı cefâdan gayrı

2. Boklar ortasına itler gibi minder birâgıp
Akçeden elde kala pâre cefâdan gayrı

3. Serde bađlı otursun bu ne muzharif ister
Elde her bârşû katranlı şopadan gayrı

4. Kışlanıñ yanına da varmağa yokdur yüzümüz
iki bayramda bir orta şopadan gayrı

5. Kolluk öñünde bile râhat ile zohbet yok
Ağa tebdîl iderek sürer hafâdan gayrı

6. Pezevenk usta eger yolsuz iderse birimiz
Yerimiz yok varacak dâr-ı şifâdan gayrı

7. Nefer iken eger Egrikapu ise kolluk
İşin yok pusuda zevk u şafâdan gayrı

8. Lîk İstânbul içinde bulunursan kafa-dâr
Olmaz eglence bize celf ü şifâdan gayrı

9. Gelse ğan ğarzı ğâbiz kefelere alsak ele
Geçsek olamaz biraz da şu belâdan gayrı

10. Ah paskalya geldi ikisi bir päreye
Satarız hayli yumurta şalatadan gayrı
11. _____ yoh päreye sermäye kim virse gerek
Hani yumurta _____ hayâdan gayrı
- 1ST.- 12. Çıksa bir kere oranda hele sen seyr itseñ
KÖP.29a Günde kaç kere geçer galfa buradan gayrı
13. Ğasığım çatladı Ğardaş işe nide geleyin
Uşanırsın bir iki gün horatâdan gayrı
14. Kabadayıllara bir zohbet idem dirdim bah
Altı pädam dañı var bir zolatadan gayrı
15. Kolluğun anacığın _____ bah yoldaş
Nesi var yağlı zifirli tolamadan gayrı
16. Usta bir kañbe gidi kurtaramaz yoldaşını
Alamaz oldu habis şimdi ağadan gayrı
17. Çorbacı bir yere bakan koca mal eşegi
Otabaşı ne bilür bir 'acabâdan gayrı
18. Ben ise eylemedim örnemiñ 'arziñ gözedip
iki tevbe ile beş on kere hañâdan gayrı
19. Şimdi kesmez benim 'aklım ki eger bir sürcüm
Kaçmak ister ağa yoldaş kaşabadan gayrı
20. Ustanıñ hâli bu nide päre yoh kurtulayım
Çäre yok o zamân câna şalâdan gayrı
21. Ah ben neyler idim yoldaş olup da kafa-dâr
Varayidi bir ağam ol zu'amâdan gayrı
22. Hâlime koymadı ayırdı otabaşı beni
Bir gulâmpäre ki yok işi şafâdan gayrı
23. O şafâ didigine ya'ni kor yabacığın
Kor imiş oğlana hep iki şabâdan gayrı
24. Beni aldadı boladadı hemân ezdirdi
Ben de gecdim o gice Semt-i Vefâdan gayrı
25. 'Akıbet yoldaş idüp ortaya vakf itdi beni
Geçinir oldu bütün kufla hevâdan gayrı
26. Ah niçün bir paşalı hizmetini istemedim
Kurtuluş yok efnâla hiç bu belâdan gayrı

27. Paşalı olsam adım yahni kapan kurulur hep
Çorbayı bulmaz iken kimse ağadan gayrı

28. 'Askeridir deyü paşalı da itmez rağbet
Şavurmuşlar bu ocakdan fukarâdan gayrı

29. Pâre virmez ki günâhdır deyü üftâdelere
Deliler şeyhler ile budaladan gayrı

30. _____ öğrendi elim zohbete alışdı dilim
Kalmadı kendi kelbim eski 'abâdan gayrı

1ST.- 31. Ah elim degse kafâl ben şılamı özlemişim
KÖP.29b Şılam için geçërim ben bu kafadan gayrı

Makta'ât

-289-

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.93a1. Didiler vüyâde-i eflâka
KÖP.- Şimdi 'Allâme karalaş oldu
Aş yerer halk anıñ sahrasına
Be ne şîrîn mezeli aş olur

Diger

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

2. Benim 'Allâme beyne'n-nâs destân-h'ânlığım vardır
Hele hân oğlu hânım sūd-be-sūd ser-hânlığım vardır
Benimle câ-be-câ kanlı bıçaklı olma ey sūfî
Benim şu ehremin 'aydında bir kurbanlığım vardır

Diger

Mef'ûlû/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

3. 'Allâme harş-ı vâz ile hulyâyı toldurur
Aşçı dañi piyâz ile tolmayı toldurur
Ol Ermeni kaçan ki nohud dökmesin piyâz
'Allâme dâñi cîbine baklayı toldurur

Diger

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

4. Fündası beñzeye. gitsün mü ya mellâhlarıñ
Kıbçiyânıñ o süpürge yapılı fündasına
Kelebe hep it oşurdukça yalan söylerler
Oşurayım düm-i sekvârıñızıñ cündasına

Diger

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

5. Ben hamsi balığın ne arayım ki bu'dâzin
Çıkış kürekleri giresin vâriğam var
Bâzengelikle gördüğüm esrârı söylemem
Bir içli tışlı örtülü tellü şafâm var

Diger

IST.93b6.
KÖP.-

Diger

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

7. Ol ters-şab' ters-likâ ters-ezâdan
Tersânede her sâbiçe-i rû-siyeh tersân
Bir hîz-i sebük-şayz ki be-kûl ebiyü'l-nîk
Evsâfı olur sırr ebânetle nümâyân

Diger

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

8. Güzeliñ yerününce burnu güzelcigince
'Allâme güzel gözlükile burnun egince
'Allâmeyi haydi depeden tırnağa donat
Çıplak koma dîvâneyi el işe degince

Diger

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

9. Şarınca yarasın 'Allâme Emîr-i Cerrâh
Dimiş bu yaradır safa ancak medâr-şalâh
Çıkarma şursun içinde biraz da yerlessün
Fıtıl-i merhemi ammâ degiş şabâh şabâh

Diger

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

- IST.94a1. ikisi üç pâre bâzâr iderken balığı
KÖP.- Dâdiyâ bahtıña oldu on beşi bir pâreye
Hîñ-i vuşlatda idersin şive-i hîzâneyi
'Akıbet virdi karar her binişi bir pâreye

Diger

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

11. Kalemim oldu hüçüh rengârenk
 ʃab'ım idi miyânede pezevenk
 Ben o kehrâb-ı pehn-i havşalayım
 Kuram evc-i visatete örnek

Diger

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

12. Varup kâr-hânede başkunlar virmek hezârân bâr
 Efendi bir daqıka pûšta pûšta meftün olmadan yegdir
 Zügürde bir kalây ehl-i keremden vaqt-i hâcetdir
 Cebinde bir iki biñ dâne altun olmadan yegdir

Diger

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

13. Tekye-i 'uryâniyâna döndürüp halvet-gehi
 Kim diridi saña haydi bir alay mâbunu şoy
 Çorbacı başsun 'alem-dâr eylesün tecrîmi kaş'
 Sen mukayyed olma onlarla hemân başkunu şoy

Diger

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

14. Bendeki bâ' eger dirse kimiñ kuvvetidir
 _____ Tûfânı _____ kuvvetidir
 Bire 'Allâme kuruyacağıñ olmuş gitmiş
 Ya sakankor fülân ne _____ kuvvetidir

Diger

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

- 1ST.94b15. 'Allâme şumupeyedir aman derâğormaya
 KOP.- Kır ise ağırudur kadehi derâğurmaya
 Gerçi didiyise o saña öldür mey deridin
 Sill-i kâ'si dirse nükte-i maẓmûn yogurmaya

Ebyât

-290-

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

1. Hep cîndir şahîfe-i pişânîsi ve lîk
 'Allâme hep tahattî-i râh-ı hitâ ider

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

2. Dumana saldı kuşun hem tumanıyla şarup düşün
Zağar gibi tolaşdı avcılar yanında sultanım

Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün

3. Seh-râh şer'de yorulup kalmışiken sen
Kânî saña mülhid-i dîn it bok yeme muşmu

Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün

4. 'Allâme sabâhile yedi cûn bokun urdu
'Allâme _____ cûn tokun urdu

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

5. Cebimde pâre yok cep var mı sor bir kerre sultanım
Benim 'Allâme-ves cübbem var ammâ anterim yokdur

Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün

IST.95a6. Bir gözleri bādâmiş olup günü mü'ellim
KÖP.- Fındıklıda kur bekçisidir huşye-i muğlim

Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün

7. Kar yağdı mı var bak deyü hizmet buyurdum
'Allâme gibi bād-ı hevâ âdem claydı

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

8. Burnunu 'Allâmeniñ gerçi yavan itsem gerek
Sâ'ate yelpâzesini yelkovan itsem gerek.

Mef'ülü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

9. Çokdan dişin bilerdi o hınzır cânıma
Bilmem ne tarzile o tokuz girdi kanıma

Mef'ülü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

10. Muğlim tayanmış oğlana vakt-i zihânda
Olmuş muhal vaz'-ı serâgım çukur çukur

Mef'ûlû/Fâ'ilâtû/Mefâ'ilû/Fâ'ilûn

11. Karîz ayıtlamak ne tekellûf zügürd iken
'Allâme gibi bök-yürek yok müdür senîf

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

12. 'Allâmeye degme ki anîf karını tokdur
Sıçirtma tok iti köpek hem tokun urma

Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn

13. Ne hâk ister ev ister ne çamur ne nerm-i hâkister
Semerimi boşanur da yerim mânend-i tenbâkû

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

İST.95b14. 'Allâme yedi hafta sekiz koca _____
KÖP.- Divşirdi bu şeb nokta kadın taş u tarağı

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mef'ûlû/Fa'lûn

15. 'Allâme ider gerçi nagîr fi'l-hâl
İnsân bilür hâli bilür mü fil hâl

Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn/Mefâ'ilûn

16. Bizim hezile dil börek ya paça eller baklava
Eşîf çorba kollarîf bûnbâr gözük tolmayız

Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilûn

17. Su Kırım iti kîr-i lâşeyi ekl eylerse
'Acabâ hâlî kelâm itmediği şey mi kalur

Mef'ûlû/Mefâ'ilû/Mefâ'ilû/Fe'ûlûn

18. Hiç kalmayacak hücrede Şeytân gidecekdir
Zîrâ ki manastırlara ruhbân gidecekdir

Fe'ilâtûn/Fe'ilâtûn/Fe'ilûn

19. İnkisâr eyler ise başa peder
Bokdur işim yedi bayrama kadar

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

20. Dimedi irteye kalsun yedi hep
Bokdur işi yedi bayrama kadar

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

21. Kendimiz _____ mertebe me'bün degülüz
Cilkazanlar gibi sevdâ-ger-i sabun degülüz

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

1ST.96a22. Gözü çıksa ayağı olsa şikeste meselâ
KöP.- O kafa yine tomuz gibi çıkardır kalafât

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

23. Ol gün müvesiyâha koyunca kuru kuru
Düşdü karaya bahr-i siyâhîñ sakankoru

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

24. Cebifden mi çıkarırsın _____ mi bu ercâfı
Münâsib mi olasın gibi bir nâ-murdâr-ı câfî

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

25. Şavşa da diler bâ-tamâm yiyemez
Uyuyanîñ naşîbi eksik olur

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

26. Bizim bir kerre de cum'a namâzı kılmamız vardır
Bu ser-hoşlukdan ey dil bir dağı ayrılmamız vardır

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

27. Râ'î-i şî'r iderek bir niçe hammâl-ı hatâb
Ordular ayagına bir koca balta-yı sühan

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

28. 'Allâme gibi azılı keskin tomuz gerek
Mecrûh esâmmesine münâsib omuz gerek

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

29. 'Allâme it düğünü ider Üsküdar'da
Anası merkezinde gene babalıklandı

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

İST.96b30. Kırarsam şiddet-i germâ ile çengânedir dirler
KÖP.- İarılısam atışmadan çatlasam kestânedir dirler

Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilâtün/Fe'ilün

31. Ardına kim düşe buhul eyleyüp cûn hâtem
Kâm-ı dil dadını derhîn virenim hoş geldiñ

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

32. Ne halka eylesün minnet ne de rüsvâ-yı 'âm olsun
Hemân bir _____ virsüñ de göñlüm şâd-ı kâm olsun

Mef'ûlü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

33. Hatîbu'llâh ayâ fażıla-i dîv-i nâ'ik
La'netu'llâh-i 'Alîniñ ve 'Alî 'âbâ'eñ

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

34. Bir ehremin beçeyle bed işdim Tokâdda
Kurtulmadı kazâle-i cîdim Tokâddan

Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün

35. Yûf buht-ı sâz-kâre de 'izz ü su'ûda da
Lügat Yehûda da şadakât-ı Yehûda da

Mef'ûl/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ûlün

36. Mazmûn-ı sühân bîkr ola hem kâfiyesi tenk
Dınayamayan kız meselâ dirse yerim tar

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

37. Belürsüzdür yüzü astarı bu çakşur-ı makşûruñ

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Durmuş Ali ÇIRAKLI
Doğum Yeri ve Yılı: Kozan-1970
Medeni Durumu: Bekar
Bildiği Yabancı Dil: İngilizce

Öğrenim Durumu

Orta Öğrenim: Kozan Lisesi

Yüksek Öğrenim:

Lisans: Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat
Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı (1988-1992) Haziran-1992
(Bitirme Tezi Tırsi Divanı)

Eğitim ve Öğretim Çalışmaları:

1992-1993 Adana -Yüreğir, Havutlu Bedii
Topçu Ortaokulu Türkçe Öğretmeni

1993 Ağrı Merkez İmam Hatip Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

1993-1996 Gaziantep-Nurdağı Sakçagözü Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

1996-1998 Adana-Yüreğir Atatürk Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği

1998... Adana-Seyhan Ahmet Kurttepelı Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği